

HOITOTOIMINNAN ULKOPUOLELLA
OLEVAT KAUPUNGINOSAKENTÄT
LAHDESSA

Kehittämisselvitys

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tekniikan ala
Ympäristötekniologia
Miljöosuunnittelu
Opinnäytetyö
Kevät 2010
Petteri Laamanen

Lahden ammattikorkeakoulu
Ympäristötekniikka

Petteri Laamanen:

Hoitotoiminnan ulkopuolella olevat kaupunginosakentät Lahdessa
Kehittämisselvitys

Miljöösunnittelun opinnäytetyö, 124 sivua, 5 liitesivua

Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö pohjautuu Lahden kaupungin teknisen ja ympäristötoimialan aloitteeseen teettää kehittämisselvitys kaupungin alueella sijaitsevista ja hoitotoimintaa vailla olevista kaupunginosakentistä. Työn tarkoituksena on tuottaa kenttien nykytilaa ja kehittämistä koskeva selvitys, joka palvelee koko Lahden kaupunkiorganisaatiossa meneillään olevaa palveluverkkotarkastelua.

Kehittämisselvitystä pohjustavassa teoriaosuudessa keskitytään aluksi suomalaisen liikuntakulttuurin nykytilan käsittelemiseen vallitsevien olosuhteiden, valtiollisten painopistealueiden sekä ihmisten liikuntatottumusten kautta. Lisäksi tarkastellaan terveystieteiden merkitystä nyky-yhteiskunnassa sekä muun muassa arki- ja lähiliikunnan tärkeyttä hyvinvoinnin edistäjinä. Toinen pääluvut esittelee lähiliikuntapaikan tärkeänä työkaluna valtion liikuntapolitiikassa, jonka avulla kuntien lähiliikuntaa voidaan elvyttää.

Selvityksen kohteina ovat kahdeksan asuinalueella sijaitsevaa, pääosin lähiliikunnan tarpeita palvelevaa maa-alueita. Kaupunginosakentiksi kutsutut kohteet sijaitsevat ympäri kaupunkia, kahdeksalla eri tilastoalueella. Kenttien nykytilaa käsittelevässä osassa keskitytään tarkastelemaan laadullisia ja yleisilmeellisiä tekijöitä. Lisäksi arvioidaan niiden vaikutusalueita ja käyttöasteita. Erilaisten kyselyiden avulla on pystytty tiedustelemaan kohteiden tarpeellisuutta sekä toiminnallisia ja sosiaalisia merkityksiä ympäristöilleen.

Yksi keskeisistä tekijöistä riittämättömälle liikunta-aktiivisuudelle on liikkumaan innostavien suorituspaikkojen puute ihmisten asuinympäristöissä. Kotien välittömään läheisyyteen sijoitetuilla liikuntapaikoilla on aktivoiva vaikutus ihmisten päivittäisiin liikuntatottumuksiin, mutta myös terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen.

Harvoin käytettävät ja huonoon kuntoon päässeet kaupunginosakentät ovat jääneet alalla tapahtuneesta kehityksestä jälkeen erityisesti monipuolisuuden ja materiaalien osalta. Jotkut kentistä ovat kuitenkin ympäristöilleen tärkeitä ja kehittämispotentiaaliensa puolesta merkittäviä lähiliikunnan suorituspaikkoja myös tulevaisuudessa.

Avainsanat: Lähiliikunta, kaupunginosakenttä, lähiliikuntapaikka, terveystieteet

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Environmental Technology

Petteri Laamanen:

District sports fields outside
maintenance in Lahti
Development report

Bachelor's Thesis in Environmental Planning, 124 pages, 5 appendixes

Spring 2010

ABSTRACT

This thesis is based on the initiative by the Lahti Technical and Environmental services to commission a development report about the district sports fields outside maintenance in Lahti. The aim of this thesis was to produce a report about the current state and the development of the sports fields, which could be helpful for the service net estimation concerning the whole Lahti city organization.

In the theory section, preparing for the development report, the focus is at first on the discussion about the current state of sports culture, governmental emphasis areas and general sports practice. Additionally, the significance of health caring exercise in contemporary society is being emphasized along with the importance of working day exercise and neighborhood sports as promoters of well-being. The second main chapter introduces the neighborhood sporting facility as an important tool in the state's sports politics. With the help of this tool, it is possible to activate the neighborhood sports in the municipalities.

The subjects of report are eight district fields which mainly serve the needs of neighborhood sports. Destinations are located around the city, in eight different statistics areas. In the section about the current state of the fields, the focus is on factors of qualitative and general appearance. Additionally, their target areas and utilization rates were estimated. With the help of different inquiries, it was possible to inquire the necessity of the destinations, and both the functional and social significances for their environments.

One of the main reasons for insufficient physical activity is the lack of inspiring places for exercise in residential areas. Sports facilities, placed to the immediate surroundings of home tend to activate residents for daily exercise and furthermore support the maintenance of health and well-being.

Remotely used and run-down district sports fields of this report have been left behind the development in the field especially on behalf of comprehensiveness and materials. Some of the fields are, nevertheless, important for their environment, and due to their potential for development, remarkable spots for neighborhood sports also in the future.

Key words: Neighborhood sports, district sports field, neighborhood sporting facility, health caring exercise

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LIIKUNNAN TILA SUOMESSA	3
2.1	Liikuntalaki 1054/1998	3
2.2	Liikunnan olosuhteet, palvelut ja painopistealueet	3
2.3	Liikuntapaikkarakentamisen kehittämissuunnat	7
2.4	Liikunnan asema terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä	9
2.5	Työikäisten liikuntatottumukset	12
2.5.1	Liikunnan harrastamisen säännöllisyys ja monipuolisuus	12
2.5.2	Liikunnan luonne	14
2.5.3	Terveyden kannalta riittävä liikunta	15
2.5.4	Liikunnan harrastajien identifiointi	17
2.5.5	Käytetyimmät liikuntapaikat	18
2.5.6	Eri liikuntalajien harrastajamäärät	20
3	LÄHILIIKUNTAPAIKAT	23
3.1	Lähiliikuntapaikka käsitteenä	23
3.1.1	Sijoittaminen ja saavutettavuus	24
3.1.2	Toiminnot, rakenteet ja materiaalit	26
3.2	Lähiliikuntapaikan ympäristösuunnittelu ja sopeuttaminen maisemaan	29
3.2.1	Sopeuttaminen osaksi ympäristökokonaisuutta	29
3.2.2	Kasvillisuuden rooli	31
3.3	Lähiliikuntapaikkojen valtionapu ja rahoitus	33
3.4	Lähiliikuntapaikkarakentamisen suunnat	34
3.4.1	Pienet monitoimikentät ja -kaukalot	36
3.4.2	Ulkokuntolaitteet	39
3.4.3	Frisbeegolfradat	42
4	KEHITTÄMISSELVITYS: HOITOTOIMINNAN ULKOPUOLELLA OLEVAT KAUPUNGINOSAKENTÄT LAHDESSA	45
4.1	Selvityksen tarve, sisältö ja tavoitteet	45
4.2	Tutkimusmenetelmät	47
4.3	Kaupunginosakenttien nykytila ja kehittäminen	48
4.3.1	Hiekanummen kenttä	48
4.3.2	Joutjoen kenttä	55

4.3.3	Kiveriön kenttä	62
4.3.4	Lehtolan kenttä	69
4.3.5	Pirttiharjun kenttä	78
4.3.6	Riihelän kenttä	85
4.3.7	Ristkarin kenttä	93
4.3.8	Venetsian kenttä	99
4.4	Kysely Lahden alue- ja virkamieskummeille	107
4.4.1	Tavoitteet ja suorittaminen	107
4.4.2	Sisältö ja yhteenveto	108
5	YHTEENVETO	114
5.1	Oma pohdinta	117
	LÄHTEET	119
	LIITTEET	124

1 JOHDANTO

Suomessa jää yhä enemmän lähiliikunnalle tarkoitettuja kenttäalueita kuntien alaisen hoitotoiminnan ulkopuolelle. Toisaalta yhä enemmän rakennetaan yksityisellä rahoituksella suuria urheilu- ja liikuntakeskuksia kaupunkien laita-alueille. Ihmiset kulkevat moottoriajoneuvoillaan pidempiä matkoja harrastustensa pariin. Samalla kun maksullisten kuntosali- ja sisäliikuntapalveluiden suosio on kasvanut, on ulko- ja lähiliikunnan määrä ja laatu suhteessa laskenut. Kehitys on johtanut väijäämättä liikuntapalveluiden, mutta samalla myös terveyttä ja hyvinvointia edistävien palveluiden saavutettavuuden epätasa-arvoistumiseen. Nykypäivänä terveyden kannalta liian vähäisen liikunnan harrastamiseen vaikuttavat suurimmin ajan puute, muu vapaa-ajan tarjonta, liikuntapalveluiden hinta sekä liian suuri etäisyys kodin ja liikuntapaikan välillä.

Tämä opinnäytetyö on toimeksianto Lahden kaupungin tekniseltä ja ympäristötoimialalta sekä kaupungin liikuntapalveluiden yksiköltä. Työn tarkoituksena on tuottaa Lahdessa sijaitsevien ja kunnan järjestämän hoitotoiminnan ulkopuolella olevien lähiliikunta-alueiden nykytilaa ja kehittämistä koskeva selvitys. Työ pohjautuu helmikuussa 2006 liikuntapalveluiden yksikön tekemään päätökseen, jonka mukaan se ei enää vastaa listaamiensa lähiliikunnan suorituspaikkojen hoitotoiminnasta tai ylläpidosta eikä niiden hallintaan perustuvista kunnallistekniikan perimistä aluevuokrista. Yhdessä teknisen ja ympäristötoimialan sekä liikuntapalveluiden yksikön kanssa tähän selvitykseen on valittu listatuista kohteista kahdeksan merkittävintä ja kaupunginosakentiksi luokiteltua lähiliikunnan suorituspaikkaa. Työn on tarkoitus palvella koko Lahden kaupunkiorganisaatiossa meneillään olevaa palveluverkkotarkastelua.

Opinnäytetyö jakautuu selkeästi kahteen suureen kokonaisuuteen: pohjustavaan teoriaosuuteen sekä toimeksiantona tehtyyn kehittämisselvitykseen. Teoriaosuus koostuu kahdesta pääluvusta. Ensimmäinen käsittelee suomalaisen liikuntakulttuurin nykytilaa muun muassa aikuisten liikuntatottumusten, palvelujen ja olosuhteiden sekä kehittämissuuntien kautta. Siinä myös tarkastellaan arki- ja lähiliikun-

nan merkitystä ja yhteyttä terveyttä edistävään liikuntaan ja ihmisten hyvinvointiin. Toinen pääluku esittelee lähiliikuntapaikan terminä, monipuolisena liikuntapaikkatyypinä, jossa yhdistyvät lähi- ja terveystuikunnan tavoitteet, mutta myös useamman sukupolven tarpeet. Selvitysosassa käsitellään ja päivitetään tietoja kohdealueina olevien kaupunginosakenttien nykytilasta ja merkityksistä lähiliikunnan suorituspaikkoina. Lisäksi tarkastellaan niiden maankäytön mahdollisuuksia ja ympäristökokonaisuuksia sekä pohditaan kenttien tulevaisuutta ohjeistavin, kohdekohtaisin kehittämisisideoin. Kehittämiselvityksen kokoamisessa on käytetty inventoinneista, kartta-, tieto- ja tilastomateriaaleista sekä Lahden aluekummeille ja alan asiantuntijoille teettämistä kyselyistä hankittuja tietoja.

Työssä keskitytään erityisesti lähiliikuntaan ja sen muutostilan käsittelemiseen. Teoriaosan lähiliikunnallinen näkökulma tukee kehittämiselvitystä, jossa on tarve tutkia kaupunginosakenttien lähiliikunnallisten merkitysten muuttumista ja niiden tarpeellisuutta maa-alueina hoitotoiminnan lopettamisen jälkeen. Toisaalta on myös haluttu selvittää niiden sijoittumista asuinymäristöjen lähiliikuntapalvelu- ja viheralueverkostoihin. Teoriaosan tarkoituksena on toimia ohjeistavana, kuntien lähiliikunnan kehittämistä tukevana ja peilaavana osiona.

Tätä opinnäytetyötä ovat ohjanneet Lahden ammattikorkeakoulun miljöösuunnittelun puolelta lehtori Zuzana Hrasko-Johnson ja yliopettaja Eeva Aarrevaara. Työn tilaajana toimineelta Lahden kaupungin tekniseltä ja ympäristötoimialalta yhteyshenkilöinä ja työn ohjaamisessa ovat olleet mukana maisema-arkkitehti Tuula Perälä ja suunnittelija Anne-Maj Rope. Lahden alue- ja virkamieskummeille suunnattu kysely tuotettiin yhteistyössä Lahden ympäristöpalveluiden ja yhteyshenkilönä toimineen Sari Knuutin avustamana.

2 LIKUNNAN TILA SUOMESSA

2.1 Liikuntalaki 1054/1998

Vuonna 1999 voimaan tulleen liikuntalain yleisenä tarkoituksena on edistää liikuntaa, kilpa- ja huippu-urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa. Pyrkimyksenä on edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla. Liikuntalain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on myös parantaa liikunnan avulla tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä tukea kulttuurien moninaisuutta. Liikunnan avulla ja sitä kehittämällä pyritään tukemaan myös ympäristön kestävästä kehitystä. (Liikuntalaki 1054/1998, 1 §.)

Liikuntalain 1998/1054 2 §:n mukaan valtion ja kuntien tehtävänä on yleisten edellytysten luominen liikunnalle. Liikunnan järjestystoiminnasta vastaa puolestaan pääasiassa liikuntajärjestöt. Opetusministeriö vastaa sen alaisuuteen kuuluvan alueellisella tasolla toimivan liikuntatoimien yleisestä johdosta, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta liikunnan yhteistyössä valtionhallinnossa. Vuonna 1998 hyväksytyyn lakiin mukaan kunnan tulee luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle tarjoamalla liikuntapaikkoja ja kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa. Liikuntapaikkojen tulee turvata väestölle tasa-arvoiset mahdollisuudet liikunnan harrastamiseen, ja liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden huomioon ottaminen on tärkeä osa tasa-arvoisten liikuntapalvelujen toteuttamista. (Liikuntalaki 1054/1998, 2 §.)

2.2 Liikunnan olosuhteet, palvelut ja painopistealueet

Liikunnan olosuhteet ja toimintaedellytykset nykypäivän Suomessa ovat pääosin kunnossa. Valtion liikuntapolitiikalla pyritään edistämään väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä kaikissa elämänkaaren vaiheissa. Tärkeänä painopisteenä on lasten ja nuorten liikunnan kehittäminen erityisesti tutussa ja turvallisessa lähiympäristössä. Hallitusohjelman pohjalta pyritään vahvistamaan liikunnan paikallisen tason toimintaedellytyksiä sekä liikunnan laaja-alaista tasa-arvoa kansallisessa liikuntaohjelmassa määriteltävien kehityssuuntien mukaisesti. Kunnallisena

peruspalveluna liikunnan asemaa vahvistetaan ja arkiliikunnan edellytyksiä kehitetään. (Hallitusohjelma 2007, 32.)

Liikuntapaikkojen määrän kasvu on ollut Suomessa kansainvälisestikin poikkeuksellisen runsasta. Noin viiden miljoonan asukkaan maassa on arvioiden mukaan 30 000 liikuntapaikkaa, mikä on asukaslukuun suhteutettuna paljon ja yleisesti ottaen enemmän kuin muissa Euroopan maissa. On kuitenkin huomattava, että Suomessa alueelliset erot ovat suuret, ja ongelmat ovat selkeästi paikkakunta- ja aluekohtaisia. Harvaan asutuilla alueilla yhtä liikuntapaikkaa kohden käyttäjiä on verrattain vähän, mutta Etelä-Suomen asutuskeskuksissa saman verran kuin Euroopassa keskimäärin. Vaikka harvaan asutuilla alueilla liikuntapaikkoja on väestömäärään nähden riittävästi, ei liikuntapaikkaverkosto pitkistä etäisyyksistä johtuen pysty palvelemaan kaikkia kansalaisia tasavertaisesti. Ongelmien selvittämiseksi kuntien keskinäistä sekä kuntien sisällä tapahtuvaa eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä on pyrittävä lisäämään. (Vasara 2004, 379.)

Toisaalla maankäytön kannalta ongelmalliseksi ovat muodostumassa asuinalueilla sijaitsevat sorapäällysteiset, ja usein kilpaurheilun normit ja mitat täyttävät kaupunginosakentät. Vielä 1990-luvulla esimerkiksi eri urheiluseurojen juniorijoukkueiden vuokraamat ja paljon käyttämät kentät ovat jäämässä nykypäivänä lähes käyttämättömiksi, avoimiksi, toimintaa vaille oleviksi maa-alueiksi. Useissa tapauksissa kunnat ovat joutuneet jättämään kustannussyistä kyseisiä kenttiä vaille minkäänlaista hoitotoimintaa, luonnon armoille. Vaatimustaso liikunnan harrastamisessa on selkeästi lisääntynyt. 2000-luvulla kehitystä on johtanut liikuntapalveluiden kilpailun ja keskittämisen lisäksi olosuhteiden huomattava kehittyminen.

Liikuntakulttuurin säilyminen ja olosuhteiden ylläpitäminen vaativat laajamittaisia panostuksia. Yhteiskunta pystyy tarjoamaan lisää muun muassa taloudellisia resurssejaan sitä mukaa, mitä enemmän saadaan todistettavia näyttöjä liikunnan hyödyllisyydestä terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Valtion omistaman Veikkaus Oy:n veikkausvoittovaroilla tuetun liikuntapaikkarakentamisen pääpainopiste on nykypäivänä koko kansan liikuntamahdollisuuksien kohentaminen. Tämä on myös lähtökohtana liikuntalaissa (1054/1998), jonka tavoitteena on eritoten suurten käyttäjäryhmien tarpeisiin tarkoitettujen liikuntapaikkojen rakentaminen,

hankkiminen, peruskorjaus sekä varustaminen. Avustuksia myönnetään ensikädessä kunnille tai kuntayhtymille. Avustusten myöntäminen myös muille yhteisöille on mahdollista. (Vasara 2004, 376; Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 18.)

Veikkaus Oy:n omistajaohjauksesta vastaavan opetusministeriön rooli valtion liikuntapaikkarakentamisessa on ollut hyvin merkittävä. Taloudellinen avustustoiminta on ollut tuhansille hankkeille ehdottoman tärkeää, joskin julkisen tuen osuus liikuntapaikkojen kokonaiskuluista on ollut keskimäärin vain noin 10-15 prosentin luokkaa. Valtionavusta on muodostunut kuitenkin vankka perusta kunnalliselle päätöksenteolle. Päävastuu kustannuksista ja rakentamisesta on luonnollisesti ollut kunnilla. Arviolta noin kolme neljästä Suomen kaikista liikuntapaikoista on kuntien rakentamia ja ylläpitämiä. Liittymisvuodesta 1995 lähtien valtio on saanut jonkinlaista taloudellista tukea myös Euroopan Unionilta liikuntapaikkojen rakentamis- ja korjaamishankkeisiin. (Vasara 2004, 376-377.)

Nykypäivän suomalaisessa yhteiskunnassa nähtävissä oleva aluerakenteellinen keskittyminen on johtamassa alueiden eriarvoistumiseen. Tuotanto sekä työllisyys ja niiden perässä myös väestö siirtyy suurille kaupunkiseuduille maan etelä- ja länsiosiin. Ihmisten arkiympäristöt muuttuvat kaupunkimaiseksi, kun haja-asutusalueilta muutetaan suuriin keskuksiin. Urbaani asuminen sekä kaupankäynnin ja muiden palveluiden keskittyminen lisäävät kaikki keskustaetäisyyksien kasvua ja moottoriajoneuvojen tarvetta. Tästä johtuen myös työmatkaliikunnan määrät, ja suoritteet ovat viimeisen 30 vuoden aikana olleet koko ajan laskemaan päin. (Vasara 2004, 377; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 50.)

Hallitsematon aluerakenteen kasvu on yhä useammin pakottanut sijoittamaan liikuntapalveluita asuinalueiden reuna-alueille: Lähi- ja arkiliikunnan heikentyneen aseman johdosta matkustaminen harrastuksiin moottoriajoneuvoilla on lisääntynyt. Kyseisenlainen kehitys on ollut olennaisesti vaikuttamassa harrastusten lisääntyneisiin kustannuksiin sekä harrastusmahdollisuuksien epätasa-arvoistumiseen. (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 18.)

Vielä 1990-luvun lopulla korostuivat alueellisten ja paikallisten toimijoiden vastuut ja mahdollisuudet hyvinvoinnin edellytysten tuottajina. Kymmenen vuotta myöhemmin eri alueiden ja väestöryhmien hyvinvointierot kasvavat kasvamistaan samalla, kun hyvinvointipalveluiden järjestäminen tuottaa ongelmia monelle kunnalle. Uusi taloudellinen ja poliittinen tilanne on siirtämässä peruspalveluja kilpailun alaisuuteen. Julkisen rahoituksen vähentyessä kunnilla on edelleen merkittävä rooli hyvinvointipalveluiden järjestämisestä, mutta ne eivät pysty välttämättä tuottamaan palvelujaan itse vaan kasvavassa määrin yksityisten rahoittajien kautta ja kilpailuttamalla. Kuntalaisille tarjottavia liikunta- ja hyvinvointipalveluja tuotetaan entistä tehokkaammin määrien vastaavasti jopa supistuessa. (Terveysliikunnan paikalliset suositukset 2000, 12; Holopainen 2004, 7, 11.)

Vuosituhatvuoden vaihteen jälkeen liikuntapaikkarakentamiseen uutena ilmiönä ovat tulleet osin yksityisellä varainhankinnalla rakennetut suuret liikuntakeskukset, kuntosalikompleksit sekä eri palloilulajien monitoimistadionit. Liikuntapaikkojen ja toimintojen sijoittaminen toistensa läheisyyteen suuriksi keskuksiksi on ollut rakennuttajille kustannustehokasta, mutta kuluttajille päinvastoin. Elinolojen ja palveluiden alueellisten erojen kasvaminen sekä hyvinvoinnin polarisoituminen ovat johtamassa pidemmällä aikavälillä kansallisen liikuntakulttuurin ja eritoten lähiliikunnan taantumiseen. (Vasara 2004, 377; Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 19.)

Kuntarakenteeseen vaikuttavat muutokset, kuten kuntien väliset liitokset ja yhteistoiminta-alueet sekä palvelurakenteen muutokset tulevat vaikuttamaan entistä enemmän Suomen liikuntakulttuuriin lähitulevaisuudessa. Liikuntapalveluja tullaan järjestämään ja tuottamaan kasvavissa määrin kuntarajoja ylittäen. Liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntapalveluiden kokonaisuutta pystytään tarkastelemaan laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Esimerkiksi kuntien välinen yhteistyö liikuntapaikkoja koskevan hoitotoiminnan jakamisessa ja rytmittämisessä säästää huomattavasti erinäisiä resursseja. Liikuntapaikkojen keskittäminen voi myös tulla kyseeseen joidenkin erityislajien ja suurimpien liikuntapaikkojen osalta. (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 19, 21.)

2.3 Liikuntapaikkarakentamisen kehittämissuunnat

Valtiota koettelevan taloudellisen taantumatilán johdosta joidenkin liikuntapaikkahankkeiden toteuttamista ja suuruutta on tullut pohtia aiempaa tarkemmin. On kuitenkin erityisen tärkeää, ettei viimevuosikymmenten johdonmukaista kehittämistyötä katkaistaisi. Kansalaisten liikunta-aktiivisuuden edistämässä on otettava erityisesti huomioon fyysinen ympäristö, sillä se mahdollistaa ja tukee omaehtoista lähi- ja arkiliikuntaa, mikä on myös terveystuennan perustekijä (Harmokivi & Rantala 2008, 11).

Julkisin toimenpitein on pyrittävä avustamaan vaikeinakin aikoina eritoten sellaista liikuntapaikkarakentamista, jolla pystytään tulevaisuuden kannalta turvaamaan ja parantamaan laajalti eri väestöryhmien liikuntamahdollisuuksia. Julkinen rahoitus avustusten ja lainojen osalta tulisi jakaa ja kohdentaa lukumääräisesti moneen ja kustannuksiltaan pienimuotoiseen liikuntapaikkakohteeseen (Vuolle 1994, 296). Kyseisenlainen tukitoiminnan kohdentaminen edesauttaisi erityisesti lähi- ja arkiliikunnan kehittymistä sekä liikuntapalveluiden saavutettavuutta.

Tärkeimpinä lähitulevaisuuden kehittämistavoitteina ovat liikuntapalveluiden saavutettavuus lähi- ja arkiliikunnan edellytyksiä parantamalla. Erityisen tärkeää liikuntapaikkojen läheisyys ja helppo saavutettavuus on lapsille, lapsiperheille ja kasvavissa määrin myös vanhuksille. Yhteiskunnan rakenteellisten muutosten myötä uusia haasteita liikunnan olosuhteille tulee liikunnallisen polarisaation ehkäisemisessä. (Karvinen & Norra 2001, 4; Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 21.)

Haasteena on lähiliikuntapalveluiden toteuttaminen jo ennestään tiiviisti rakennetuille asuinalueille. Maankäytön suunnittelulla ja kaavoituksella tulee pystyä turvaamaan riittävät ja monipuoliset vapaa-aika ja lähiliikuntapalvelut kuntalaisille. Monipuoliset toimintamahdollisuudet ovat kaikille asukasryhmille tärkeä hyvän ja toimivan ympäristön ominaisuus. Ympäristön yksipuolisuus, aktiviteettien puute, pitkät etäisyydet ja huonot yhteydet vaikeuttavat ihmisten jokapäiväistä elämää. Päivittäisten toimintaympäristöjen läheisyyteen kuuluvien keskeisten lähi- ja arkiliikunnan peruspalvelujen toteuttaminen tulee tehdä samanaikaisesti muun lä-

hiörakentamisen kanssa. Kaavoituskysymyksissä yhteistyötä kunnan liikuntaviranomaisten, kaavoittajien ja teknisen toimen välillä tulee korostaa. Kuntien välillä olevaa alueyhteistyötä on mahdollista lisätä erityisesti virkistys- ja ulkoilualueiden suunnittelussa, rakentamisessa, hoidossa ja käytössä. Lisäämällä yhteistyötä ja verkottumalla eri toimijoiden sekä kansalaistoiminnan kanssa, voidaan kunta-laisten liikuntaan liittyvät tarpeet tyydyttää ja toteuttaa nykyistä tehokkaammin. (Jalkanen, ym. 2004, 45; Holopainen 2004, 29; Lehmuspisto & Åkerblom 2007, 68.)

Tärkeää on myös muistaa, että liikuntapaikkojen hyvä saavutettavuus ilman liikuntaan innostavaa toimintaa tekee niistä usein käyttämättömiä ja hyödyttömiä. Polarisoitumisen ehkäisemisessä lähiliikuntapalveluiden on kyettävä tarjoamaan ihmisille lähiliikuntapaikkojen tavoin rohkeasti toteutettuja, monipuolisia, yhteisöllisiä ja ympärivuotisia liikunta-aktiviteettejä. Arkisen ja asuinympäristöä lähellä suoritettavan liikunnan lisäksi suomalaisille on myös tärkeää järjestää liikunta-neuvontaa ja -infoa, sekä päästä laaja-alaisille luontoalueille retkeilemään ja virkistymään (Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 85).

Valtaosa valtion liikuntapaikoista rakennettiin 1970- ja 1980-luvuilla. Nyt liikunnan edistämistoiminnassa kuntien liikuntapaikat tarvitsevat ensisijaisesti, yleisellä tasolla selkeää, laajamittaista peruskorjausta ja kehittämistä uusien liikuntapaikkojen sijaan. Erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana on ollut havaittavissa, että liikuntapaikkarakentamisen painopiste on kohdistunut pääsääntöisesti rakentamiseen ylläpitämisen kustannuksella. Nykypäivänä olemassa olevien liikuntapaikkojen peruskorjaukset tulee pyrkiä suorittamaan ratkaisulla, jotka ovat monipuolisia, energiatehokkaita, mutta myös esteettömyyteen ja turvallisuuteen pyrkiviä.

Lähitulevaisuudessa liikkumis- ja toimintaesteisten ihmisten määrä tulee lisääntymään olennaisesti väestön ikääntymisen johdosta, joten esteettömyyden vaaliminen ja korostaminen tulee olla entistä suuremmassa roolissa liikuntapaikkojen ja niille johtavien kulkuyhteyksien suunnittelu- ja korjaustoiminnassa. Kansalaisten heikentyvä hyvinvoinnin taso näkyy muun muassa terveys- ja sosiaalipalvelujen tarpeessa, työn tuottavuudessa ja valtiomme kilpailukyvyssä. Kansanterveys,

työiän pituus, valtion ja kuntien talous sekä kuntalaisten hyvinvointi ovat asioita, joihin liikunnalla tulee pyrkiä tulevaisuudessa merkittävällä tavalla vaikuttamaan. Säännöllisen lähiliikunnan edistäminen on yhteiskunnalle edullinen ja kannattava tapa parantaa ihmisten terveyttä ja toimintakykyä sekä vaikuttaa kansantalouteen. Ihmisen henkisen terveyden kannalta merkittävän lähi- ja arkiympäristön kehittäminen on myös osa kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja liikunnan kehittämistä. (Terveysliikunnan paikalliset suositukset 2000, 9; Jalkanen, ym. 2004, 45; Holopainen 2004, 7-8, 29.)

Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustuksia tulee suunnata sellaisiin rakentamiskohteisiin, joilla pystytään aktivoimaan liikunnallisesti passiivisia ihmisiä sekä liikuntalajeja, joilla on eniten potentiaalisia harrastajia. Liikuntapaikkatyypeistä sellaisia ovat esimerkiksi lähi- ja luontoliikuntapaikat, kevyen liikenteen väylät sekä uimahallit. (Vasara 2004, 380; Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 21-22.)

2.4 Liikunnan asema terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä

Liikunnan asema Suomessa oli vielä 1960- ja 1970-luvuilla pääasiassa kuntoliikunta- ja kilpaurheiluvoittainen. Sen yhteys terveystalouteen oli varsin vähäinen. Terveyden edistämiseksi liikuntaa ruvettiin hyödyntämään johdonmukaisesti vasta 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Käsitteet terveyttä edistävä liikunta ja terveystalouteen otettiin Suomessa käyttöön 1990-luvulla tarkasteltaessa liikunnan asemaa ja merkitystä yhteiskunnassa. Lisääntyneet tutkimusnäytöt liikunnan terveyshyödyistä tekivät siitä hyväksytyin keinon terveyden edistämiseksi ja monien sairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa. Liikunnalla koettiin olevan myös kansantaloudellista merkitystä sairausmenojen säästäjänä. Liikunnasta tuli osa julkisen vallan hyvinvointipolitiikkaa, ja terveystalouden merkityksen vahvistumisen osoituksena se kirjattiin liikuntajärjestöjen valtionavustuskriteereihin. Uuden vuosituhannen alusta saakka terveystalouden aseman painottaminen on näkynyt aikaisempaa laajemmin valtionhallinnon eri ministeriöissä. Suomesta onkin kasvanut 2000-luvulla terveyttä edistävän liikunnan mallimaa eurooppalaisessa liikun-

nan edistämistyössä. (Holopainen 2004, 12; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 71, 76, 90.)

Liikunnalla todettiin olevan keskeinen rooli yksilön hyvinvoinnin ylläpitäjänä muun muassa fyysisen ja henkisen jaksamisen, sairauksien ja masennuksen ehkäisyyn sekä toimintakyvyn paranemisen avulla. Voidaankin sanoa, että terveyttä edistävällä liikunnalla on psyko-fyysis-sosiaalinen vaikutus yksilön hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Useilla liikuntamuodoilla on todettu olevan terveydellisten vaikutusten lisäksi myös huomattavia elämyksellisiä ja ilmaisullisia virkistysmerkityksiä. (Salminen 1981, 42; Hänninen, Matilainen & Puronaho 1995; Terveysliikunnan paikalliset suositukset 2000, 6, 7; Holopainen 2004, 12.)

Terveysliikunnan edistäminen on nykyään maanlaajuista ja ennen kaikkea paikallisin toimijoin ideoitua, lähi- ja arkiliikunnan merkitystä korostavaa kehittämistyötä. Valtionhallinnon avustamassa edistämistyössä on paneuduttu pääasiallisesti tukemaan valtioneuvoston vuoden 2008 periaatepäätöksessä esiintyviä terveyden edistämisen ja terveyttä edistävän liikunnan kehittämissuuntia. Liikunta liitetään nykyään entistä selkeämmin osaksi laajempaa terveyden edistämistoimintaa. Tämä on nähtävissä sekä valtionhallinnon että paikallistason terveyden edistämistä koskevissa strategioissa ja toimenpideohjelmissa. (Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 74-76; Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 10.)

Kuntalain (365/1995) mukaan hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kaikille hallinnonaloille. Terveyden edistämiseen tähtäävä liikunta voitaisiinkin ymmärtää kunnissa liikunta- ja kuntalain perustelujen mukaisesti yhdeksi peruspalveluksi, jonka kehittäminen toimisi eri hallinnonalojen yhteistyönä. (Terveysliikunnan paikalliset suositukset 2000, 14; Lehmuspuisto & Åkerblom 2007, 67.)

Terveyttä edistävällä liikunnalla on yhteys sosiaali-, nuoriso- ja koulutuspolitiikkaan. Suomessa koululiikunta on menettänyt nykypäivään tultaessa selkeästi asemiaan (Häyrinen 2007, 3). Perusta terveyttä edistävän liikunnan harrastamiseen luodaan pääosin kodeissa ja kouluissa. Liikunnalliseen elämäntapaan kasvetaan toimintakulttuurin sekä fyysisen lähiympäristön tarjoamien mahdollisuuksien avulla. Toisaalta on hyvin vaikeaa arvioida ja yhdistää esimerkiksi koululiikunnan

lopullisia vaikutuksia yksilön aikuisiän liikunnalliseen aktiivisuuteen. (Telama 1994, 171; Terveysliikunnan paikalliset suositukset 2000, 14; Holopainen 2004, 29.)

Opetusministeriön liikuntakulttuurille suuntaaman valtionavun määrä on kasvanut koko 2000-luvun ajan. Terveysliikunnan tukemiseen valtionavusta ohjautuu oma osa kuntien liikuntatoimien ja -palvelujen, liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntajärjestöjen avustusten kautta. Tärkeimmät valtionhallinnon terveystuettajat ovat opetusministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, joiden kaikkien kolmen suorat vuosittaiset panostukset terveystuettuun ovat nousseet 1990-luvun alun yhteensä noin 0,5 miljoonasta eurosta vuoden 2006 noin 7,5 miljoonaan euroon. Selkeästi terveyttä edistävään liikuntaan suuntautuvia erillisavustuksia ovat esimerkiksi lasten ja nuorten liikuntaohjelman ja iltapäivätoiminnan tukeminen sekä liikunnan terveysohjelmien tukeminen. Terveystuettamista esimerkiksi yli 40-vuotiaiden terveyttä edistävän liikunnan kehittämiseen tähtäävälle Kunnossa kaiken ikää -ohjelmalle myönnetään merkittävää avustusta vuosittain. Myös Raha-automaattiyhdistys ja muut ministeriöt ja yhteistyötahot tukevat omilla toimintatavoillaan ja avustuksillaan terveyttä edistävää liikuntaa. Lisäksi terveystuettua edistetään merkittävässä määrin lähiliikunnan kehittämiseen tähtäävän lähiliikuntapaikkarakentamisen rahoituksella. (Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 4, 77.)

Keskeinen periaatteellinen muutos valtion terveyttä edistävän liikunnan rahoituksessa koettiin vuonna 2003, kun sosiaali- ja terveysministeriö myönsi erillismäärärahan terveystuettua edistämiseen periaatepäätöksen toteuttamiseksi. Vuonna 2006 terveyttä edistävän liikunnan tukeminen sisällytettiin osaksi terveyden edistämisen määrärahaa. (Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 77.) Näin terveystuettua kunnasta tuli osa terveyden edistämisen kokonaisuutta ja samalla turvattiin selkeä asema terveystuettua rahoitukselle.

2.5 Työikäisten liikuntatottumukset

2.5.1 Liikunnan harrastamisen säännöllisyys ja monipuolisuus

Suomessa harrasteliikunnan säännöllisyys ja intensiivisyys on ollut yleisellä tasolla 1980-luvulta lähtien nousussa, mutta usein lähiympäristössä tapahtuva päivittäisen arkiliikunnan osuus on nykypäivänä laskussa. Arkiliikunnan merkittävä vähentyminen on vaikuttanut siihen, että liikunnan määrä on yleisesti laskenut ja kansalaisten peruskunto heikentynyt. Työmatkaliikunta on vähentynyt merkittävästi välimatkojen kasvaessa ja moottoriajoneuvoliikenteen riippuvuuden lisääntyessä. Tästä on myös osoituksena kevyen liikenteen puolittuminen muutamana viime vuosikymmenen aikana. (Terveysliikunnan paikalliset suositukset 2000, 6; Holopainen 2004, 13; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 3, 41.)

Työikäisistä, liikuntaa harrastavista 19-65-vuotiaista suomalaisista, lähes kolme neljästä harjoittaa Kansallisen liikuntatutkimuksen 2005-2006 mukaan ainakin jonkinlaista liikuntaa vähintään kolme kertaa viikossa (TAULUKKO 1). Viikossa viidesti tai useammin liikuntaa harrastavia on kuitenkin vain 36 prosenttia kohde-ryhmästä, joka tarkoittaa väestömäärällisesti noin 1,2 miljoonaa työiässä olevaa kansalaista. Vähintään kolmesti viikossa liikkuvien määrä vastaavasti on noin 2,3 miljoonaa. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 6; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 57; Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 18.)

TAULUKKO 1. Liikuntakertojen viikoittainen lukumäärä ja prosenttiosuudet 19-65 -vuotiailla aikuisilla (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 6).

	1997-1998 luku- määrä	%	2001-2002 luku- määrä	%	2005-2006 luku- määrä	%
Väh. 5 kertaa viikossa	1 139 000	35	1 112 000	34	1 181 000	36
4 kertaa viikossa	344 000	11	388 000	12	426 000	13
3 kertaa viikossa	696 000	22	721 000	22	742 000	23
2 kertaa viikossa	537 000	17	512 000	16	477 000	14
1 kerta viikossa	255 000	8	259 000	8	240 000	7
harvemmin / ei koskaan	233 000	7	255 500	8	225 000	7

Liikuntaa harrastavien suureen määrään vaikuttaa oleellisesti kävelylenkkeilyn kasvanut suosio, mikä heijastuu erityisesti yli 50-vuotiaiden liikunnallisena aktiivisuutena (TAULUKKO 2). Kävely on usein pääliikuntamuoto juuri yli 50-vuotiailla, ja sitä tehdään kevytvauhtisesti lähes päivittäin, joko hyötyliikunnan tai kuntoliikunnan pohjalta. Iäkkäämmillä ikäryhmillä liikunnan harrastaminen on ollut jo pidemmän aikaa melko kaksijakoista. Suuri osa eläkeikää lähestyvistä liikkuu todella usein ja osa vastaavasti ei lainkaan. (Salminen 1981, 49; Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 6-7.)

Miesten ja naisten välillä on eroja liikunnan harrastamisen säännöllisyydessä. Aiempiin vuosiin nähden naiset ovat lisänneet selkeästi viikoittaisia liikunnan harrastamisen kertoja (Työ- ja terveys -haastattelututkimukset 1997-2006, Fogelholm, Parosen & Miettisen 2007, 44 mukaan). Suurin ero sukupuolten välisissä liikuntatottumuksissa on havaittavissa aktiivisimpien, viikossa vähintään viidesti liikkuvien määrässä. Naiset ovat myös miehiä jonkin verran liikunnallisesti monipuolisempia. Naisilla on useampia liikuntaharrastuksia kuin miehillä, ja lisäksi naisten keskuudessa on vähemmän niitä, jotka eivät harrasta mitään lajia. Huomioitavaa on myös, että keski-ikäiset naiset ovat huomattavasti aktiivisempia liikumaan kuin saman ikäluokan miehet. Molempien sukupuolten keskuudessa harrastettujen lajien määrä on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana. (Salminen 1981, 49; Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 7-9; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 41.)

Jo muutaman vuosikymmenen ajan taajaan asutuilla alueilla ja erityisesti pääkaupunkiseudulla liikunnan harrastaminen on yleisesti ottaen säännöllisempää ja monipuolisempaa kuin maaseudulla ja haja-asutusalueilla. Taloudellisesti hyvin toimeentulevat ovat liikunnallisesti aktiivisempia kuin yrittäjät, ammattitaidottomat tai fyysisesti raskasta työtä tekevät. Yhä useammin liikunnan harrastamisesta on tullut ihmisille rahaa, aikaa ja moottoriajoneuvoa vaativa tapahtuma. (Vuolle 1994, 286; Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 7-9; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 41.)

TAULUKKO 2. Liikuntakertojen viikoittainen lukumäärä eri-ikäisillä aikuisväestöryhmillä vuosina 2005-2006 (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 7).

	19–25 v. %	26–35 v. %	35–50 v. %	50–65 v. %
Väh. 5 kertaa viikossa	36	31	32	43
4 kertaa viikossa	15	15	12	11
3 kertaa viikossa	22	25	25	19
2 kertaa viikossa	12	15	16	14
1 kerta viikossa	8	7	8	6
harvemmin / ei koskaan	7	7	7	7

2.5.2 Liikunnan luonne

Voimaperäinen liikunta on hieman yleistynyt ja verkkainen vähentynyt työikäisen liikuntaa harrastavan väestön keskuudessa. Kaikista harrastajista yksi kuudesosa ja miehistä lähes neljännes harjoittaa voimaperäistä ja fyysisesti rasittavaa liikuntaa (TAULUKKO 3). Selkeä enemmistö väestöstä ja erityisesti naisista harrastaa liikuntaa, mikä aiheuttaa tekijälleen kevyttä hikoilua ja hengityksen kiihtymistä. Vajaa neljännes liikkuu verkkaisesti ja rauhallisesti. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 12.)

Kevyempi ja peruskestävyyttä edistävä kuntoilu yleistyy ikääntymisen johdosta. Nuorista 19-25-vuotiasta 16 prosenttia liikkuu rauhallisesti kun 50 vuotta täyttäneistä samaa tekee jo 29 prosenttia. Nykypäivänä liikunnan harrastamisesta pyritään iästä riippumatta tekemään entistä tehokkaampaa. Iäkkäämmillä ihmisillä liikunnan luonne on muuttumassa rauhallisesta ripeään liikuntaan ja nuorempien keskuudessa voimaperäisen ja rasittavan liikunnan määrä on selkeässä kasvussa kevyemmän liikunnan kustannuksella. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 12; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 46.)

TAULUKKO 3. Liikunnan ja kuntoilun luonne 19-65 -vuotiaiden liikuntaa harrastavien keskuudessa (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 12).

	Naiset %	Miehet %	Kaikki %
Voimaperäistä liikuntaa, voimakasta hikoilua ja hengityksen kiihtymistä	9	23	16
Ripeää liikuntaa, jonkin verran hikoilua ja hengityksen kiihtymistä	68	53	61
Kevytä liikuntaa, ei hikoilua tai hengityksen kiihtymistä	23	23	23
Ei osaa sanoa	0	1	0

2.5.3 Terveyden kannalta riittävä liikunta

Ihmisen terveyden kannalta riittävän liikunnan määrittäminen on vaikeaa ja yksilöllistä, ja siihen liittyy monia erilaisia muuttujia. Yhdistämällä liikunnan harrastamisen säännöllisyyden ja intensiteetin, pystytään arvioimaan, kuinka suuri osa väestöstä täyttää suosituksen kriteerit. Liikunnan riittävyyden arvioinnissa tulisi arki-, asiointi- ja työmatkaliikuntaa koskevat suoritteet yhdistää vapaa-ajalle tehtäviin varsinaisiin liikuntasuoritteisiin. Näin pystytään arvioimaan ihmisten kokonaisaktiivisuutta. Käsitteenä riittävä liikunta on helposti omaksuttava sekä kielellisesti helppo, ja se on liikuntaneuvonnan ja -suositusten kannalta käytännöllinen. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 13; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 52.)

Fyysisen terveyden kannalta riittävä liikunta koetaan eri asiaksi kuin henkisen hyvinvoinnin kannalta riittävä liikunta. Liikunta voikin olla riittävää henkisen hyvinvoinnin ja virkistysarvon kannalta, vaikka se ei tarjoaisikaan riittävää fyysistä rasitusta terveyden ylläpitämiseksi.

Kansallisessa liikuntatutkimuksessa 2005-2006 terveyttä edistäväksi tai terveyden kannalta riittäväksi liikunnaksi tulkitaan se, että harrastetaan luonteeltaan ripeää tai voimaperäistä aerobista liikuntaa tai kuntoilua vähintään kolmena kertana viikossa 30-45 minuutin ajan. Tällöin liikunnan tulee olla kuormittavuudeltaan 60-90

prosenttia maksimaalisesta hapenotto- tai syketasosta. Uudempien suositusten mukaan liikuntaa tai kuntoilua tulisi harrastaa viidesti tai useammin viikossa. Liikuntasuorituksen tulee tuolloin olla vähintään 30 minuutin mittainen, kevyttempoinen ja jonkin verran hengästymistä ja hiostumista tuottava. Tärkein painotus uusissa suosituksissa on liikunnan säännöllisyys. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 13, 15; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 22.)

TAULUKKO 4. Terveyden kannalta riittävän liikunnan harrastaminen suositusten mukaan 19-65-vuotiailla (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 13, 15).

	Naiset %	Miehet	Kaikki
Riittävästi	61	54	57
Riittämättömästi	39	46	43
Riittävästi (uusi)	41	32	36
Riittämättömästi (uusi)	59	68	64

Vanhempien suositusten mukaan enemmistö aikuisväestöstä liikkuu terveyttä edistävällä tavalla, eli terveyden kannalta riittävästi (TAULUKKO 4). Riittävästi liikkuvien osuus on kasvanut, ja terveyttä edistävän liikunnan tunnusmerkit täyttyvät aiempaa useammin. Vaikka riittämättömästi liikkuvia on vähemmän, on lukumäärä edelleen suuri. Riittämättömästi liikkuvia 19-65-vuotiaita suomalaisia aikuisia on Kansallisen liikuntatutkimuksen 2005-2006 mukaan noin 1,4 miljoonaa.

Uudempien liikuntasuosituksen mukaan vain 36 prosenttia aikuisväestöstä liikkuu harrastuksenaan terveyttä edistävällä tavalla. Suomessa olisi tutkimuksen mukaan siis yli kaksi miljoonaa työkäistä, joiden osalta terveyttä edistävän liikunnan tunnusmerkit eivät täyty. Naisista suurempi osa kuin miehistä liikkuu terveyden kannalta riittävästi. Sukupuolten välinen ero on kuitenkin kaventunut viime vuosina, ja joissakin tutkimuksissa tilanne on jo päinvastainen. Iän perusteella kaikkein eniten riittämättömästi liikkuvia on keski-ikäisissä, mikä johtuu paljolti elämäntilanteesta, sillä työura ja perhe verottavat aikaa ja voimavaroja. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 13, 15; Harmokivi & Rantala 2008, 16.)

Yhdysvaltain terveystieteiden tutkimuskeskuksen vuonna 2008 päivitettyjen suositusten mukaan aikuisen tulee harrastaa vähintään 150 minuuttia kohtuullisesti kuormittavaa tai 75 minuuttia raskaasti lihaksistoa ja hengityselimiä kuormittavaa liikuntaa viikossa. Suositusten ja terveyden ylläpitämisen kannalta liikunnan suorittaminen on tärkeää tehdä oman peruskunnan mukaan ja jakaa vähintään kolmelle päivälle viikossa. Määrälliset ja laadulliset liikuntasuositukset tulee määräytyä aina henkilökohtaisen toimintakyvyn ja jaksamisen mukaan. Vähäinenkin liikunnan suorittaminen on yleensä kuitenkin parempi vaihtoehto kuin olla tekemättä mitään. (Terveystieteiden tutkimuskeskuksen paikalliset suositukset 2000, 12-13; Lehmuspää & Åkerblom 2007, 8, 68; Harmokivi & Rantala 2008, 16; Leavitt 2008, 22, 30.)

2.5.4 Liikunnan harrastajien identifiointi

Yleisin kuntoilijatyyppejä suomalaisen aikuisväestön keskuudessa on kuntoliikkuja. Käsite kuntoliikkuja kuvaa parhaiten sitä, miten 19-65-vuotiaat haluavat itseään kutsuttavan liikunnan harrastajina. Suomalaisista neljä prosenttia näkee tai tuntee itsensä kilpaurheilijaksi. Vastaavasti kuntosportilijoita on noin kuudesosa väestöstä. Kunto- ja kilpaurheilun määrä on yleisesti nousussa. Kuntosportilijoista myös moni osallistuu erilaisiin kilpailuihin tai turnauksiin, mutta he eivät kuitenkaan miellä itseään kilpaurheilijoina. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 18.)

Miesten ja naisten välillä on jonkin verran eroja siitäkin huolimatta, että molemmissa ryhmissä samaistutaan enenevässä määrin kuntoliikkujiksi. Miehillä kilpaurheilu on yleisempää kuin naisilla. Naiset kuvaavat itseään enemmän terveysliikkujiksi sekä arki- ja harrastusliikkujiksi. Ikä vaikuttaa olennaisesti liikunnan harrastajien identifiointiin. Liikuntaa harrastavista 19-25-vuotiaista nuorista aikuisista noin kymmenesosa on kilpaurheilijoita. Keski-ikä lähestyessä kilpaurheilua harrastaa enää hyvin harva. Tulevaisuudessa seniori- ja veteraaniliikunta tai erilainen ikäihmisten kilpailutoiminta tulee todennäköisesti lisääntymään pääosin ikääntyvän väestörakenteen johdosta. (Rantanen 1994, 78; Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 18.)

2.5.5 Käytetyimmät liikuntapaikat

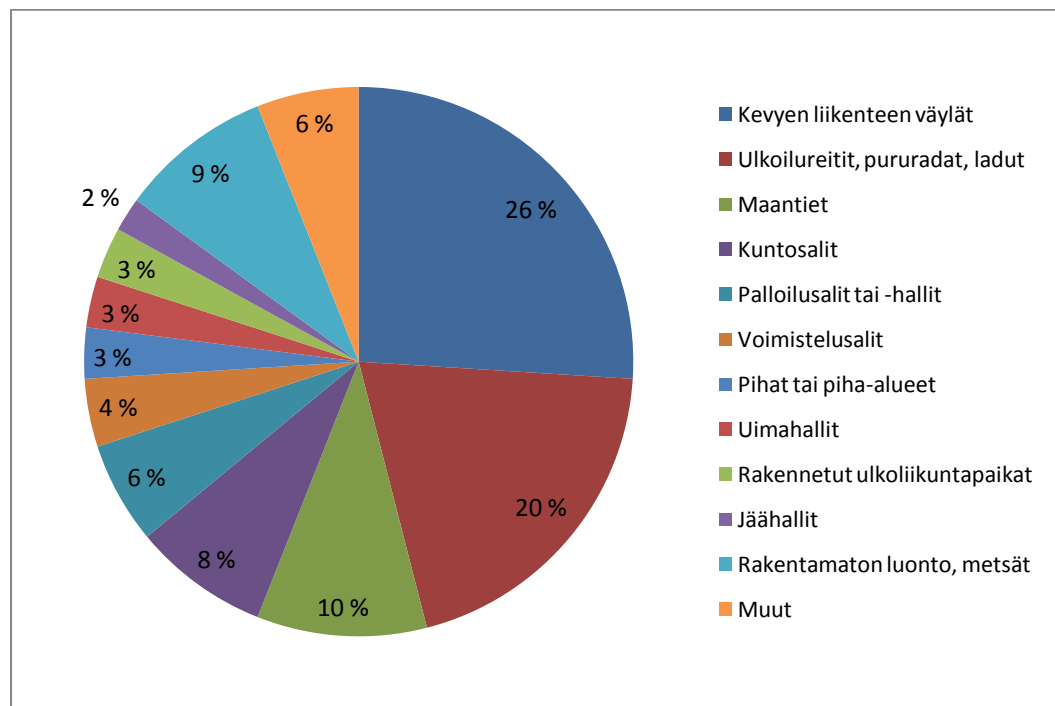
Liikuntapaikkojen sijainti vaikuttaa merkittävästi ihmisten liikunta-aktiivisuuteen. Sijoittamalla liikuntapaikat käyttäjien lähelle sekä suunnittelemalla ne helposti saavutettaviksi ja käytettäviksi edistetään säännöllistä ja jatkuvaa liikunta-aktiivisuutta. Viime vuosikymmenien kehityskulku on kuitenkin ohjannut suomalaista liikuntapaikkarakentamista pääsääntöisesti päinvastaiseen suuntaan, liikuntapaikkojen sijoitteluun yhdyskuntarakenteiden laita-alueille. Keskitetty ja laita-alueille sijoitettu liikuntapaikkatarjonta aiheuttaa ihmisille entistä suurempaa moottoriajoneuvoriippuvuutta. Nykyinen liikuntapaikkarakentaminen on verrattavissa myös muuhun hallitsemattomasti kasvavaan ja leviävään yhdyskuntarakentamiseen – saavutettavuus on entistä vaikeampaa. Eri lajien liikuntapaikat muodostavat yhä useammin suuria komplekseja tai ovat osa muuta keskitettyä terminaalirakennetta. (Karvinen & Norra 2002, 40.)

Suomalaisen aikuisväestön käytetyimpinä liikuntapaikkoina toimivat kevyen liikenteen väylät ja ulkoilureitit kuten pururadat, hoidetut hiihtoladut sekä vaellusreitit (KUVIO 1). Kevyen liikenteen väylät ovat kaikissa väestöryhmissä suosituin liikuntapaikka helpon saavutettavuuden ja maksuttomuuden ansiosta. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 22.) Työikäisten keskuudessa kestävyysliikuntalajien, niin sanottujen perusliikuntalajien suuri suosio on perustunut osittain väestön ikäjakauman vanhenemiseen.

Viime vuosien aikana käyttäjätottumuksissa on kuitenkin havaittavissa jonkinlaisia muutoksia. Lisää käyttäjiä ovat saaneet 2000-luvulla muun muassa kuntosalit, palloiluhallit ja erilaiset voimistelusalit, joista kaikki sijaitsevat sisätiloissa ja yleisimmin keskitetyissä liikuntakomplekseissa. Maantiet ja rakennetut ulkoliikuntapaikat, kuten pallokentät, ovat puolestaan menettäneet vuosikymmenten aikana asemiaan liikunnan harrastamisen paikkoina. (Piela, Päivänen & Virrankoski 2005, 9; Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 22; Harmokivi & Rantala 2008, 16.)

Naisten ja miesten suurimmassa suosiossa olevat liikuntapaikat poikkeavat toisistaan jonkin verran. Naisilla on tapana käyttää miehiä enemmän kevyen liikenteen

väyliä esimerkiksi sauvakävelyn ja kävelylenkkeilyn harrastamiseen. Voimistelusaleilla naiset liikkuvat kuntovoimistelun ja aerobisin tahdissa. Miehet käyttävät selkeästi naisia useammin palloilusaleja, joissa liikuntalajeina ovat muun muassa salibandy, sulkapallo ja lentopallo. Jäähallit ja rakennetut ulkoliikuntapaikat ja -kentät ovat myös useammin miesten liikunnallisessa ja erityisesti seuratoiminnan alaisessa urheilukäytössä. Kuntosalien ja palloiluhallien rakentamisilla on ollut sisäliikunnan suosiota parantava vaikutus. Laadukas ja sääolosuhteista riippumaton sisäliikunta on ainakin osittain ollut vaikuttamassa joidenkin ulkoilmassa suoritettavien lajien vähentyneeseen suosioon. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 22; Lehmuspuisto & Åkerblom 2007, 67.)

KUVIO 1. Liikuntaa harrastavien 19-65-vuotiaiden suomalaisten eniten käyttämät liikuntapaikat vuonna 2005-2006 (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 22).

Ikä on oleellinen tekijä ihmisten valitessa liikuntapaikkansa. Vanhimmat ikäluokat liikkuvat korostetusti ja muita useammin maanteillä, kevyen liikenteen väylillä ja erilaisilla hoidetuilla ulkoilureiteillä. Nuoret aikuiset puolestaan liikkuvat muuta väestöä useammin kunto- ja voimistelusaleilla, palloiluhalleissa sekä rakennetuilla ulkoliikuntapaikoilla. Erot eri ikäluokkien välillä selittyvät mieltymyksillä ja ko-

kemuksilla eri lajeja kohtaan sekä fyysisten edellytysten eroilla. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 22; Fogelholm, Paronen & Miettinen 2007, 58.)

Asuinpaikkakunta vaikuttaa käyttötottumuksiin siten, että esimerkiksi pääkaupunkiseudulla kevyen liikenteen väylät, uimahallit, kunto-, voimistelu- ja palloilusalit ovat keskimääräistä tärkeämpiä liikuntapaikkoja. Maaseudulla ja maaseutumaisissa kunnissa korostuvat maantiet ja ulkoilureitit tärkeinä liikuntapaikkoina. Paikkakuntien väliset erot käyttötottumuksissa johtuvat pääosin sisäliikuntapalveluiden kattavuudesta ja laadukkuudesta sekä ihmisten erilaisista asenteista ja tarpeista hyvinvointia, terveyttä ja liikuntapalveluita kohtaan. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 22.)

2.5.6 Eri liikuntalajien harrastajamäärät

Liikunnan ja urheilun kaupallistumisesta ja välineellistymisestä huolimatta kansalaisten suosituimpia liikunnan muotoja ovat jo useamman vuosikymmenen takaa vakiintuneet ja pääosin luonnossa suoritettavat kestävyyyteen pohjautuvat lajit. Aikuisväestön suosituin liikuntamuoto on luonnollisesti kävelylenkkeily. Sen harrastajamäärä liikuntaa harrastavien suomalaisten 19-65-vuotiaiden keskuudessa on yli 1,8 miljoonaa. Seuraavaksi suosituimpia lajeja ovat pyöräily ja hiihto noin 800 000 harrastajan määrillä. Yli puolen miljoonan työikäisen harrastamat liikuntamuodot ovat myös uinti ja kuntosaliharjoittelu (TAULUKKO 5). (Salminen 1981, 51, 56; Vuolle 1994, 294; Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 24.)

Vuosituhanne alusta alkanut kuntosaliharrastajien lisääntyminen on ollut hyvin merkittävää. Harrastajien määrä aikuisväestössä on lisääntynyt vuodesta 2001-2002 vuoteen 2005-2006 165 000, eli vuotta kohden noin 40 000 uudella kuntosaliharrastajalla. Yleistymisen selittyy kuntosalien selkeällä määrän lisääntymisellä, salien laadun parantumisella sekä yrittäjien onnistuneella ja aktiivisella markkinoinnilla. Muita voimakkaasti kasvavia liikuntamuotoja ovat sauvakävely, uinti, salibandy ja juoksulenkkeily, jonka suosio vaihtelee hyvinkin voimakkaasti vuosikymmenestä toiseen. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 24.) Uuden vuosituhanne alusta on eletty selkeää juoksulenkkeilyn kasvukautta, mikä heijas-

tuu muun muassa maratonien osanottajamäärien ja varustemyynnin selkeinä lisääntymisinä.

TAULUKKO 5. Suosituimpien liikuntalajien harrastajamääriä 19-56-vuotiaiden keskuudessa (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 25).

	1994	1997-1998	2001-2002	2005-2006
Kävelylenkkeily	2 000 000	2 160 000	1 990 000	1 840 000
Pyöräily	660 000	1 000 000	922 000	828 000
Hiihto	660 000	724 000	732 000	747 000
Uinti	510 000	573 000	520 000	578 000
Kuntosaliharjoittelu	377 000	341 000	359 000	524 000
Juoksulenkkeily	445 000	477 000	356 000	496 000
Sauvakävely	-	-	300 000	444 000
Voimistelu	178 000	232 000	250 000	293 000
Salibandy	94 000	148 000	175 000	223 000
Aerobic	179 000	211 000	182 000	190 000
Jalkapallo	105 000	103 000	117 000	160 000

Pyöräily oli liikuntamuotona vielä 1990-luvun lopulla suuressa suosiossa, jolloin esimerkiksi työmatkat suoritettiin huomattavasti useammin polkupyörillä. Liikuntamuotona pyöräily on mielenkiintoinen, sillä siinä yhdistyvät liikenne- ja liikuntanäkökulmat. Liikuntamuotona polkupyöräily on hyvin merkittävä, koska sillä on monia terveyttä ja kuntoa edistäviä vaikutuksia ja se voi päivittäin tarjota säännöllisen liikuntatuokion niille, jotka eivät muuten ole liikunnasta kiinnostuneita tai valmiita uhraamaan aikaa sitä varten. Kohtuuvauhtisena ja -pituisena pyöräily on terveystuokuntaa tyyppillisimmillään. Lisäksi kevyen liikenteen väylät ovat niin sanottuja matalan kynnyksen lähiliikuntapalveluita, jotka ovat yleisesti hyvin saavutettavissa ja soveltuvat lähes koko väestölle. Tulevaisuutta ajatellen pyöräilyyn ja pyöräteihin sijoitettavat investoinnit maksavat pikimmiten itsensä takaisin ympäristön, yhteiskunnan ja yksilön puolesta. (Holopainen 2004, 13-14; Kemppinen & Myllylä 2005, 25; Piela, Päivänen & Virrankoski 2005, 9, 11; Harmokivi & Rantala 2008, 11.)

Sauvakävelyn kasvanutta suosiota aikuisharrastajien keskuudessa voidaan perustella osaltaan kävelylenkkeilyn harrastajamäärien samansuuruisena vähentymisenä ja siirtymisenä liikunnallisesti monipuolisemman sauvakävelyn pariin. Joukkuepallojen harrastajamäärät ovat olleet yleisesti ottaen kasvussa suurimmissa lajeissa. Yksilöpallojen harrastajamäärät ovat puolestaan laskeneet golfin suosion lisääntymistä lukuun ottamatta 1990-luvun puolivälin huippuvuosien jälkeen. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006, 24, 25, 27.)

3 LÄHILIIKUNTAPAIKAT

3.1 Lähiliikuntapaikka käsitteenä

Lähiliikuntapaikka esiintyi virallisessa termistössä ja varsinaisessa merkityksessään ensimmäisen kerran vuonna 1997 tehdyssä hallituksen esityksessä, ja 1990-luvun lopulle asti termiä käytettiin melko harvoin. Toteutuspuolella ensimmäiset lähiliikuntapaikat valmistuivat pilottihankkeina samaisen vuosikymmenen lopulla. Valtionhallinnon strategialinjaukset nostivat lähiliikuntapaikat sekä sisällöllisesti että resurssiohjauksen puolesta huomattavaksi liikuntarakentamisen kohteeksi. Lähiliikuntapaikasta muodostui tärkeä uusi resurssi ihmisten päivittäisten liikuntaolosuhteiden kehittämisessä. Se sai pian liikuntapaikkatyypinä lähes poikkeuksetta hyvän vastaanoton sekä päättäjiltä että käyttäjiltä. Siitä muodostui kunnille tärkeä ja ihmisiä aktivoiva liikuntapaikkatyypin lähiliikunnan kehittämisprosessissa ja kilpailutilanteessa yksityisiä, pääosin maksullisia liikuntapalveluita vastaan. (Virta 2000, 4; Karvinen & Norra 2002, 43; Ruokonen 2009.)

Lähiliikuntapaikat ovat lasten ja nuorten liikunnalliseen kehittymiseen sekä aikuisten kuntoa ja terveyttä edistävään liikuntaan tarkoitettuja liikuntapaikkoja, jotka sijaitsevat yleensä asuinalueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Termin määritelmästä ei ole tarkoituksenmukaisesti pyritty tekemään rajaavaa tai yksiselitteistä – toteutukseen pyritään jättämään tilaa luovuudelle ja paikallisille ratkaisumalleille sekä osallistuvalla suunnittelulla. (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 30.)

Lähiliikuntapaikan luonteeseen kuuluu, että se on jokaisen kansalaisen päivittäin vapaasti ja maksuttomasti käytettävissä sekä helposti ja turvallisesti saavutettavissa. Tärkeimpiä ominaisuuksia ovat niiden liikunnallinen monikäyttöisyys, luova toteutettavuus, vapaamuotoisuus sekä ympärivuotisuus (TAULUKKO 6). (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 30.) Suunnittelussa tulee myös korostaa ympäristön viihtyvyyden ja sosiaalisen kanssakäymisen merkitystä sekä terveyttä edistävän liikunnan näkökulmaa. (Pöyry 2002, 14; InfraRYL 2006, 28, 75, 79.)

Lähiliikuntapaikkojen muoto ja laajuus voivat vaihdella huomattavasti, mutta tarkoitusperä niillä kaikilla on sama. Käsitettä lähiliikuntapaikka ei tule sekoittaa samankaltaisista liikuntapaikoista aikaisemmin käytettyihin käsitteisiin: asuin-aluekohtainen liikuntapuisto, perusliikuntapaikka tai kortteliliikunta- ja lähiliikunta-alue. Hyvä lähiliikuntapaikka huomioi ihmisen koko elämänkaaren, jotta esimerkiksi koko perheen liikunta mahdollistuisi samanaikaisesti ja eri-ikäisille sekä eri väestöryhmille pystyttäisiin järjestämään alueellista toimintaa (Salminen 1981, 281; Karvinen & Norra 2001, 5; Harmokivi & Rantala 2008, 11).

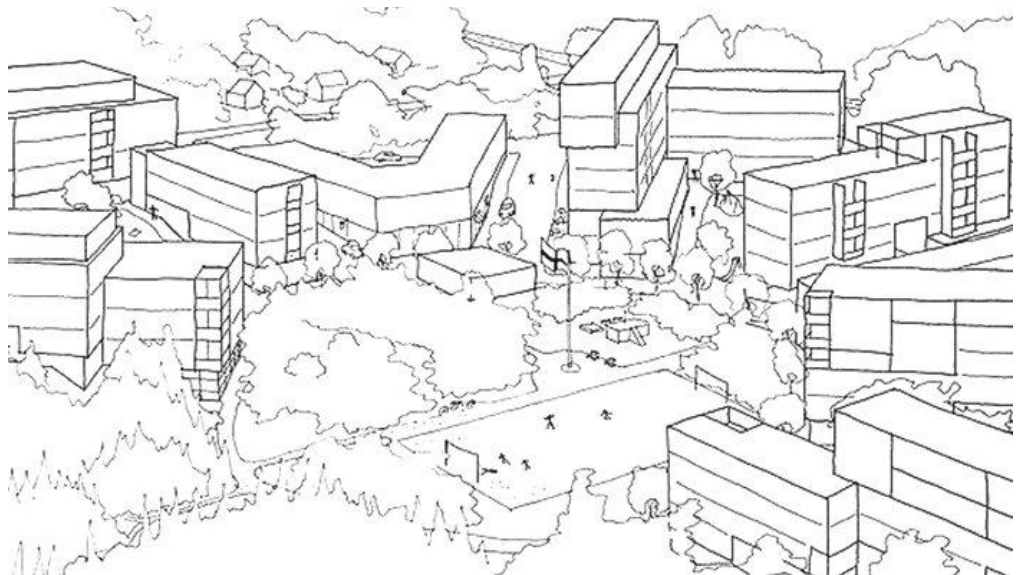
TAULUKKO 6. Määritelmiä ja luonnehdintoja lähiliikuntapaikan ominaisuuksista (Ruokonen, Karvinen, Norra ym. 2007, 6).

Enemmän	vähemmän
Monikäyttöinen	Lajikohtainen
Vapaasti käytettävissä	Käyttövuoroihin perustuva
Ympärivuotinen	Käytössä vain osan vuotta
Pienimuotoinen	Laitostyyppinen
Mitoitukseltaan vapaa	Sääntöjen mukaan mitoitettu
Rakennusteknisesti helppo	Rakennusteknisesti vaativa
Huoltovapaa	Henkilöstöä sitova
Toteutukseltaan luova	Perinteinen
Osallistuvaan suunnitteluun perustuva	Määräyksiin perustuva
Kodin lähiympäristössä	Liikenneyhteyden takana
Puku- ja pesutiloja ei tarvita	Puku- ja pesutiloja tarvitaan
Käyttäjille maksuton	Käyttäjille maksullinen
Ympäristöön sulautuva	Ympäristöstä erottuva
Kaikille ikäryhmille sopiva	Ikäryhmittäin rajaava

3.1.1 Sijoittaminen ja saavutettavuus

Tyypillisiä lähiliikuntapaikkojen sijoituskohteita ovat: koulujen, päiväkotien ja taloyhtiöiden piha-alueet, asuin- ja kaupunkialueiden kentät, lähipuistot ja liikuntapuistoalueet sekä paikat, missä ihmiset viettävät suuren osan vapaa-ajastaan. Lähiliikuntapaikka tulee pyrkiä sijoittamaan alueen kotitalouksien kannalta keskeiselle paikalle, jossa käyttäjäpotentiaali ja harrastustarpeet ovat riittävät takaa-

maan palvelun tarpeellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden (KUVIO 2). Uuden asuinalueen kaavoitusvaiheessa tulee pystyä arvioimaan liikuntapaikalle optimaalinen sijainti sen vaikutusalueen ja käyttöasteen perusteella. (Karvinen & Norra 2002, 40, 43; InfraRYL 2006, 75.) Esimerkiksi asuinalueen väestölliseen keskipisteeseen sijoitetulla lähiliikuntapaikalla pyritään takaamaan ympäristön asukkaille saavutettavuudeltaan tasavertaiset mahdollisuudet lähiliikunnan harrastamiseen. Taloudelliset ja toiminnalliset kannattavuustekijät saavutetaan yleensä parhaiten sijoittamalla liikuntapaikka jo asuinalueen olemassa olevien vapaa-ajanpalveluiden yhteyteen. Tämän takia uudisrakentamisen ohella lähiliikuntapaikkojen toteuttaminen suoritetaan usein olemassa olevien alueiden ja tilojen muokkaamisella, perusparantamisella sekä varustamisella.

KUVIO 2. Esimerkki, jossa lähiliikuntapalvelun sijainnissa yhdistyvät erinomainen saavutettavuus, riittävä käyttäjäpotentiaali, luonnonläheisyys sekä hyvät kevyen liikenteen yhteydet (Korhonen 1978, 111).

Lähiliikuntapaikkojen luonteeseen kuuluu, ettei niille ole tarkoituksenmukaista päästä moottoroiduilla henkilöajoneuvoilla. Saavutettavuuden kannalta on tärkeää, että suorituspaikoille vievät kevyen liikenteen väylät ovat turvallisia, katkeamattomia sekä luontevasti johdettuja. Väylien risteämistä moottoriajoneuvoliikenteen kanssa tulee turvallisuuden kannalta erityisesti välttää. Suurille ja toiminnoiltaan

kattaville lähiliikuntapaikoille voidaan myös miettiä julkisen liikenteen sujuvuutta. (Karvinen & Norra 2002, 40, 43; InfraRYL 2006, 75; Verhe & Ruti 2007, 12.)

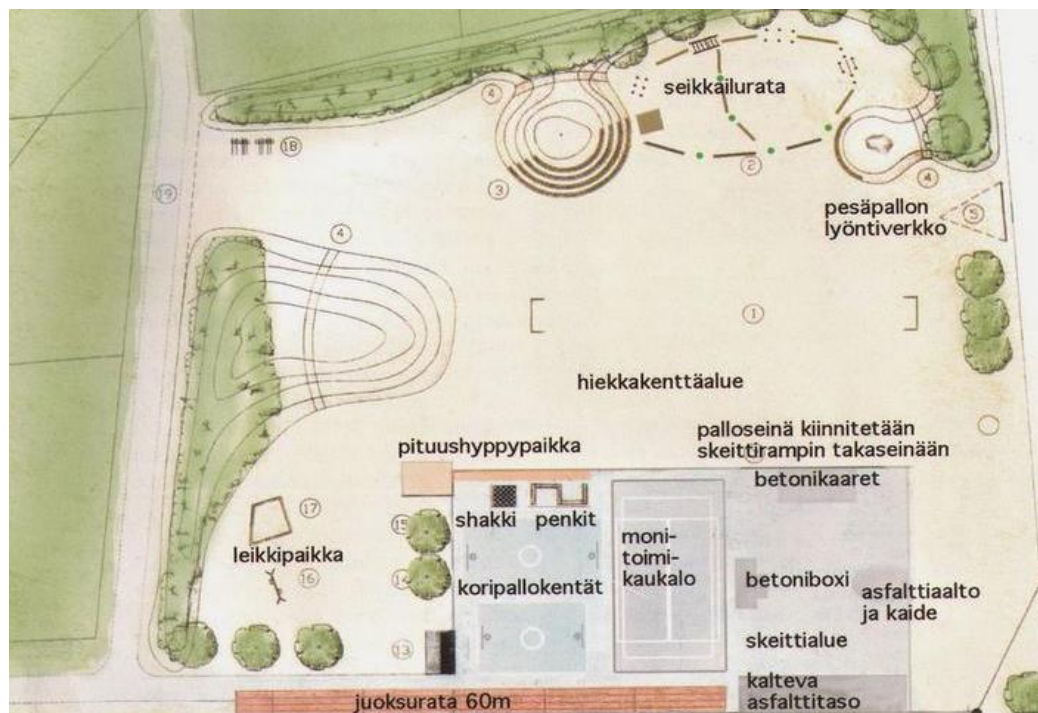
Hyvin merkittävä osa lähiliikuntapaikkojen käyttäjäkunnasta on koululaisia tai lomalla olevia nuoria, jotka saapuvat paikalle joko kävellen tai polkupyörillä. Kyseiselle käyttäjäkunnalle kohde tulee sijoittaa siten, että etäisyys koulusta olisi korkeintaan 500 metriä, mikä merkitsee noin 5 minuutin kävelymatkaa. Tällöin mahdollistetaan välituntien aikana siirtyminen kentälle ja takaisin kouluun. Sijoittelussa tulee ottaa huomioon myös liikuntasuorituksen valvottavuus siten, että esimerkiksi opettaja voi seurata useamman lajin suorituksia samanaikaisesti. (Pöyry 2002, 14, 15; InfraRYL 2006, 28, 75.) Myös vanhainkodit ja erilaiset kuntoutuskeskukset vaativat lähimmän liikuntapaikan sijaitsevan rakennuksen välittömässä lähiympäristössä. Nuorisoa ja aikuisväestöä palvelevat lähiliikuntapaikat voivat puolestaan sijaita hieman etäämmällä, mutta korkeintaan noin kymmenen minuutin kävelymatkan päässä alueen kotitalouksista. Sijoittamisperusteissa on otettava aina huomioon myös ympäristön topografia-, maaperä- ja ilmasto-olosuhteet (Pöyry 2002, 32).

3.1.2 Toiminnot, rakenteet ja materiaalit

Lähiliikuntapaikka ja sen rakenteet ovat turvallisia, ja niiden tulee täyttää säädösten mukaiset turvallisuusvaatimukset. Rakenteet ovat yleensä mitoituksiltaan ja toteutuksiltaan virallisia liikuntapaikkoja pienimuotoisempia ja muodoiltaan vapaampia, eikä niiden tarvitse täyttää kilpaurheiluun perustuvia suosituksia tai normeja. Pääasiallisina tavoitteina ovat toiminnallinen tarkoituksenmukaisuus, turvallisuus ja liikuntaesteettömyys. Lähiliikuntapaikkojen käytön monipuolisuudesta johtuen toimivuusvaatimukset määräytyvät useiden liikuntalajien mukaan, eli ovat kompromisseja ja siten käytännön hyvien kokemusten mukaan toteutettavia. (Pöyry 2002, 14; InfraRYL 2006, 28, 75, 79.)

Lähiliikuntapaikoilla harrastettavien lajien kirjo on melko suuri. Tyypillisimpiä suorituspaikkoja ja rakenteita ovat esimerkiksi erilaiset pallopelien monitoimi- ja pienpelikentät, rullalautailualueet, liikuntaleikkialueet, ulkokuntoilupaikat ja -

välineet sekä frisbeegolfradat (KUVIO 3). (InfraRYL 2006, 28, 75.) Liikunnan toimintavarustuksen lisäksi lähiliikuntapaikoilla on suositeltavaa olla leikkipaikkoja ja -välineistöä pienille lapsille. Lähiliikuntapaikkojen sijaitseminen asutuksen läheisyydessä tarkoittaa, ettei niillä yleensä tarvita erillisiä pukeutumis- peseytymis- tai huoltotiloja. Tämän vuoksi ne ovat käyttökustannuksiltaan edullisia. (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2004 2001, 7.)

KUVIO 3. Esimerkki monipuolisesta ja useasta suorituspaikasta koostuvasta lähiliikuntapaikasta (Karvinen & Norra 2002, 48).

Yksittäisellä lähiliikuntapaikalla tulee olla mahdollisuus useiden ja monipuolisten liikuntamuotojen harrastamiseen ja soveltamiseen. Esimerkiksi ihmisen asuin- ja lähiympäristöissä sijaitsevia kevyen liikenteen väyliä, luonto- ja lenkkipolkuja tai jääkiekkokaukaloita ja pallokenttiä ei tule nimittää lähiliikuntapaikoiksi, vaan ennemmin lähiliikunnan suorituspaikoiksi tai -alueiksi. Talvikäytössä lähiliikuntapaikat muuntautuvat esimerkiksi luistelualueiksi, hiihtoladuille, talvipalloilualueiksi tai mahdollisesti erilaisiksi pulkka- ja liukumäiksi. Syys- ja talviaikaan lähiliikuntapaikoilla tulee olla asianmukainen valaistus, mikä mahdollistaa miellyttävät ja turvalliset liikuntaolosuhteet.

Lähiliikuntapaikan erilaisten kenttäalueiden pintojen ja päällysteiden yleisimmät materiaalit ovat hiekka, kivituhka, tekonurmi, nurmi, asfaltti ja betonikivi. Jotta kenttää voitaisiin talvisin jäädyttää tai käyttää aikaisin keväällä ja myöhään syksyllä, tulisi suorituspaikkojen olla kestopäällysteisiä. Päällystemateriaalin valinnassa tulee ottaa tapauskohtaisesti huomioon myös sen kyky imeä ja ohjata sade- ja sulamisvesiä. Suorituspaikkojen rakenteissa yleisimmin materiaaleina ovat puolestaan puu, betoni, kivi, muovi ja teräs. Lähiliikuntapaikkojen yleisimpiä rakenteita ja varusteita ovat eri palloilulajeille soveltuvat pienpelikaukalot, maalit, seinämät, verkko- ja koritelineet, leikki- ja kiipeilytelineet sekä ulkokuntolaitteet. (Karvinen & Norra 2002, 43; Pöyry 2002, 14; InfraRYL 2006, 28, 75.)

Liikuntaleikkialueiden seikkailu- ja liikuntaratoja suunniteltaessa voidaan käyttää myös normaalista poikkeavia materiaaleja kuten esimerkiksi käytettyjä autonrenkaita, köysiä ja ketjuja. Rakenteiden tulee kuitenkin täyttää turvallisuusstandardien mukaiset turvallisuusvaatimukset. Rakenteet voivat olla valmisosia tai paikan päällä rakennettavia. Materiaalien kestävyysominaisuudet ovat lähiliikuntapaikan toiminnalle ominaiset, ja ne ovat kohteesta riippuvaisia. Betoni- ja teräsrakenteiden suunnitteluikätaavoite on 50 vuotta, puurakenteiden 30 vuotta ja kenttien pintojen ja päällysteiden, kuten tekonurmimattojen 10-15 vuotta. (Pöyry 2002, 14; InfraRYL 2006, 28, 75.)

Lähiliikuntapaikkojen ympäristöihin kuuluu oleellisena osana puuvartinen kasvillisuus (InfraRYL 2006, 75). Puita ja pensaita käytetään hyvin paljon alueita tai sen osia rajaavina sekä tiloja muodostavina ja jäsentävinä elementteinä. Lisäksi niillä pyritään korostamaan ympäristön vetovoimaa ja viihtyisyyttä. Kasvillisuuden avulla alueen eri osiin pystytään luomaan kaivattua melu-, näkö- ja pölysuojaa sekä yksityisyyttä. Istutusten tulee soveltua lähiliikuntapaikan toiminnolle myös kestävyys- ja terveellisyysominaisuuksien osalta (InfraRYL 2006, 75).

3.2 Lähiliikuntapaikan ympäristösuunnittelu ja sopeuttaminen maisemaan

3.2.1 Sopeuttaminen osaksi ympäristökokonaisuutta

Maiseman ja sen eri osien hyväksikäyttöä suunniteltaessa on muistettava, että suunnittelu kohdistuu aina tiettyyn olemassa olevaan maisemakokonaisuuteen. Suunnittelu luo aina uutta maisemaa, jonka toteuttaminen riippuu monista eri asioista. Maiseman ja ympäristön käytöstä ei pystytä luomaan täysin yleispäteviä ratkaisumalleja. Yksityiskohtaisten ohjeiden määrittelemine tapahtuu jokaisessa suunnittelutapauksessa erikseen. (Korhonen 1978, 19.)

Kehitettäessä lähiliikuntapaikan ympäristöä pyrkimyksenä tulee olla toimivan, terveellisen, innostavan, virikkeitä sisältävän, monipuolisen, turvallisen, ja kauniin liikuntaympäristökokonaisuuden aikaansaaminen. Ympäristön suunnittelussa tulee fyysisten, liikunnallisten tarpeiden ohella ottaa huomioon myös ihmisen psyykkiset tarpeet (Korhonen 1978, 20-21).

KUVIO 4. Kuva monen hehtaarin alueelle toteutetusta liikuntaleikkiuistosta Jurmalasta, Latviasta. Hiekkapohjaiselle mäntykankaalle rakennettu virkistysalue on varsin viihtyisä ja laadukkaasti toteutettu. Mutta miten kulutusaltis ympäristökokonaisuus sietää muutoksesta ja käytöstä aiheutuvan paineen?

Rakennettaessa lähiliikuntapaikkaa, olemassa olevaan luontoon vaikutetaan sitä vähemmän, mitä pienemmät muutokset alueella tehdään. Ympäristön ja liikuntapaikan rakentamisen välisiä suhteita tarkasteltaessa on pystyttävä selvittämään, kuinka paljon ympäristökokonaisuus on kykenevä sietämään muutoksia (KUVIO 4). Jos alueelle joudutaan tekemään suuria massanvaihtoja ja kuivatustöitä, vaikuttaa se alueen ekologiseen tasapainoon muun muassa vesitalouden muutosten kautta. Muutokset ja vaikutukset havaitaan usein vasta muutamien vuosien kuluttua, ja yhden osatekijän muutos vaikuttaa ympäristöön muutoskohtaa huomattavasti laajemmalle alueelle. Maiseman ekologista kestävyyttä arvioitaessa kriteereinä voidaan käyttää luonnon toimivuutta ja terveyttä sekä sen korjautuvuutta ja korjattavuutta. Liikuntapaikkoja varten on aina varattava ympäristöstä riittävästi tilaa. Lähiliikuntapaikan todellinen tilantarve ympäristössä on oltava noin puolitoistakertainen itse suorituspaiikkaan nähden. Lisäksi tilatarpeeseen tulee lisätä myös mahdolliset puuston suoja-alueet, huoltoreitit sekä pysäköintitilat. (Korhonen 1978, 21; Pöyry 2002, 39.)

Lähiliikuntapaikan ja sen ympäristön käytön ja luonnon ekosysteemien toimintojen tulee olla tasapainoisessa vuorovaikutussuhteessa keskenään. Käytön suunnittelu tulee miettiä siten, että maiseman ekologinen toimivuus säilyy. Ympäristöhäiriöt on pyrittävä minimoimaan, ja ympäristövaurioiden syntymistä on erityisesti vältettävä. Jo ympäristön muutoksia aiheuttavia toimenpiteitä suunniteltaessa on selvitettävä myös mahdolliset ongelmat ja haittavaikutukset sekä ratkaistava niiden eliminointi ennen varsinaisiin rakennustoimenpiteisiin ryhtymistä. (Korhonen 1978, 20.)

Liikuntapaikan korkeustaso on pyrittävä sijoittamaan mahdollisimman lähelle ympäröivää topografiaa ja välttämään näin suuria pengerryksiä. Sijoittamisvaiheessa on tärkeää ottaa huomioon myös pintavesien ohjaus, kuivatus ja maaperän läpäisykyky. Tarvittaessa suurimmat muutokset kohdistetaan alueen sietokykyimpiin osiin ja herkät, hitaasti uudistuvat alueet pyritään jättämään kokonaan rauhaan. Arassa maisemassa liikuntatoiminnat ohjataan huolella alueen ulkopuolelle. (Pöyry 2002, 39.)

Pinta-alaltaan suuret lähiliikuntapaikat, niihin liittyvät toiminnot ja lähialueet voivat muovata ympäristöä varsin laajasti ja leimaa antavasti. Tästä johtuen ympäristörakentaminen tuleekin tehdä muun alueen omaleimaista maisemakuvaa noudattaen. Suunnittelussa huomioon otettavia asioita ovat muun muassa alueen topografia, puusto ja kasvillisuus sekä ympäröivä rakennuskanta ja historia. Suurmitta-kaavaisessa maisemarakenteessa laajatkin muutostyöt alueen muovaamisessa ovat mahdollisia ja sallittuja. Maaston muotoilulla pystytään ohjaamaan alueen pintavesiä, tuomaan vaihtelua ja yllätyksellisyyttä maisemaan, muodostamaan näkö- ja melusuoja sekä rakentamaan tarvittaessa katsomorakenteita. Liian jyrkkiä rinteitä tulee pyrkiä välttämään, jolloin kasvillisuuden istuttamista ja maan sitomista ei pystytä toteuttamaan ilman erikoistoimenpiteitä. Tällöin myös mahdollisen nurmikon hoitotoimenpiteet vaikeutuvat. (Pöyry 2002, 39.)

Lähiliikuntapaikan ympäristön ja maiseman myönteisiä alueellisia ominaispiirteitä tulee vaalia siten, että maiseman kokonaiskuva säilyy eheänä. Alueellisen omaleimaisuuden ylläpitäminen merkitsee usein maiseman rakenteen olennaisimpien osien jättämistä rakentamisen ulkopuolelle. Se myös edellyttää suunnitelmallista ja säännöllistä hoitoa ympäristön ja maiseman eri osa-alueilla. (Korhonen 1978, 20.)

3.2.2 Kasvillisuuden rooli

Kasvillisuudella on tärkeä rooli sekä viihtyvyys- että hygienia-tekijänä, sillä se vaikuttaa pienilmasto-oloihin. Se toimii myös lähiliikuntapaikan ympäristöhäiriöiden lieventäjänä, ääriämpötilojen tasaajana sekä tarjoaa virkistystä ja omaleimaisuutta. Kasvillisuudella on kyky toimia ilman ja veden puhdistajana sekä pintavesien imeyttäjänä. Se on elementti, jolla luodaan mittakaavaa, muodostetaan tiloja ja rajataan näkymiä. Lähiliikuntapaikan yksityiskohtaisemmassa kasvilajien valinnassa tulee ottaa huomioon myös muun muassa kasvin kulutuskestävyys, elinikä, helppohoitoisuus, kasvin aiheuttamat allergiaoireet, soveltuvuus alueen maaperään ja muuhun kasvillisuuteen sekä kyky suojata tuulelta ja toimia näkö- ja meluesteenä. Pensaat ja tiheäkasvuiset kasvilajit suojaavat liikunta-alueita parhaiten tuulelta ja melulta. (Korhonen 1978, 34; Pöyry 2002, 39.)

Aktiivisesti käytetyt liikunta- ja virkistysalueet tarvitsevat osakseen tehokasta, tiivistettyä, maata sitovaa sekä kulutusta kestävä ja kulkua ohjaavaa kasvillisuutta. Laaja-alaisemmilla liikunta-alueilla kasvillisuuden laatua ja massoittelua voidaan vaihdella. Se voi olla esimerkiksi luonnonkasvillisuutta, puistokasvillisuutta ja puistometsää tai niittyä. Olemassa olevaa kasvillisuutta tulisi säilyttää järkevästi ja liikuntapaikan käyttöä palvelevasti. Kohteesta riippumatta, alkuperäiskasvillisuutta on lähes aina täydennettävä. Säilytettävän ja uusittavan kasvillisuuden tarvetta tulisi arvioida jo kaavoitusvaiheessa. Huonokuntoisia ja yli-ikäisiä puuyksiköitä ei ole tarpeen säilyttää kulutuksensietokykyä vaativassa ympäristössä. Uuden kasvillisuuden valinta tulee tehdä aina tapauskohtaisesti ja olla aina perusteltua ja tarkoituksenmukaista sekä pohjautua paikallisiin olosuhteisiin. Esimerkiksi vieraiden, puutarhamaisten kasvien istuttaminen luontoliikunta-alueelle ei ole perusteltua, toisaalta vieraat ja koristeelliset kasvit voivat soveltua hyvin taajamaolosuhteissa olevan puistomaisen virkistys- ja liikunta-alueen yhteyteen. (Korhonen 1978, 34-35; Pöyry 2002, 40.)

Istutuksilla pyritään korjaamaan ja parantamaan rakentamisesta maisemalle aiheutuvia vaurioita, korostamaan tiettyä maastonkohtaa ja luomaan tarvittavia valon ja varjon vaihteluita. Useiden kasvien vaatiessa varsin pitkän kasvuajan, voidaan ensivaiheessa istuttaa nopeakasvuisia ja lyhytikäisiä kasveja, kuten paju- ja poppelilajikkeita tuomaan nopeasti suojaa ja vehreyttä alueelle. Samassa urakassa istutetaan myös hidaskasvuisemmat ja pitkäikäiset puut, kuten jalo- ja havupuut. (Pöyry 2002, 39-40.)

Lähiliikuntapaikan reuna-alueet ja sinne johtavat kulkutiet, joita myös huoltokoneet käyttävät, on pidettävä riittävän avonaisina kasvillisuudelta tarvittavan työtilan takaamiseksi ja kasvivaurioiden välttämiseksi. Kulkuteiden on oltava myös kestäviä, edustavia sekä mahdollisimman vähän pölyttäviä. Liikuntapaikan talvikäyttö ja mahdolliset jäädytys- ja aurauspalvelut vaikuttavat alueen tilavaatimuksiin, mutta myös osaltaan kasvilajien valintaan ja niiden kulutuksensietovaatimuksiin. (Pöyry 2002, 39-40.)

3.3 Lähiliikuntapaikkojen valtionapu ja rahoitus

Lähiliikuntapaikkojen perustamishankkeisiin on mahdollista hakea valtionapua. Perustamishankkeella tarkoitetaan lähiliikuntapaikkojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai edellisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa. Valtionavun hakijatahoina voivat toimia liikuntalain (1998/1054) 8 §:n mukaan ensisijaisesti kunta tai kuntayhtymä, mutta myös rekisteröity yhteisö, liikuntaseura tai esimerkiksi taloyhtiöt ja kyläyhdistykset. Valtionavustusta puoltava kriteeri on, että liikuntarakentamishankkeessa täyttyvät suunnitelman lainmukaisuudet, vähintään kustannusarvion alaraja 15 000 euroa sekä tarvittavat lähiliikuntapaikkaa koskevat ominaisuudet. (Liikuntalaki 1998/1054, 8 §; Karvinen & Norra 2002, 44; Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 11.)

Kun lähiliikuntapaikat nousivat strategiseksi painopistealueeksi opetusministeriön valtionapurahoituksessa, monet kunnat hakivat rahoitusta lähiliikuntapaikkanimikkeellä lähes kaikkiin liikuntapaikkahankkeisiin. Esimerkiksi hyvä saavutettavuus, liikunnallinen monipuolisuus, toiminnallinen muunneltavuus, ympäristöystävällisyys sekä vapaa käytettävyys ovat kuitenkin kriteereitä, joilla melko tarkkaan pystytään rajaamaan avustuksiin oikeutetut lähiliikuntapaikkahankkeet. Avustusta myönnetään liikuntatilojen ja lähiliikuntatoimintaa tukevien oheistilojen kustannuksiin ja varustamiseen. Lähiliikuntapaikkahankkeille valtionavustusta on mahdollisuus saada muista liikuntahankkeista poiketen jopa puolet arvioiduista kokonaiskustannuksista. Lääninhallitukset ovat valtionapuviranomaisia hankkeissa, joiden arvioidut perustamiskustannukset ovat enintään 700 000 euroa. Opetusministeriö tekee päätökset tätä suuremmista hankkeista. Rakentaminen on aloitettava kyseisenä vuonna, jolloin tuki on myönnetty. (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2004 2001, 12-13; Karvinen & Norra 2002, 44; Ruokonen 2009.)

Liikunnan yhteiskunnallinen merkitys on ymmärretty niin suureksi, että nykypäivän tiukassakaan taloudellisessa tilanteessa ei ole varaa kokonaan unohtaa lähi- ja arkiliikunnan olosuhteiden kehittämistä. Valtion liikuntarakentamisen strategia korostaa nykypäivänä erityisesti lähiliikuntapaikkojen merkitystä. Lasten ja nuorten leikin ja liikunnan sekä aikuisten terveyttä edistävän liikunnan olosuhteiden kehittäminen ovat olleet koko 2000-luvun valtion liikuntapolitiikassa hyvin kes-

keisiä tavoitteita. Kummankin tavoitteen edistämässä lähiliikuntapaikoilla on ollut hyvin merkittävä rooli. (Karvinen & Norra 2002, 44; Ruokonen 2009.)

Lähiliikuntapaikat ovat kustannuksiltaan murto-osa perinteisistä urheilu- ja liikuntapaikoista. Heikossa taloudellisessa tilanteessa on järkevintä ja helpointa kohdentaa investointiohjelmat lähiliikuntapaikkahankkeisiin, joilla saadaan tehokkaasti ja edullisesti luotua motivoivia liikuntaolosuhteita lähelle veronmaksajia. Nykypäivänä liikuntapaikkojen rahoituslaki ohjaa pienempien hankkeiden rakentamiseen aikaisempaa alhaisemmilla kustannusrajoilla. (Ruokonen 2009.)

3.4 Lähiliikuntapaikkarakentamisen suunnat

Viimeisten vuosien aikana kuntien lähiliikuntarakentaminen on keskittynyt selkeästi lähiliikuntapaikkojen lisäämiseen. Määrä on selvästi lisääntynyt, mutta tarkkoja lukuja ei ole pystytty selvittämään termin avoimen määritelmän vuoksi. Suomessa liikuntapaikkarakentaminen on kehittynyttä ja moniulotteista, mutta vaikutteita suunnitteluun haetaan myös muista maista. Lähiliikunnan suorituspaikkojen koko on kasvanut ja varustelutaso parantunut, mikä näkyy kustannusarvioiden kasvussa. Pienimuotoisia ja tiivistunnelmaisia liikuntapaikkoja rakennetaan myös runsaasti, ja niiden suosio tulee kasvamaan entisestään lähitulevaisuudessa. Lähiliikuntapaikkojen varustus on kehittynyt viime vuosina monipuolisempaan suuntaan pääosin alalle kohdistuneen mielenkiinnon ja parantuneen tuotekehittelyn johdosta. (Ruokonen 2009.)

Lähiliikuntapaikka -ideologia valtaa liikunta-alaa, ja esimerkiksi monet aiemmin koululaitoksia palvelleet pihat ja kentät rakennetaan jatkossa paremmin myös asuinympäristöjä palveleviksi lähiliikuntapaikoiksi (KUVIO 5). Toiminnallisesti ja fyysisesti monipuolinen ympäristö on oiva lähtökohta alueen asukkaiden sosiaalis- ja yhteistoiminnan syntymiselle. Lähiliikuntapaikkoja varustetaan yhä useammin palvelemaan monia ikäluokkia ja väestöryhmiä. Esimerkiksi oppilaitosten pihat ovat päivisin koululaisten ja päiväkotilasten käytössä. Iltaisin ne voivat toimia kaikkien ympäristön asukkaiden käytössä iästä ja liikuntakyvystä riippumatta. Käyttöaste on tällöin korkea.

Lähiliikunta-ajattelu yleistyy myös taloyhtiöiden piharakentamisessa ja suunnittelussa. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) velvoittama suunnittelun vuorovaikutteisuus tarkoittaa myös, että kohdealueiden asukkailla ja oppilailta on mahdollisuus tulevaisuudessakin osallistua jo olemassa olevien tai täysin uusien lähiliikuntapaikoiden ja -tuotteiden kehittämiseen. (Jalkanen, ym. 2004, 37; Ruokonen 2009.)

KUVIO 5. Yhä useammin koulujen piha-alueet rakennetaan myös paremmin asuinympäristöjään palveleviksi lähiliikuntapaikoiksi.

Ekologisuuteen ja kestäväan kehitykseen pyrkivä ajattelumalli on kasvamassa osaksi liikuntapaikkasuunnittelua ja laitekehittelyä. Ideologialtaan lähiliikuntapaikat tukevat osaltaan kestäväan kehityksen periaatteita palvelemalla monien eri lajien harrastajia sekä sijaitsemalla asuinympäristöjen läheisyydessä ja näin ollen vähentämällä moottoriajoneuvoliikenteen tarvetta. Pitkäaikaiskestävyys, huollettavuus, toiminnallinen muunneltavuus, kierrätysmateriaalien käyttö, luonnonolosuhteiden hyödyntäminen suunnittelussa sekä peruskorjaaminen uudelleenrakentamisen sijaan ovat toimenpiteitä ja asioita, joilla pystytään osaltaan vaikuttamaan kehittyvään, ympäristöä säästävään lähiliikuntapaikkarakentamiseen. Jatkuvassa sekä tulevaisuuden kannalta tärkeässä kehitystyössä myös laitevalmistajilla ja maahantuojilla tulee olemaan entistä merkittävämpi rooli (Ruokonen 2009).

Rakennetut liikunnan olosuhteet tulevat tarjoamaan yhdessä luonnon ja liikuntaa tukevan rakennetun arkiympäristön kanssa mainiot edellytykset elämänkaaren eri vaiheissa ja eri tarpeista lähtevälle liikunnallisen elämäntavan sekä kestävän kehityksen toteuttamiselle. Erityisesti lähiliikuntapaikat pystyvät tarjoamaan turvallisia, terveellisiä ja monin tavoin kestäviä ja edullisia liikuntaympäristöjä, joiden tarkoituksena on palvella tasa-arvoisesti eri väestöryhmiä. Kansallisen liikuntaohjelman mukaan kestävän kehityksen strategian periaatteita ja tavoitteita liikuntakulttuurin kehittämiseksi pyritään todenteolla konkretisoimaan tulevina vuosina (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008, 11, 23). Kehittyvässä yhteiskunnassa ihmisten on pystyttävä jatkossakin pitämään luontoa ja lähiympäristöä itseisarvoisessa asemassa sekä olemaan niistä riippuvaisia (Oittinen 1994, 302).

3.4.1 Pienet monitoimikentät ja -kaukalot

Erilaiset pallopelikentät ovat merkittävä osa lasten ja nuorten, mutta myös aikuisten liikuntakulttuuria. Palloilulajit ovat seuratoiminnan alaisuudessa olevista liikuntalajeista suosituimpia. Lisäksi palloilulajeja harrastetaan paljon myös lähiliikunnan tavoin omalla vapaa-ajalla, yksin harjoitellen tai kaveriporukoissa. Suomessa palloiluharrastamiseen tarkoitettuja ulkopallokenttiä on määrällisesti paljon. Ulkokenttä on eniten rakennettu suomalainen liikuntapaikkatyyppi. Erityisesti lasten ja nuorten tarpeet asettavat kuitenkin uudenlaisia haasteita palloilun harrasteipaikkojen kehittämiseksi. (Karvinen & Norra 2002, 52.)

Uusia ratkaisumalleja tarvitaan, jotta pystytään luomaan monipuolisia palloilun harrastamismahdollisuuksia tiloiltaan rajattuihin kohteisiin, kuten puistojen ja asuinalueiden läheisyyteen sekä koulujen ja päiväkotien pihoille. Kehittämistarvetta on myös olosuhteiden luomisessa houkuttelevimmiksi, sillä nykyisin tavantomainen, isokokoinen hiekkakenttä ei aina innosta ihmistä liikkumaan omalla vapaa-ajallaan.

Keski- ja Etelä-Euroopassa eri palloilulajien pienpelikentät ovat kuuluneet jo pidemmän aikaa osaksi puistojen, muiden virkistysalueiden ja asuinalueiden varustusta. Suomessa pienet monitoimikentät ja -kaukalot ovat tulleet osaksi liikunta-

paikkarakentamista ja lähiliikuntapaikkoja vasta 2000-luvulla. Rakentamisessa on keskitytty aiemmin suurempikokoisiin monitoimikenttiin, joissa suunnittelun lähtökohtina ovat usein olleet kilpailutoiminnan mitat täyttävä jääkiekkokaukalo. Kesäaikaan kaukalo on sijoitettu muun muassa tenniksen ja koripallon pelikenttäalueita. Nykypäivänä pienemmille ja lisää monipuolisuutta tarjoaville ulkokenttäratkaisuille on kuitenkin huomattavasti enemmän tarvetta ja tilausta. Kokemukset ovat olleet hyvin positiivisia, ja ne ovat olleet erityisesti lapsille ja nuorille mieluisia liikuntapaikkoja. (Karvinen & Norra 2002, 52-53; Ruokonen 2009.)

KUVIO 6. Teräsrakenteinen ja hiekkatekonurmipäällysteinen monitoimikaukalo Lahden Launeelta.

Usein lähiliikuntapaikkojen perusosana toimivilla, laidoilla rajatuilla monitoimikentillä on yhdessä tai yksin hauska pelata ja pallo pysyy koko ajan pelissä. Tästä johtuen pienpeleissä kaikkien osallistujien aktiivitaso ja pelin intensiteetti pysyvät korkeina. Pieni ja tiivistunnelmainen alue tukee myös sosiaalista kanssakäymistä. Erityisesti lapsille pieni, fyysisin elementein rajattu pelialue on helpommin hahmotettava ja itse pelin kannalta intensiivisempi ja toimivampi (KUVIO 6). Monitoimikentän toimintamahdollisuuksien monipuolisuus mahdollistaa erilaisten palloilun perustaitojen harjoittelun. Perustaitojen ja palloilulajien lajitekniikoiden harjoitteluun pieni tila soveltuu erinomaisesti. (Karvinen & Norra 2002, 52.)

Monikäyttöisyys tukee luovuuden ja mielikuvituksen käyttöä, joten esimerkiksi eri lajien yhdistely on mahdollista. Monitoimikentän varustukseen voi kuulua esimerkiksi kentän päädyissä sijaitsevat eri lajeihin soveltuvat maalit ja koripallokorit sekä keskikentälle asennettavat verkot lentopalloa ja yksilömailapelejä varten. Liikunnallisilta ominaisuuksiltaan pieni ja ympäristöön mukautuva lähiliikuntapaikka suuren, aution sorakentän sijaan on helpommin omaksuttava ja mittakaavaltaan usein sopivampi osa asuinalueen kokonaisuutta.

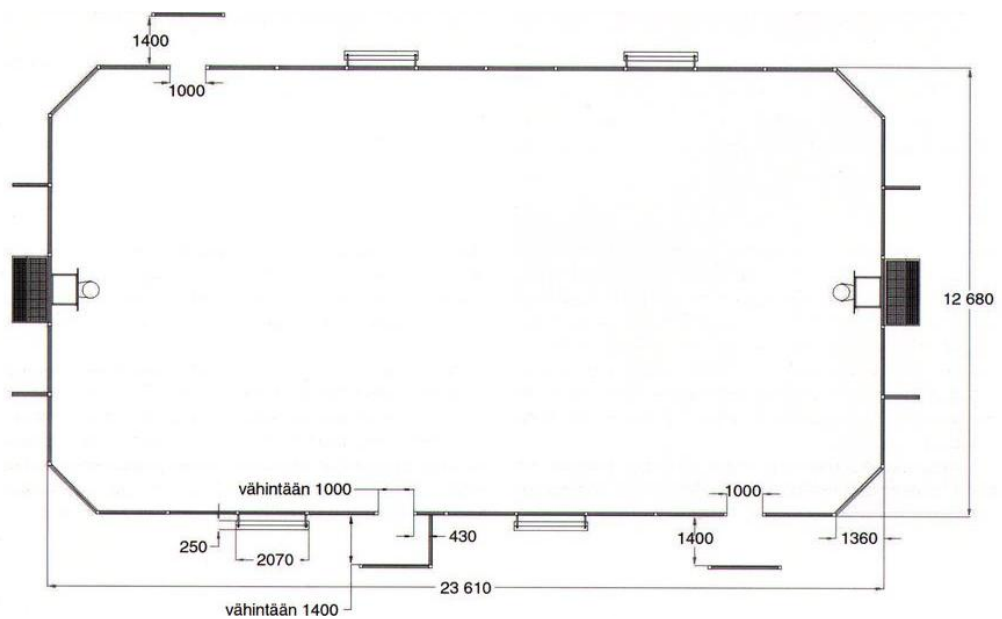
Monitoimikentän päällystämiseen voidaan käyttää monia eri pinnoitemateriaaliratkaisuja. Suomessa kenttien useimmin käytettyjä päällystemateriaaleja ovat olleet kulutukseltaan kestävät kivituhka, asfaltti sekä kumirouhe- ja hiekkatekonurmialustat. Kokemusten perusteella tekonurmet ja asfaltti ovat osoittautuneet monikäyttöisemmiksi ja toimivammaksi kuin kivituhkapäällyste (TAULUKKO 7). Asfaltti on hyvin monikäyttöinen ja erittäin hyvin kulutusta kestävä alusta, mutta käyttömukavuudeltaan se ei pärjää tekonurmialustoille. (Karvinen & Norra 2002, 53.) Lisäksi asfaltti- ja tekonurmipäällysteeseen on mahdollisuus maalata esimerkiksi eri pallopelien kenttäalueiden rajat. Talvikäyttöön kaikki kolme päällysvaihtoehtoa soveltuu hyvin, ja ne voidaan kaikki jäädyttää tai jättää lumen alle.

TAULUKKO 7. Monitoimikentillä useimmin käytettyjen kenttäpäällysteiden soveltuvuus eri palloilulajeihin. (Karvinen & Norra 2002, 53.).

+ soveltuu hyvin, 0 soveltuu, - ei sovellu

	Asfaltti	Kivituhka	Tekonurmi
Jalkapallo	-	+	+
Jääpelit	+	+	+
Koripallo	+	-	0
Käsipallo	+	0	+
Lentopallo	0	0	+
Rullaluistelu	+	-	-
Salibandy	+	-	0
Sulkapallo	+	0	+
Tennis	+	-	0

Monitoimikenttä voi olla toimiva hyvinkin erikokoisena ja muotoisena, mutta yleisimmin se on suorakaiteenmuotoinen ja leveydeltään noin 10-15 metriä sekä pituudeltaan noin 20-30 metriä (KUVIO 7). Kentän kokoa valittaessa on erityisesti otettava huomioon arvioitu pääkäyttäjryhmä. Esimerkiksi päiväkodin pihalle suunnitellun monitoimikentän koko voisi olla ääritapauksissa leveydeltään vain viisi metriä ja pituudeltaan esimerkiksi kymmenen metriä. Kentän sujuva rinnakkaiskäyttö ja jakaminen eri lajien kesken on myös mahdollista, kun monitoimikenttä on pinta-alaltaan vähintään 300 neliömetriä. Kenttää rajaavien laitojen korkeudet voivat myös vaihdella melko paljon kohteesta ja käyttäjäryhmästä riippuen. Laitojen korkeudet vaihtelevat yleensä 50-120 senttimetrin välillä ja päätyjen korkeudet kahden ja kolmen metrin välillä. Materiaaleina laita- ja päätyrakenteissa käytetään pääasiassa puuta ja metallia, mutta myös muovivalmisteita.

KUVIO 7. Esimerkki pienikokoisesta monitoimikaukalosta (Karvinen & Norra 2002, 56).

3.4.2 Ulkokuntolaitteet

Ulkokuntolaitteet soveltuvat erinomaisesti osaksi monipuolista lähiliikuntaympäristöä. Laitteet ovat kaikenikäisille tarkoitettuja, helppokäyttöisiä, turvallisia, erittäin kestäviä sekä vapaasti käytettäviä. Ne tarjoavat ulkoilmassa käyttäjälleen hel-

posti omaksuttavan, ympärivuotisen ja terveyttä edistävän liikunta- ja kuntoilukokemuksen. Tavoitteena on kehittää lihaskuntoa, notkeutta ja elastisuutta helpolla ja vaivattomalla tavalla. Suoritusvastuksena toimii käyttäjän oma kehonpaino. Säänkestävissä ja tukevissa ulkokuntolaitteissa on yleensä kuumasinkitty teräsrunko sekä pulverimaalatut pinnat. Laittevalmistajista riippuen käytetään myös muita säänkestäviä materiaaleja, kuten lämpö- ja painekäsiteltyä puuta. Laitteisiin on yleensä kiinnitetty myös opastuskyltit liikkeiden oikeinsuorittamiselle sekä loukkaantumisriskin minimoimiseksi. Laitteiden suunnittelu- ja kehittämistyö tapahtuu pääsääntöisesti ulkomailla. (Lähiliikunta 2009; Suutari 2009.)

KUVIO 8. Lahdessa ulkokuntolaitteita on sijoitettu muun muassa Vesijärven rannan läheisyydessä kulkevan kevyen liikenteen väylän varteen.

Ulkokuntolaitteita on mahdollista sijoittaa monenlaisiin ympäristöihin niiden käytännöllisyyden ja pienen tilavaatimuksensa ansiosta. Tyypillisesti laitteiden sijoittamisintressit ovat lähiliikuntaperiaatteita tukevia: lähellä kotitalouksia, hyvien ja turvallisten kulkuyhteyksien saavutettavissa. Yleensä laitteet sijoitetaan jonkun muun liikuntapaikan yhteyteen, pääasiassa lähiliikuntapaikkojen tai kuntoreittien lähtö- ja maalipaikkojen yhteyteen tai läheisyyteen. Luonnollisia ja usein riittävän käyttöasteen takaavia sijoituspaikkoja ovat myös esimerkiksi muut liikunta-alueet,

puistot, koulujen ja palvelutalojen piha-alueet sekä erilaiset kevyelle liikenteelle suunnatut kulkuväylät (KUVIO 8). (Packalen-Lehto 2009, Suutari 2009.) On mahdollista, että laitteita tullaan näkemään lähitulevaisuudessa myös työpaikkojen tai automarkettien pihossa.

Ulkokuntolaitteiden valinta ja sijoittaminen kohteeseen on tehtävä aina tapauskohtaisesti, sillä niiden tulee soveltua pääsääntöisesti valitun kohderyhmän käyttäjille iän ja liikuntakyvyn perusteella. Esimerkiksi vanhusten- tai kuntoutuskodin lähelle asennettavien laitteiden tulee palvella pääasiallisesti alueen vanhuksia. Tällöin laitteiden tulee olla erityisen turvallisia ja kevyesti kuormittavia sekä erityisesti ala- ja keskivartalon tukilihaksia kehittäviä. Kyseiset lihasryhmät ovat elintärkeitä vanhusten toimintakyvyn ja tarvittavan lihasvoiman ylläpitämisessä. Selkeästi suuremmalle ja vaihtelevammalle käyttäjäkunnalle suunnattujen ulkokuntolaitteiden tulee puolestaan tarjota useampien suorituspaikkojen johdosta monipuolisia ja esimerkiksi voimaa, kestävyyttä ja koordinaatiokykyä kehittäviä liikkeitä ja suoritteita.

Monelta osin kuntosalilaitteita muistuttavat ulkokuntolaitteet ovat Suomessa vielä melko uusi liikuntamuoto. Vasta noin kymmenen vuoden ajan suomalaisia liikunnanharrastajia palvelleiden laitteiden lopullista käyttöikä onkin vaikea arvioida tässä vaiheessa. Laitteet ovat käyttövarmoja, lähes huoltovapaita, eikä niissä ole juurikaan esiintynyt ongelmia. Ne ovat myös säästyneet ilkeillä vankkojen ja vaikeasti rikottavien rakenteidensa johdosta. (Auvinen 2009; Packalen-Lehto 2009.)

Toisenlaisia ulkoilmassa olevia, lihaskuntoa ja koordinaatiokykyä kehittäviä kuntoilulaitteita on ollut Suomessa jo useamman vuosikymmenen ajan. Kunto- ja pururatojen varsille pääosin 70-luvulla rakennetut puiset kuntoilulaitteet altistuivat niin sääolojen vaihteluille kuin ilkeillekin. Melko vähäiselle käytölle jääneet ja huonoon kuntoon päässeet laitteet eivät nykypäivänäkään palvele syrjäisten sijaintiensä puolesta kovinkaan suuria väestöryhmiä. Nykyaikaisten, pääasiassa metallista valmistettujen sekä erinomaisesti vaihtelevia sääoloja ja kulutusta kestävien ulkokuntolaitteiden säilyminen useamman vuosikymmenen yli on osin perusteltua myös niiden julkisten ja valvonnanaisten sijaintiensä ansiosta. (Auvinen 2009.)

Monien kokemusten perusteella ulkokuntolaitteet ovat olleet ikäryhmistä ja vuodenajoista riippumatta todella suosittuja ja ahkerassa käytössä sijoittamiskohteista riippumatta. Kuntien ja kuluttajien tyytyväisyys tuotteita kohtaan on ollut poikkeuksellisen suurta. Nykypäivänä laitteita näkee yhä useammin osana lähiliikuntapaikkojen varustusta. (Auvinen 2009; Suutari 2009.)

3.4.3 Frisbeegolfradat

Frisbeegolf on haastava, edullinen ja mielenkiintoinen harrastusmuoto, joka sopii kaikenikäisille ja koko perheen lähiliikuntamuodoksi. Laji kehitettiin Yhdysvalloissa jo 70-luvulla ja Suomessakin sitä on pelattu 80-luvulta lähtien. Frisbeegolfin peruseriaate on samankaltainen kuin perinteisessä golfissa. Frisbeegolfissa käytetään pallon ja mailojen sijasta erityisesti lajia varten muovista valmistettuja noin 150–170 grammaa painavia frisbee- eli liitokiekkoja, joiden koko, profiili ja liito-ominaisuudet vaihtelevat hieman tarkoituksensa mukaan. Perinteisestä golfista poiketen kohteena olevan reiän korvaa frisbeegolfissa metallinen maalikori. (Liitokiekko 2009.) Peliajatuksena on saada kiekko menemään väylän avauspaikalta, eli teeltä, väylän lopussa sijaitsevaan maalikoriin mahdollisimman vähäisellä heittomäärällä. Kiekon mentyä koriin jatketaan seuraavalle väylälle pelaten se loppuun samalla periaatteella.

Frisbeegolfissa väyliä pitemmät vaihtelevat 50 metristä jopa yli 300 metriin. Yleensä radat ovat 9- tai 18-väyläisiä, mutta lukuisia poikkeuksiaakin löytyy. Tällä hetkellä Suomessa on jo noin sata frisbeegolfrataa. Suurin osa on kuntien omistamia sekä maksuttomia, ja ne sijaitsevat puistoissa, entisillä golfkentillä, urheilupuistoilla, liikunta- ja lähiliikuntapaikoilla tai muilla yleisillä ulkoilualueilla. (Ruuhiainen 2009.) Frisbeegolfradat sijaitsevat yleensä puistomaisessa ja pinnanmuodoltaan vaihtelevassa maastossa, joka tarjoaa luonnollisia esteitä kiekon lennolle ollen olennainen osa lajia (KUVIO 9). Laji on erityisesti nuorten miesten ja lasten suosiossa, ja Suomessa sen harrastajamäärät ovat lisääntyneet huomattavasti viime vuosina.

Frisbeegolfratojen rakentamisessa pyritään yleisesti ottaen noudattamaan edullista ja ekologista liikuntapaikkarakentamista ja turhaa maanmuokkausta vältetään. Suomesta löytyy hienoja ratoja sekä puistomaisemassa että havu- ja sekametsissä. (Ruuhiainen 2009.) Frisbeegolfin kaltaiset, tarkkuussuorituksiin ja radan kiertämiseen perustuvat liikuntamuodot soveltuvat erinomaisesti tilaville lähiliikuntapaikoille. Lähiliikuntapaikkojen yhteyksissä frisbeegolfin pelaaminen voidaan toteuttaa tarkasti merkattujen ja sääntöjenmukaisten väylien sijaan pinta-alaltaan pienemmällä, vapaamuotoisemmalla ja nimenomaan frisbeegolfille tarkoitettulla alueella. Maalikoreja voi olla esimerkiksi vain viisi kappaletta, ja ne voidaan sijoittaa vapaasti ympäri kyseistä aluetta. Pelaajat voivat käyttää omaa mielikuvitustaan valitessaan oman vapaavalintaisen avausheittopaikan ja kohteena olevan maalikorin. Frisbeegolfratojen toteuttamisen helposta varioitavuudesta johtuen ne ovat helposti suunniteltavissa hyvinkin erilaisiin ympäristöihin.

KUVIO 9. Koivujen rajaama väylä numero neljä Mukkulan frisbeegolfradalta Lahdesta. Kuvaan on merkattu avausheittopaikan rajat sekä 68 metrin päässä sijaitseva maalikori.

Frisbeegolfratojen suunnittelusta vastaavat yleensä kuntien viher- ja liikuntatoimet yhteistyössä lajin ammattipelaajien kanssa. Vuorovaikutteisuus kuuluu olennaisena osana ratojen onnistunutta suunnittelua. Paikallisten pelaajien ja frisbeegolfseurojen mielipiteet pyritään ottamaan huomioon, jotta kenttä palvelisi parhaalla

mahdollisella tavalla suurinta käyttäjäkuntaa. Kentän rakentamisesta ja mahdollisesta hoitotoiminnasta vastaa yleisimmin kunta tai kentän omistama yksityinen taho, mutta usein myös kentän käyttäjät ja seurat osallistuvat talkoovoimin rakentamis- ja hoitotoimiin.

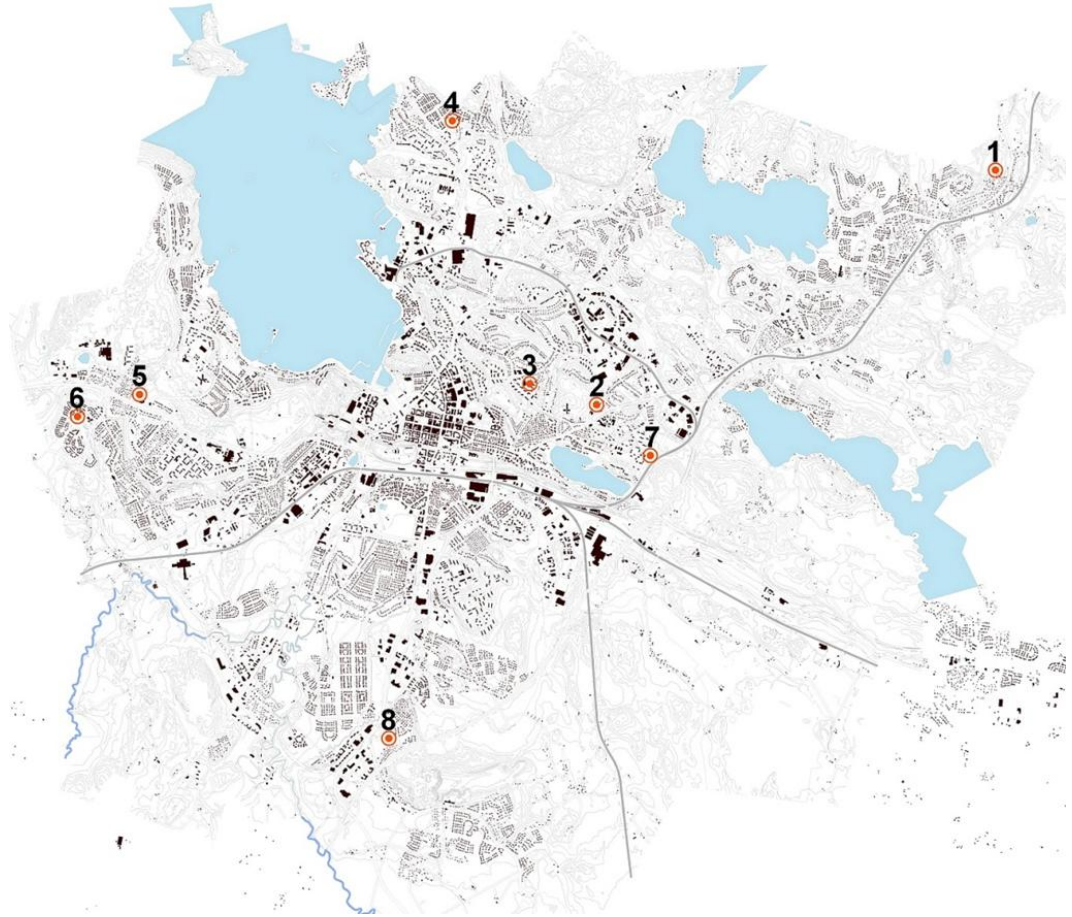
4 KEHITTÄMISSELVITYS: HOITOTOIMINNAN ULKOPUOLELLA OLEVAT KAUPUNGINOSAKENTÄT LAHDESSA

4.1 Selvityksen tarve, sisältö ja tavoitteet

Lahden kaupungin teknisen ja ympäristötoimialan aloitteesta on tullut tarve teettää kehittämisselvitys kaupungin alueella sijaitsevista ja hoitotoimintaa vailla olevista kaupunginosakentistä. Lahden kaupunki omistaa jokaisen kenttien maa-alueista. Alueet ovat pääkäyttötarkoituksiltaan liikunta-alueiksi toteutettuja. Ne ovat kaikki olleet aiemmin Lahden liikuntapalveluiden yksikön hallinnoimia ja säännöllisen hoito- ja kunnossapitotoiminnan alaisina. Selvityksen tavoitteena on kohdealueiden nykytilan ja lähiliikunnallisen aseman selvittäminen sekä niiden kehittämistoiminnan ideointi.

Päivämäärästä 1.2.2006 alkaen liikuntapalveluiden yksikkö päätti luopua listauksestaan toimintansa alaisista kaupunginosakentistään. Kyseisestä päivämäärästä lähtien yksikkö ei näin ollen ole vastannut kyseisten kenttien hoitotoiminnasta tai ylläpidosta eikä niiden hallintaan perustuvista kunnallistekniikan perimistä aluevuokrista. Motiivina oli tarve saada aikaiseksi säästöjä ja yhtenä keinona kartoittaa vähällä käytöllä ja vähenevillä resursseilla hankalasti ylläpidettäviä lähiliikunnan maa-alueita (Lanki 2010). Säästöjen jäätyä melko vähäisiksi kohteita on ruvettu kartoittamaan uudelleen liikuntapalveluiden yksikön osalta. Lisäksi koko kaupunkiorganisaatiossa on meneillään palveluverkkotarkastelu, jota myös tämä kehittämisselvitys pyrkii omalta osaltaan tukemaan.

Tämän kehittämisselvityksen kohteita ovat kahdeksan asuinalueilla sijaitsevaa ja pääosin lähiliikunnan ja pallopelien tarpeisiin tarkoitettua maa-aluetta. Kaupunginosakentiksi kutsutut kohteet sijaitsevat ympäri Lahtea, kahdeksalla eri tilastoalueella (KUVIO 10). Huomioitava on, että suurin osa kentistä sijaitsee selvästi kaupungin reuna-alueilla.

KUVIO 10: Kohdealueiden sijainnit on esitetty kartalla numeroiduin oranssein pistein. Tummat rakeisuuskuvat kuvaavat Lahden rakennuskantaa. 1. Hiekanummen kenttä, 2. Joutjoen kenttä, 3. Kiveriön kenttä, 4. Lehtolan kenttä, 5. Pirttiharjun kenttä, 6. Riihelän kenttä, 7. Ristkarin kenttä, 8. Venetsian kenttä.

Selvityksessä jokaisen kohdealueen nykytilaa ja kehittämistoimenpiteitä käsitellään samalla tavoin. Aluksi esitellään kohteen maantieteellinen sijoittuminen ja lähiasuinympäristö asukaslukuineen ja väestöennusteineen. Seuraavissa kahdessa luvussa tarkastellaan kaupunginosakentän sijoittumista yleis- ja asemakaavoissa. Tämän jälkeen siirrytään kuvaamaan kentän perustietoja, yleisilmettä, ympäristöä ja luontoa sekä arvioidaan kohteen merkitystä ja asemaa lähiliikunnan suorituspaikkana. Lopuksi pohditaan kohdealueen tulevaisuutta ja maankäyttöä sekä ideoidaan kehittämistoimia.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Selvityksen tutkimusmenetelminä on käytetty kohdealueille tehdyistä inventoinneista, kartta-aineistoista, liikuntapaikkatietokannoista, haastatteluista ja kummikyselystä hankittuja tietoja. Lisäksi kenttien käyttäjäpotentiaalien tarkasteluissa on käytetty Lahden kaupungin TILDA-tilastotietokantaa, josta on hankittu esimerkiksi eri tilastoalueiden väestöä koskevia ikärakenne- ja väestöennustetietoja. Kenttäalueiden sijainnin ja lukumäärän kannalta on väestön ikärakenteesta huomioitu 15-vuotiaiden ja sitä nuorempien lasten osuus.

Tässä selvityksessä on tarkasteltu myös kohdekenttien sijoittumista ja merkityksiä kaupungin yleis- ja asemakaavoissa sekä tutkittu esimerkiksi niiden yhteyksiä ympäröiviin viherverkostoihin. Lahden kaupungin alueelle on meneillään kaavaprosessi, jonka lopputuotteena valmistuu vuoden 2012 aikana maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämä ajantasainen ja oikeusvaikutteinen yleiskaava (Lahden kaupunki 2010).

Osana kehittämisselvitystä on tarkasteltu myös kohdealueina olevien kaupunginosakenttien ja lähialueen muiden ulkokenttien vaikutusalueita kotitalouksiin ja toisiinsa nähden. Asuinalueilla liikuntapaikan sijainnilla on tärkeä liikuntaaktiivisuuden vaikuttava merkitys. Vuodenajasta riippumatta aktiivisimmin lähiliikunnalle tarkoitettua pelikenttää käyttävät alle 500 metrin etäisyydellä siitä asuvat. Käyttöetäisyyden lisääntyessä esimerkiksi kaksinkertaiseksi voi vaikutusalueen asukasluku kasvaa ainakin teoreettisesti kaksin- tai jopa kolminkertaiseksi, mutta samalla väkilukuun suhteutettu käyttöaktiivisuus vaikutusalueella luonnollisesti laskee. Yleensä suurimpaan hyötysuhteeseen päästään, kun lähiliikunnan suorituspaikka sijaitsee asuinalueeseen nähden alle 800 metrin, eli selkeästi alle kymmenen minuutin kävelymatkan päässä kotitalouksista.

Tässä selvityksessä pelikenttien välistä hierarkiaa ja vaikutuksia asuinympäristöihin on käsitelty ilmakuvien pohjalta. Niissä kenttien vaikutusalueita on kuvattu säteeltään 500 metrin kokoisina ympyräkuvioina. Vaikutusalueen ulkokehän jokaisesta pisteestä kertyy linnunteitse näin matkaa liikuntapaikan keskipisteeseen 500 metriä. Tämä tarkoittaa kävelyteitse yleensä jopa puolitoistakertaista matkaa.

Kyseinen etäisyys on ensisijaisesti lähiliikunnan tarpeita palvelevalla pelikentällä tarkoituksenmukainen sekä käyttöasteeseen ja kotitalouksien määrään suhteutettuna perusteltu.

Asuinalueiden muista liikuntapaikoista on selvitetty niiden lukumäärä ja sijoittuminen sekä pyritty arvioimaan paikkojen käyttöastetta, vaikutusaluetta ja laadullisia tekijöitä. Kaupunginosakenttien kehittämisideoinnissa yksi tärkeimmistä lähtökohdista oli arvioida lähialueen asukkaiden harrastaman liikunnan luonne ja määrä – kenttien toiminnallinen tarve. Eri lajien suosio saattaa vaihdella vuosikymmenien ja jopa muutamien vuosien aikana rajusti, jolloin tarve jonkun tietyn liikuntamuodon harrastuspaikan perustamiselle tulee akuutiksi.

Kohdealueiden kehittämisideointia on tehty niiden nykytilan, kehittämispotentiaalilin, toiminnallisten ja sosiaalisten merkitysten sekä kummikyselyistä saatujen vastausten pohjalta. Lisäksi on hyödynnetty kenttien inventointien ohessa saatuja käyttäjäkohtaisia palautteita. Kehittämisideoinneissa on pyritty tunnistamaan Lahden liikuntapalveluiden yksikön tarpeet, resurssit ja realiteetit kenttiä kohtaan. On tiedostettu, miksi juuri kyseiset kaupunginosakentät ovat jääneet vaille hoito- ja kunnossapitotoimintaa. Samalla on myös ajateltu valtion liikuntapoliittisia painopistealueita ja lähiliikunnan kehittämistarpeita.

4.3 Kaupunginosakenttien nykytila ja kehittäminen

4.3.1 Hiekkanutmen kenttä

Sijainti

Kohde sijaitsee Sydänkankaan tilastoalueella, Lahden koillisosassa, lähellä Nastolan kunnan rajaa (KUVIO 11). Rakennuskannaltaan pientalovaltaisella asuinalueella asuu runsaasti lapsiperheitä (0-15-vuotiaiden osuus 28 %), ja se on väkiluvultaan noin 1500 asukkaan suuruinen (12/2008). Vuoteen 2017 mennessä, väkiluvun arvioidaan kasvavan lähes 1800 asukkaan suuruiseksi (LIITE 1). (TILDA-tilastotietokanta 2010.)

Hiekkanuksen kenttä on sijaintinsa puolesta hieman syrjässä ja sen saavutettavuus Sydänkankaalla asuvien kannalta voikin olla varsin vaihteleva. Kohde palvelee pääosin sen eteläpuolella, Kunnas-Hiekkanuksi-tilastoalueen puolella, sijaitsevan vanhan pientaloalueen kotitalouksia. Saavutettavuutta vaikeuttaa sen mäenpäällinen sijainti alueen liikenteelliseen pääväylään, Ahtialantien, nähden. Kenttä on osa laajalle Nastolan kunnan puolelle ulottuvaa, pinnanmuodoiltaan vaihtelevaa, lähi- ja luontoliikunnalle soveltuvaa viheraluekokonaisuutta.

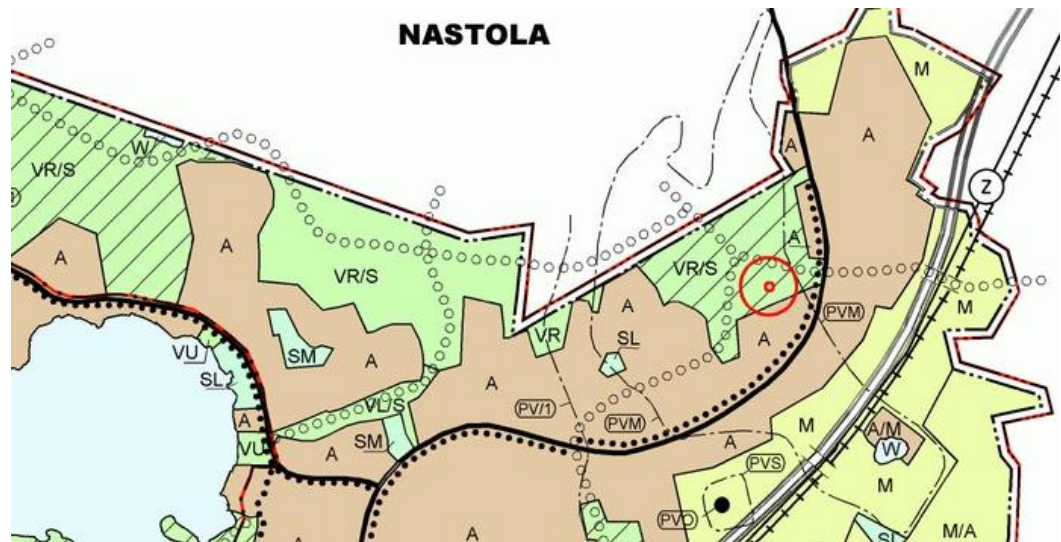

KUVIO 11. Hiekkanuksen kenttä sijaitsee Sydänkankaan tilastoalueella (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen yleiskaavassa

Lahden kaupungin yleiskaavoituksessa (KUVIO 12) Hiekkanuksen kenttä on osa suurempaa retkeily- ja ulkoilualueutta (VR/S), jota on tarkoitus hoitaa ja kehittää siten, että sen merkittävät luonnonarvot säilyvät. Alue on ympäristökokonaisuutena maisemallisesti, luonnonoloiltaan tai kulttuurihistoriallisesti arvokasta ja pääosin rakentamatonta aluetta. Retkeily- ja ulkoilualue rajautuu pohjoisessa Nastolan kunnan rajaan ja suureen metsävyöhykkeeseen. Aluetta ympäröivät lännessä, etelässä ja idässä pääosin asumiskäyttöön tarkoitettut alueet (A). Itäpuolella se liittyy kahdessa kohtaa alueelliseen moottori- ja kevyen liikenteen pääväylään, Ahtialantien. Hiekkanuksen kentän ympäristössä on laajat ja monipuoliset Kunnaksen ja Sydänkankaan ulkoilureitit, jotka johtavat länsipuolella muun

muassa Alasenjärvelle asti. Usea yleiskaavaan merkityistä ulkoilureitistön pääväylistä risteää kentän lähimaastossa, pohjoispuolella. Kohde sijaitsee pohjaveden muodostumisalueella (PVM).

KUVIO 12. Hiekkannummen kentän sijainti Lahden kaupungin yleiskaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen asemakaavassa

Lahden ajantasa-asemakaavassa (KUVIO 13) Hiekkannummen kenttä on merkitty urheilu- ja virkistyspalvelujen alueeksi (VU). Alueen kaakkoiskulmaan saa sijoittaa pysäköinnille tarkoitettua aluetta (p). Kentän eteläpuolella sijaitsee suurelta osin erillispientaloille merkityjä korttelialueita (AO). Selvitysalue kuuluu selkeästi osaksi eheää, laaja-alaista viher- ja virkistysaluekokonaisuutta. Itäpuolella se liittyy retkeilyyn ja ulkoiluun varattuun alueeseen (VR), joka puolestaan yhdistyy etelämpänä pieneen lähivirkistysalueeseen (VL).

Selvitysalueen länsipuolelle on varattu pieni alue leikkipuistolle (VK), joka on todellisuudessa niittymäinen avoin tila. Länsipuolelta alkaa myös laaja ja hyviä ulkoilureittejä sisältävä retkeily- ja ulkoilualue, Kunnaksenpuisto. Kauempana puisto yhdistyy puolestaan muun muassa Sydänkankaan lähivirkistys- ja luonnonsuojelualueisiin (SL). Kenttäalueen reunasta pohjoiseen alkaa asemakaavoittamaton alue.

KUVIO 13. Hiekkannummen kentän sijainti Lahden kaupungin ajantasa-
asemakaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohteen perustiedot

Hiekkannummen kenttä on sorapintainen ja kooltaan lähes 100 metriä pitkä ja leveydeltään noin 65 metrinen pallokenttä. Kentän eteläkulmassa on varsin hyväkuntoinen, pieni huolto- tai pukutilana toimiva rakennus, jonka yhteydessä on alueen käyttäjiä palveleva katos (KUVIO 14). Kohteen varustukseen kuuluvat myös kaksi huonokuntoista, metallista jalkapallomaalia sekä länsipäädystä oleva puinen palloiluseinä.

Varsinaisen kenttäalueen käyttöaste on melko matala. Kesäisin sitä käytetään jonkin verran nuorten tai lapsiperheiden toimesta pesäpallon ja muiden palloilulajien pelaamiseen. Vierestä kulkeva Kunnaksen kuntorata on talvisin hiihtäjien sekä muina vuodenaikoina lenkkeilijöiden, kävelijöiden ja sauvakävelijöiden käytössä. Pimeinä vuodenaikoina reitti on valaistu. Talvisin ladut ajetaan myös kentälle ja yhdistetään osaksi kuntoradan hiihtolenkkiä (KUVIO 15). Tällöin kenttä palvelee matalaprofiilisenä hiihtolatuna erityisesti lähialueen vanhuksien liikuntatarpeita. Kuntoradan varressa, kentän pohjoispuolella on vanhoja, puusta valmistettuja, mutta edelleen hyvin toimivia ulkokuntoilulaitteita. Pääsisääntulona toimiva, Alanummenkatu toimii tarvittaessa kentän selkeänä huolto- ja hoitotoiminnan reittinä.

KUVIOT 14, 15. Kentän pääsisäänkäynnin yhteydessä sijaitsee katoksellinen huoltorakennus. Talvisin kenttä toimii ovaalin muotoisena hiihtolatuna.

KUVIO 16: Kenttäalueen epätasainen sorapinta palvelee huonosti esimerkiksi palloilulajien harrastamista.

Yleisilme, ympäristö ja luonto

Hiekkannummen kenttä sijaitsee rauhallisella ja kauniilla ulkoilu- ja virkistysmet-säalueella. Se ei juuri altistu suojaisan sijaintinsa ja ympäröivän vihermassansa ansiosta ulkopuolelta tulevalle liikenteen melulle. Kentän ympäristön kasvillisuus on pääosin kuivahkoa kangasmetsää, jonka pääpuulajina on mänty. Muita kentän reunoilla satunnaisesti esiintyviä puulajeja ovat myös muun muassa koivu ja haa-pa. Lähiympäristön pensaskerroksen aukkopaikoissa kasvaa katajaa sekä harvak-

seltaan nuoria mänty-, kuusi- ja lehtipuita. Syvemmällä mäntymetsässä pensaskerros on niukka tai puuttuu kokonaan. Kenttäkerroksessa vallitsevina ovat varvut. Aukea sorapintainen kenttäalue on hoitamattomuudesta johtuen yleisilmeeltään epäsiisti (KUVIO 16). Sorapäällysteen läpi kasvavat putkilokasveja niin heinäkuin hernekasvitkin. Kentän laitamilla näkyvimpänä aluskasvillisuutena esiintyvät muun muassa komealupiini ja maitohorsma.

Hiekkanutmen kenttä ympäristöineen on ilmasto-olosuhteiltaan valoisa, mutta voi erityisesti talviaikaan olla melko tuulinen. Liikunta- ja virkistysalueeksi kuiva kangasmetsä sopii omaleimaisuutensa, valoisuutensa ja maaston kuivuuden takia. Kasvillisuuden ja erityisesti pohjakerroksen huono kulumiskestävyys ja uusiutuminen rajoittavat kuitenkin alueen sopivuutta etenkin aktiiviseen käyttöön tarkoitetuksi liikunta-alueiksi. Kohde kuitenkin soveltuu lähiliikuntaan hyvin, mikäli kulkuväylien kanavointi ja selkeys pysyy nykyisenlaisena, jolloin pahimmilta maastonkulumisilta vältytään jatkossakin.

Kohdealueen merkitys ja asema lähiliikunnan suorituspaikkana

Sydänkankaan alueella on Hiekkanutmen kentän lisäksi myös kolme muuta palloilulajien pelaamiseen soveltuvaa lähiliikunta-aluetta. Liikuntapaikat sijaitsevat noin kilometrin säteellä lounais-länsisuunnassa Hiekkanutmen kenttään nähden (KUVIO 17). Käyttäjäpotentiaalin kannalta asuinalueen keskeisimmällä ja saavutettavuudeltaan parhaalla paikalla sijaitsee Kunnaksen ala-asteen sorapintainen pallokenttä. Kaksi muuta lähiliikunta-aluetta ovat kooltaan pieniä, Kuiva- ja Kehräpuiston leikkialueiden yhteydessä olevia kenttiä. Ne sijaitsevat noin 500 metrin päässä koulun pohjoispuolella. Lisäksi Ahtialantien eteläpuolella, Kiiskilänmäen tilastoalueella sijaitsee Mäntymäen pallokenttä, jonka vaikutusalueen alaisena ja käyttäjäkuntana ovat osittain myös Sydänkankaan kotitaloudet.

Kunnaksen ala-asteen pallokentän lisäksi, noin parin kilometrin päässä sijaitseva Sepänniemen kenttä on toinen lähialueella sijaitsevista, paremman palvelutason omaavista liikuntapaikoista. Erityisesti talviaikaan se kokoaa liikkujia kilometrienkin takaa valaistulle ja säännöllisesti hoidetulle luistelualueelleen Alasenjärven läheisyyteen.

Kohdealueena olevan Hiekkanutmen kentän sijainti on verrattain syrjässä Sydänkankaan suurimman käyttäjäpotentiaalin alueesta. On perusteltua sanoa, ettei kentän palvelutaso ole riittävä, eikä sen vaikutusalueella ole nykyisellään riittävästi kotitalouksia takaamaan sen tarpeellisuuden lähiliikunnan suorituspaikkana ympäröivässä yhdyskuntarakenteessa. Toisaalta myös vieressä sijaitsevan, mutta pinta-alaltaan varsin laajan Kunnas-Hiekkanutmi-tilastoalueen väkiluvun ennustetaan lisääntyvän 393 asukkaasta 465 asukkaaseen vuoteen 2017 mennessä.

KUVIO 17. Ilmakuvassa on esitetty Hiekkanutmen kentän (oranssi) ja lähialueen muiden palloiluun soveltuvien kenttien (sininen) sijainnit sekä primääriset 500 metrin vaikutusalueet kotitalouksiin nähden (Lahden karttapalvelu 2010).

Lähialueen asukkaille Hiekkanutmen kentän parhaita puolia ovat luonnonmukaisuus ja metsän läheisyys. Se sopeutuu suojaisan sijaintinsa puolesta hyvin alueen maisemaan ja rakennettuun ympäristöön. Kenttä toimii merkittävässä määrin Kunnaksen kuntorataa ja Sydänkankaan luontopolkua käyttävien läpikulkureittinä ja starttipaikkana. Osittain tästä johtuen kohdealueesta on muodostunut sosiaalisesti merkityksellisempi lähialueen asukkaille kuin toiminnallisesti. Nykyisin kenttä ei toimi juurikaan päätarkoituksenmukaisena palloilulajien harrastuspaikkana.

Kohdealueen tulevaisuus ja kehittäminen

Hiekkanummen kenttä tuntuu olevan pääosin syrjäisen sijaintinsa puolesta lähiliikunnan suorituspaikkana hieman ylimääräinen joillekin Sydänkankaan ja Kunnas-Hiekkanummi-alueiden asukkaille. Sillä on kuitenkin paljon potentiaalisia käyttäjiä kotitalouksia yhdistävän kuntoreitin johdosta. Lisäksi seutu on väkimäärältään selkeästi kasvava ja nykyiselläänkin lapsiperheiden suosiossa. Kenttä on ympäristönsä kannalta tarpeellinen, ja sen tulee olla ehdottomasti liikunta- ja virkistystoiminnan alaisena maa-alueena jatkossakin.

Ympäristö on ainutlaatuinen suurine metsävyöhykkeineen ja liikkumismahdollisuuksineen. Kentän vetovoiman ja käyttäjämäärien lisäämiseksi sitä tulisi pyrkiä kehittämään tulevaisuudessa palveluiltaan monipuolisemmaksi ja selkeämmin osaksi ympäröivää luontoa ja kuntorataa. Kehittämisessä tulisi ottaa huomioon myös lapsiystävällisyys.

Kunnaksen kuntoradan ja Sydänkankaan luontopolun liittäminen osaksi kenttää tarkoittaisi, että osaa maa-alueesta voisi kehittää esimerkiksi lenkkeilijöitä palvelevan kuntoilun alueen ja -radan tai lapsien luonnonläheisen seikkailuradan kehittämiseen. Kehittämistoimenpiteiden kautta ihmisille tulisi tarjota uusin elementein ja rakentein virikkeellinen ja vetovoimainen lähiliikuntapaikanomainen ympäristö, jossa yhdistyisivät toisinaan pallopelien harrastajien ja luonnossa liikkuvien tarpeet samassa tilassa. Tärkeää lähialueen asukkaille olisi, että kenttää pystyttäisiin käyttämään ja hyödyntämään erityisesti talviaikaan. Tällöin osa siitä voisi yhdistyä nykyiseen tapaan hiihtoreittiin ja toinen osa voitaisiin jäädyttää silloin tällöin luistelijoiden käyttöön. Toisaalta osa lähialueen asukkaista näkee Hiekkanummen kentällä olevan liikunnallista tulevaisuutta ilman hoitotoimintaakin.

4.3.2 Joutjoen kenttä

Sijainti

Joutjoen kenttä sijaitsee Joutjoentien tilastoalueella (KUVIO 18). Pääosin 1940-1960-luvuilla rakennettu pientalovaltainen alue muodostuu nimensä mukaisesti Joutjoentien varteen. Alueella asuu monia lapsiperheitä (0-15-vuotiaiden osuus 23

%), ja se on väestöpohjaltaan hieman yli kolmensadan asukkaan suuruinen (12/2008). Vuoteen 2017 mennessä, tilastoalueen väkilukuun ei ole tulossa juuriakaan muutoksia (LIITE 1). (TILDA-tilastotietokanta 2010.)

Joutjoen kaupunginosakentän sijainti on hieman syrjäinen, pientaloalueen kulmassa. Todellisuudessa kohde palvelee vain pientä osaa itäpuolella sijaitsevan alueen kotitalouksista. Käyttäjäpotentiaali on tämän vuoksi varsin alhainen. Vaikka vilkasliikenteinen Ilmarisentie ja hyvä kevyen liikenteen yhteys kulkevat länsipuolitse aivan vierestä, on kentän löytäminen hankalaa. Saavutettavuutta heikentää sen mäenpäällinen sijainti Joutjoentien asuinrakennuksiin nähden sekä selkeästi johdettujen sisääntulojen ja opasteiden puute. Kenttä liittyy länsipuolella epäsuorasti, Ilmarisentien takana, osaksi topografialtaan vaihtelevaa, lähi- ja luontoliikunnan tarpeita palvelevaa viheralue- ja kuntoratakokonaisuutta, Lounaan puistoa. Kiveriön koulu, Joutjärven kirkko ja päivittäistavarakauppa sijaitsevat kentän eteläpuolella.

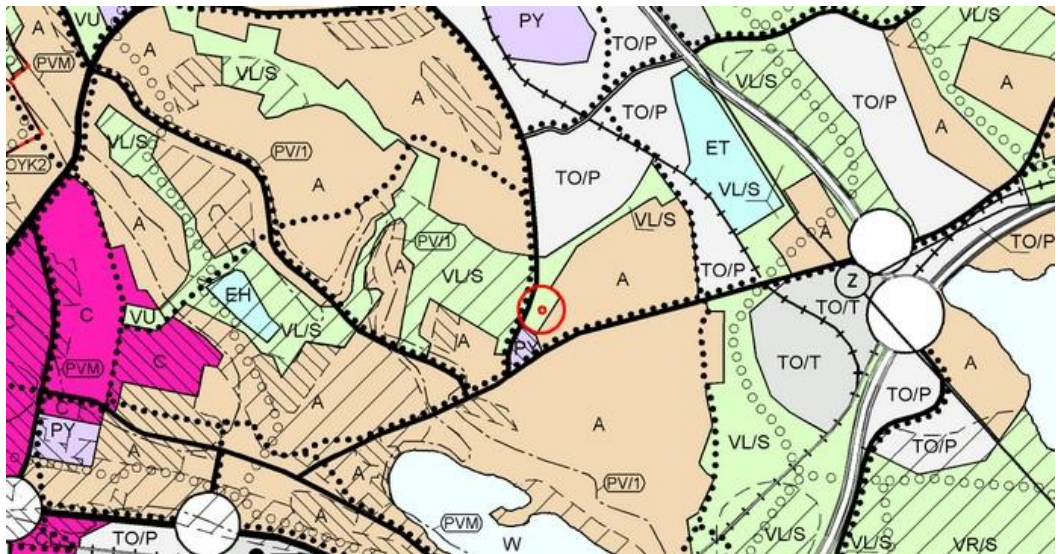

KUVIO 18. Joutjoen kenttä sijaitsee Joutjoentien tilastoalueella (Lahden karttapaalvelu 2010).

Sijoittuminen yleiskaavassa

Lahden kaupungin yleiskaavassa (KUVIO 19) Joutjoen kenttä sijaitsee alueellisesti ja kaupunkirakenteellisesti tärkeällä lähivirkistysalueella (VL/S), joka on osa

suurempaa, länsi-luoteissuuntaan avautuvaa viheryhteyttä. Kapea, kaistaleenomainen lähivirkistysalue sijoittuu eteläpuolella olevan ja pääosin asumiskäyttöön tarkoitetun alueen (A) ja pohjoispuolisen pääosin palveluille tarkoitetun toimialueen (TO/P) väliin. Alue ja samalla viheryhteys itäsuuntaan päättyy rautatiehen, kevyen liikenteen pääväylään ja pääosin palveluille tarkoitettuun toimialueeseen. Eteläpuolella lähivirkistysalue rajautuu kahden alueellisen pääväylän liittymässä sijaitsevaan ja pääosin julkisten alueellisesti merkittävien palvelujen ja hallinnon alueeseen (PY). Länsipuolella kulkeva alueellinen moottori- ja kevyen liikenteen pääväylä, Ilmarisentie, erottaa Joutjoen kenttää ympäröivän lähivirkistysalueen toisesta lähivirkistysalueesta, mikä on ympäristökokonaisuutensa puolesta arvokas maisemallisesti, luonnonoloiltaan tai kulttuurihistoriallisesti. Alueiden välillä on kuitenkin selkeä viheryhteys, joka jatkuu lännempänä, suurialaisempina lähivirkistysalueiden ketjuna.

KUVIO 19. Joutjoen kentän sijainti Lahden kaupungin yleiskaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen asemakaavassa

Lahden ajantasa-asemakaavassa (KUVIO 20) Joutjoen kenttää ei ole huomioitu virkistys- tai urheilutoiminnan alaiseksi. Se on merkitty osaksi lähipalvelurakennusten korttelialuetta (PL). Alueen sisällä sijaitsee pieni sosiaalitointa ja tervey-

denhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue (YS). Alueen itäistä reunaa rajaa Joutjoentien varteen asettuvat erillispientalojen korttelialueet (AO). Eteläpuolella on kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten korttelialue (YK). Lounaan puisto jatkuu lännessä Ilmarisentien yli pääosin asemakaavoittamattomana alueena, missä sijaitsevat hyvät ulkoilumaastot sekä Kiveriön kuntorata. Selkeän kunnohjauksen puuttumisen johdosta, Joutjoen kentän ja Kiveriön kuntoradan välille ei muodostu varsinaista kulkuyhteyttä.

KUVIO 20. Joutjoen kentän sijainti Lahden kaupungin ajantasa-asetmakaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohteen perustiedot

Pieni ja kapea kenttäalue on kooltaan noin 60 metriä pitkä ja 30 metriä leveä. Kentän sorapäälystemateriaalin raekoko on liikuntakäyttöön harvinaisen suuri. Ruosteinen, epäsiisti ja korkeudeltaan noin kaksimetrinen metallinen verkkoaita rajaa kentän itäreunaa pientaloasutuksesta. Liikunnalliselta kannalta merkityksellinen aita toimii kuitenkin yleisilmeen kannalta huomattavana visuaalisena häiritsevä tekijänä (KUVIO 21). Kentän laitamilla ja lähiympäristössä ilmenee jonkin verran metallista ja puista irtaimistoa, kuten rikkoutunut jalkapallomaali ja polkupyörä. Mitään liikuntaa ja pelaamista tukevia rakenteita ei kentällä kuitenkaan ole.

KUVIOT 21, 22. Kohteen itäpuolta rajaa metallinen verkkoaita ja niittyalue. Oikean puoleisessa kuvassa näkymä Ilmarisentieltä, pääsisäänkäynnistä.

Liikunnan harrastamisen kannalta Joutjoen kenttä on tasoltaan vaatimaton. Sen liikunnallinen käyttö on tämänkin vuoksi todella vähäistä. Toisinaan sitä käyttävät koirien ulkoiluttajat ja mopoilijat. Kenttä toimii myös selkeässä määrin läheisen pientaloalueen asukkaiden läpikulkureittinä Ilmarisentielle. Kentälle ei ole johdettu selkeää kulkuväylää, mikä vaikeuttaa saavutettavuutta, mutta jatkossa myös mahdollista huolto- ja hoitotoiminnan suorittamista. Ilmarisentiellä kulkevan, Joutjoen kentästä tietämättömän ohikulkijan on vaikea havaita kohdetta. Kulku tapahtuu joko suoraan Ilmarisentien kevyen liikenteen väylältä, tai epämääräistä metsäpolkua pitkin itäpuolella sijaitsevalta pientaloalueelta (KUVIO 22).

Länsipuolella, Ilmarisentien takana, sijaitsee puolentoista kilometrin mittainen Kiveriön kuntorata. Se on valaistu pimeinä vuodenaikoina. Reitti kulkee läheltä Kiveriön ala-astetta. Erityisesti talviaikaan, se toimii liikuntatunneilla oppilaiden hiihtokäytössä.

Yleisilme, ympäristö ja luonto

Kentän ympäristö on ulkoilu- ja virkistysmetsänä toimivaa kosteahkoa sekametsää. Kasvilajisto on melko runsasta ja vihermassa rehevää. Valtapuuna on metsäkuusi, mutta paljon muitakin lajeja esiintyy: haapaa, koivua ja pihlajaa. Ympäristön pensas-, kenttä- ja pohjakerrokset ovat varsin kehittyneitä. Esimerkiksi kenttä- ja pohjakerroksen uusiutuminen on huomattavasti parempi kuin kuivien kankai-

den. Maaperän ravinneisuus, vaihtelevuus, ilmavuus ja vesipitoisuus ovat kasvillisuuden kannalta suotuisia. Joutjoen kenttä on nykykunnossaan heinittynyt pahoin ja muuttumassa reuna-alueiltaan niittyä muistuttavaksi maa-alueeksi. Yleisilmeestä on muodostunut sekava ja täysin luonnontilainen. Kentän laidoilla esiintyy muun muassa erilaisia heinäkasveja sekä asterikasveista ohdakkeita ja siankärsä-möä.

Pienikokoinen kenttä rajautuu virkistys- ja liikuntakäytön kannalta varsin mielenkiintoiseksi tilakokonaisuudeksi (KUVIO 23). Kapea muoto, ympäröivä korkea puusto ja toisaalta itäreunan niittymäinen avoimuus tekevät valo- ja varjo-olosuhteista vaihtelevat. Runsaskasvuinen metsä toimii periaatteiltaan hyvänä ympäristöhaittojen lieventäjänä. Toisaalta, kentän sijaitseminen vain noin kymmen metrin etäisyydellä vilkasliikenteisestä Ilmarisentiestä ja länsireunan kapea, ainoastaan näkösuojaa tarjoava viherkaistale tekevät alueesta varsin rauhattoman. Tiellä kulkee teollisuusalueen läheisyyden vuoksi jonkin verran myös raskasta liikennettä, mikä aiheuttaa suurinta meluhaittaa kentälle. Kentän virkistysarvo jää varsin alhaiseksi.

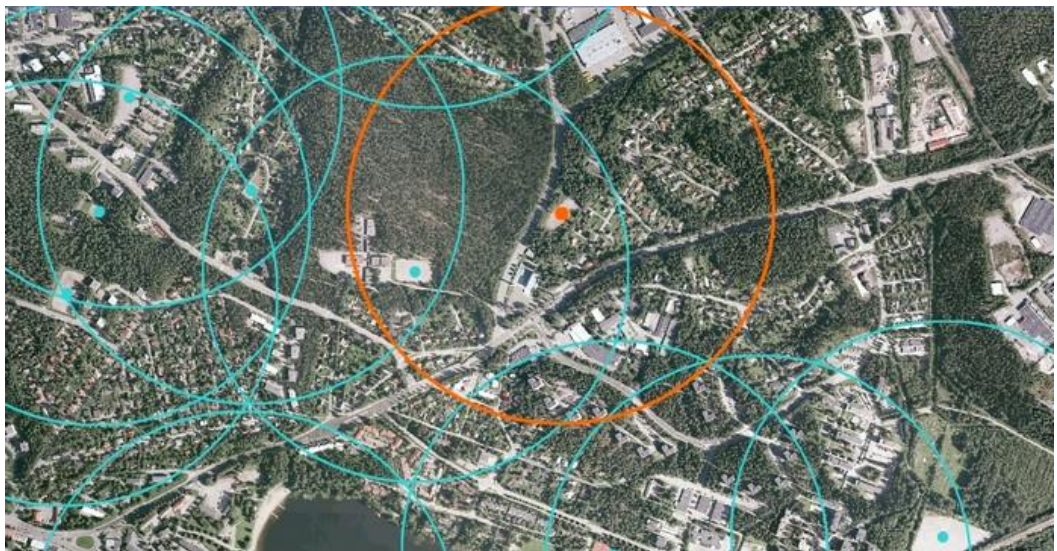

KUVIO 23. Mittakaavansa puolesta Joutjoen kenttä sopeutuu hyvin pientalovaltaiseen asuin ympäristöön.

Kohdealueen merkitys ja asema lähiliikunnan suorituspaikkana

Joutjoen kentän länsipuolella, vain noin 400 metrin kävelymatkan etäisyydellä sijaitsee laadukkaampi, hoitotoiminnan alainen Kiveriön ala-asteen pallokenttä. Lähialueella, länsi- ja pohjoissuunnassa on myös useampi muu sorapäällysteinen, kooltaan ja laadultaan vaihteleva kaupunginosakenttä (KUVIO 24). Noin kilometrin etäisyydellä sijaitsevat esimerkiksi Pyhättömän ja Kiveriön sorakentät. Sisäliikuntamahdollisuuden tarjoaa eteläpuolella, noin 300 metrin päässä Joutjärven palloiluhalli ja kuntosali. Lisäksi Joutjoen tilastoalueen asukkaat käyttävät nykyäänä yhä useammin hieman yli kahden kilometrin etäisyydellä Lahden keskustassa sijaitsevia liikuntapalveluja.

Joutjoen kenttä on toisaalta ainoa palvelemaan sijaintinsa puolesta juuri Joutjoen tien tilastoalueen asukkaita. Itäpuolella ei ulkokenttiä ole. Huomioitava on kuitenkin kohteen hankala sijainti pientaloalueen reuna-alueella, harvojen todellisessa lähiympäristössä. Asukkaiden kannalta kentän saavutettavuutta hankaloittavat lisäksi selkeästi johdetun kulkuyhteyden puuttuminen ja mäenpäällinen sijainti. Kun Joutjoen kentän kunto ja yleisilme hoitotoiminnan loputtua on vuosien saatossa rapistunut, on sen merkitys lähialueen asukkaille luonnostaan heikentynyt.

KUVIO 24. Ilmakuvasa on esitetty Joutjoen kentän (oranssi) ja lähialueen muiden palloiluun soveltuvien kenttien (sininen) sijainnit sekä primääriset 500 metrin vaikutusalueet kotitalouksiin nähden (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohdealueen tulevaisuus ja kehittäminen

Jo useamman vuoden ajan hoitotoimintaa vailla ollut kenttä rakennettiin aikoinaan varsin erikoiselle paikalle. Kenttä ei yksinkertaisesti ole pääosin sijaintinsa puolesta kykenevä tarjoamaan riittävän laadukasta lähiliikuntapalvelua Joutjoentien asukkaille. Levottoman, vaikeasti saavutettavan ja hoidettavan kentän säilyttäminen liikunnallisessa käytössä ei ole enää perusteltua. Pääsisäänkäyntinä toimiva kulkuyhteys asuinalueen ja kentän välillä vaatisi selkeitä kehittämistoimenpiteitä. Lisäksi sorapäälyste, rajaukset ja yleisilme tarvitsisivat mittavia perusparannuksia.

Kiveriön ala-asteen pallokenttä voisi korvata Joutjoen kentän Joutjoentien asukkaita palvelevana kaupunginosakenttänä. Kulku kotitalouksista ala-asteen kentälle tapahtuisi nykyiseen tapaan Joutjoentien kautta kevyen liikenteen väylää pitkin. Joutjoen kentän maa-alueesta olisi järkevintä kehittää luonnonmukainen, niittymäinen alue, jota voisi hoitaa niittäen pari kertaa kesässä. Ratkaisu olisi luonnollinen osa ympäristöön muodostuvaa viheryhteyttä. Tällöin maa-alue tulisi samalla luovuttaa viher- ja puistotoimen alaiseksi. Itäreunassa sijaitseva teräsaita ja muu irtaimisto tulisi poistaa, ja kulkuyhteyttä pientaloalueen ja Kiveriön kuntopolun välillä selkeyttää. Jotta käynti kevyen liikenteen väylältä suoraan kuntosadalle onnistuisi, tarkoittaisi tämä selkeämmän kulkuväylän rakentamista niiden välille.

4.3.3 Kiveriön kenttä

Sijainti

Kiveriön kaupunginosakenttä sijaitsee lähellä Lahden keskustaa, Kiveriön keskuksen tilastoalueella (KUVIO 25). Rakennuskannaltaan varsin vaihteleva alue on väkiluvultaan 1385 asukkaan suuruinen (12/2008). Vuoteen 2017 mennessä, väestömäärän arvioidaan laskevan 1230 asukkaaseen (LIITE 1). (TILDA-tilastotietokanta 2010.) Ikäjakaumaltaan Kiveriön keskus ei poikkea juurikaan kaupungin muiden tilastoalueiden keskiarvosta.

Kolmen kadun ympäröivän Kiveriön kentän sijainti kaupunkirakenteessa on keskeinen. Lähiympäristöä rajaavat asuinkerrostalot takaavat sille tarvittavaa käyttö-

jäpotentiaalia. Lisäksi kentän pohjoispuolen, pääosin rintamamiestaloista koostuvalla, pientaloalueella asuu käyttöasteen kannalta tärkeitä lapsiperheitä.

Keskeisestä sijainnista huolimatta, kohteen saavuttaminen on hieman hankalaa. Pohjoispuolen Kiveriönkadulta ja eteläpuolen Hirsimetsäntieltä johdetut sisääntulot ovat vaikeasti havaittavia. Kenttäalue rajautuu selkeästi omaksi tilakseen eikä juuri hahmotu ympäröiviin katutiloihin. Itä- ja eteläpuolta rajaavat kerrostalot piha-alueineen rajoittavat ulkopuolisilta kulkua kentälle. Oppilaitosrakennus ja metsikkö rajoittavat puolestaan länsipuolelta sisääntuloa. Kiveriön kentän lähiympäristössä sijaitsee useita palveluja, kuten kirjasto ja päivittäistavarakauppa.

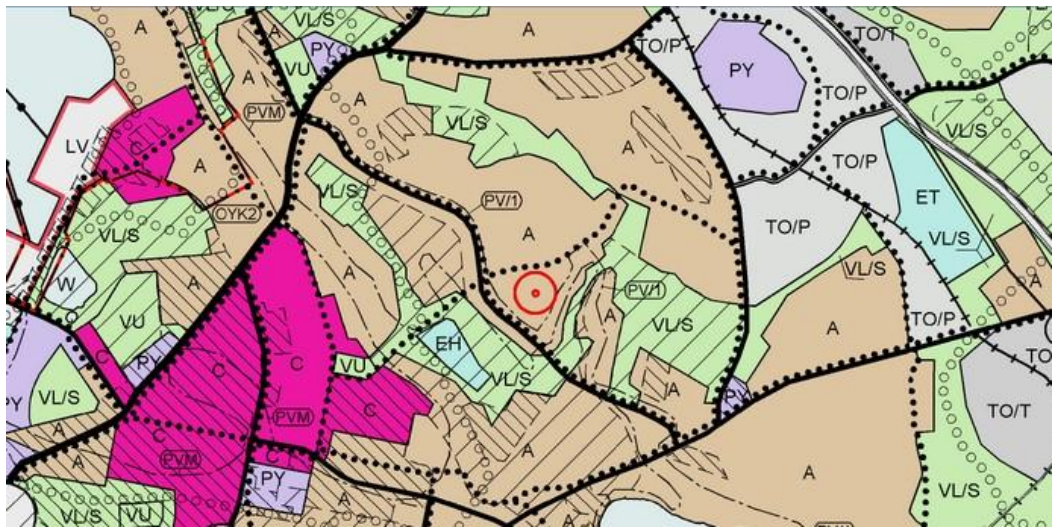

KUVIO 25. Kiveriön kenttä sijaitsee Kiveriön keskuksen tilastoalueella (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen yleiskaavassa

Lahden kaupungin yleiskaavassa (KUVIO 26) Kiveriön kenttä sijaitsee alueella, joka on pääosin asumiskäyttöön tarkoitettua (A). Alue sijaitsee pohjaveden muodostumisalueella (PVM) ja osittain vedenhankinnalle tärkeällä pohjavesialueella (PV/1). Lähiympäristöä ympäröi joka suunnassa alueellisesti ja kaupunkirakenteellisesti tärkeä lähivirkistysalue ja viheryhteys (VL/S). Lähivirkistysalue on monessa kohtaa rakentamatonta aluetta. Laajalle pohjois- ja länsisuuntaan ulottuva viheryhteys mäntymetsäalueineen on monilta osin ympäristökonaisuutena ar-

vokasta aluetta maiseman, luonnonolosuhteiden tai kulttuurihistoriallisten ominaisuuksiensa puolesta. Topografialtaan vaihtelevalla ja korkeapiirteiseltä virkistysalueelta ei ole suoranaista yhteyttä Kiveriön kentälle. Alueellinen pääväylä Hirsimetsäntie kulkee kentän eteläpuolitse muutaman kymmenen metrin päässä. Kaksi kevyen liikenteen pääväylää risteää hieman kauempana, länsipuolella. Kentän lähiympäristössä ei kulje ulkoilureitistön pääväyliä.

KUVIO 26. Kiveriön kentän sijainti Lahden kaupungin yleiskaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen asemakaavassa

Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa (KUVIO 27) Kiveriön kenttä kuuluu osaksi Lastentarhanpuistoa. Maa-alueelle ei ole annettu varsinaista asemakaava-merkintää, mutta se on rajattu puistomaiseksi alueeksi kaavaan. Kenttä sijoittuu varsin keskeisesti rakennetun yhdyskuntarakenteen sisälle. Alueen läntistä, eteläistä ja itäistä reuna rajaavat liike- ja asuinkerrostalojen (ALK) korttelialueet. Pohjoispuolella sijaitsevat erillispientalojen korttelialueet (AO). Kiveriönkadulta kentälle johtava pohjoinen sisääntulotie on merkitty pieneksi puistoalueeksi (VP). Lastentarhanpuiston alue yhdistyy Viherlaakson- ja Hirsimetsänteiden takana kahden muuhun puistoalueeseen, idässä Sikosuonpuistoon ja eteläpuolella Mustakalliomäenpuistoon.

KUVIO 27. Kiveriön kentän sijainti Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohteen perustiedot

Vuonna 1963 valmistunut Kiveriön kenttä on pitkä ja kapea sorakenttäalue. Muodoltaan epäsymmetrinen alue on pituudeltaan yli 100 ja leveydeltään noin 40 metriä. Kenttä on toiminut aiemmin koulutuskeskus Salpauksen tiloissa olleen Kiveriön yhteiskoulun kenttänä aina vuoteen 1995 asti. Tuolloin tiloissa toimineet yläaste ja lukio lakkautettiin. Tämän jälkeen kentän merkitys ja käyttöaste ovat laskeneet osin hoitotoiminnan loppumisen myötä.

Nykyisellään kentän pohjoispääty toimii pääosin autojen pysäköintialueena (KUVIO 28). Aluetta käyttävät erityisesti viereisessä oppilaitoksessa asioivat. Valaistulla pysäköintialueella on järjestetty talvikunnossapito. Myös osaa eteläpäädyistä aurataan talvisin liikunnan ulkopuoliseen käyttöön. Kiveriön kenttää ei muutoin hoideta tai valaista. Vanha ja epäsiistissä kunnossa oleva huoltorakennus sijaitsee kentän pohjoispäädyssä. Kohdealueen varustukseen kuuluvat kaksi huonossa kunnossa olevaa jalkapallomaalia ja käyttämättömät lentopalloverkon tulpat. Itäreunan piha-alueet on erotettu pelialueesta matalalla lauta-aidalla. Eteläpääty toimii toisinaan huolto- ja maansiirtokaluston sekä sora- ja murskekasojen säilytyspaikkana.

Talviaikoina Kiveriön kaupunginosakenttää on aiemmin jäädytetty luistelukentäksi. Pääkäyttötarkoituksen mukaisena liikuntapaikkana sitä käytetään nykyään melko harvoin. Pituutensa ansiosta se soveltuu hyvin esimerkiksi pesäpallon pelaamiseen ja frisbeen heittelyyn. Viereinen metsä toimii oivallisena leikkiympäristönä ja talviaikaan mäenlaskupaikkana. Keskeisestä sijainnistaan johtuen, kenttä toimii pohjois-eteläsuuntaisesti merkittävänä läpikulkuväylänä vuodenajasta riippumatta. Läpikulkua tapahtuu myös poikkisuunnassa viereisten kerrostalojen ja oppilaitoksen välillä (KUVIO 29). Koiria ulkoilutetaan alueella erityisesti talviaikaan. Asiatonta oleskelua, häiriökäyttäytymistä ja kentällä ajoa ilmenee ilta-aikoina.

KUVIOT 28, 29. Kentän pohjoispäädyssä on moottoriajoneuvojen pysäköintialue ja epäsiisti huoltorakennus. Kenttäalue toimii merkittävänä läpikulkureittinä.

Yleisilme, ympäristö ja luonto

Kohdealue avautuu käyttäjälleen selkeästi rajautuvana, intensiivisenä ja ympäristöltään monipuolisena tilana. Moottoriajoneuvoliikenteen läheisyydestä huolimatta, Kiveriön kenttä eristyy varsin hyvin ulkopuolelta tulevalta melulta. Sorapäällyste on pääosin hyvässä kunnossa ja käyttötarkoitukseen sopiva. Toisaalta kentän reunoilla päällysten läpi puskee niittymäistä kasvillisuutta: heinäkasveja, maitohorsmaa, komealupiinia.

Ympäristökokonaisuudesta ei muodostu kovinkaan houkutteleva. Epäsiisti yleisvaikutelma johtuu hoitotoimintaa vailla olevasta kenttäalueesta, mutta myös ir-

taimiston ja rakennetun ympäristön puutteellisesta kunnosta. Kentän reunoilla ja penkereillä on havaittavissa paikoin selkeääkin roskaantumista.

Länsi- ja pohjoispuolia rajaavat komeakasvuiset, mutta kapeat lähimetsäalueet. Kuusien voimakkaasti varjostamat metsiköt ovat alus- ja pensaskasvillisuudeltaan varsin niukkoja. Pääpuulajin metsäkuusen lisäksi ympäristön muita puuvartisia ovat koivut, metsävaahtera ja raita. Länsipuolen rinnemetsä toimii erityisesti alasteikäisille lapsille mielenkiintoisena ja idearikkaana leikkiympäristönä maaston kaltevuuden, kestokyvyn ja paljouden vuoksi. Metsä on kokenut paikoin voimakasta kulumista. Korkealle, jopa 25 metriin, yltävä puusto varjostaa, mutta tarjoaa toisaalta ilta-aikoina kaivattua vaihtelua kenttäalueen valo-olosuhteisiin.

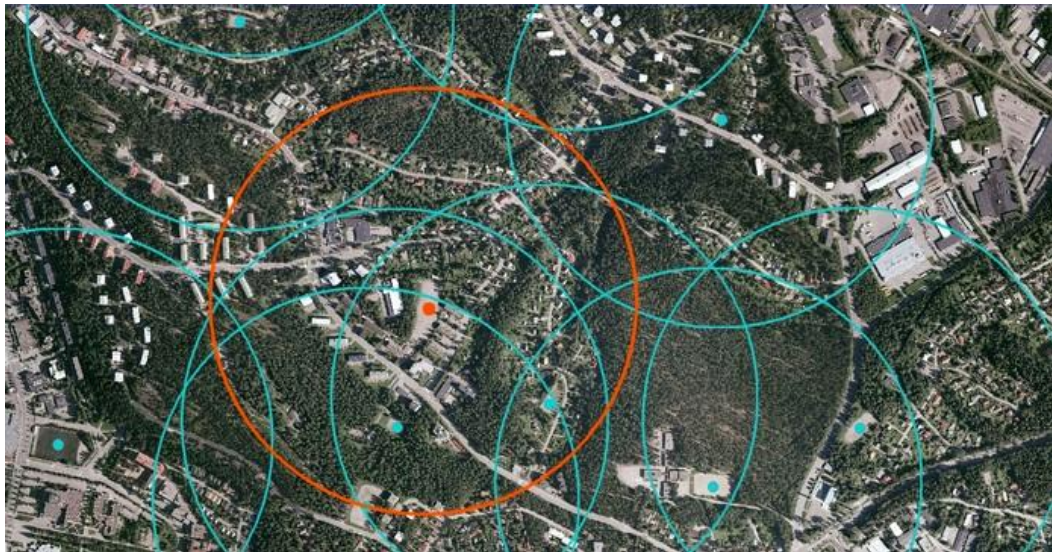
KUVIO 30. Kenttää itä- ja eteläpuolilla rajaavat kerrostalot lisäävät liikuntaympäristön intensiteettiä ja käyttöastetta.

Kohdealueen merkitys ja asema lähiliikunnan suorituspaikkana

Kiveriön kaupunginosakenttä palvelee nimenomaan Kiveriön keskuksen asukkaita. Sen selkeinä etuina ovat erinomainen sijainti ja valvottavuus kotitalouksiin nähden. Kenttä on aina läsnä lähialueella asuville (KUVIO 30). Ihmiset saattavat huomaamattaan ajautua kentälle pelaamaan esimerkiksi petanqueta ja mölkkyä tai

kulkea sen läpi. Kynnys lähteä asuinalueen laidalla sijaitseville kaupunginosakentille on usein suurempi. Kenttä ei huonosta nykykunnosta ja liikunnallisesta yksipuolisuudesta johtuen pysty kuitenkin tarjoamaan laadukasta liikuntakokemusta.

Ympärillä sijaitsee monta muuta, palvelutasoltaan kehittyneempää, sorapäälysteistä kaupunginosakenttää (KUVIO 31). Eteläpuolella, noin 500 metrin päässä sijaitsee hyvälaatuinen ja kauniissa ympäristössä sijaitseva Pyhättömän pallokenttä. Länsisuunnassa, noin kilometrin kävelyetäisyydellä, Tunnelikadun päässä, on tekonurmipäälysteinen, monipuolinen ja valaistu Paavolan pallokenttä. Samalla etäisyydellä itäpuolella sijaitsee Kiveriön ala-asteen kenttä. Mainittujen lisäksi alle kilometrin kävelyetäisyydellä sijaitsee neljä pääosin leikkialueiden yhteydessä olevaa, pienikokoisempaa kenttää. Kyseiset kentät ovat hyväkuntoisia, puisto- ja vihertoimen alaisia, ja ne palvelevat osin viereisiä tilastoalueita.

KUVIO 31. Ilmakuvassa on esitetty Kiveriön kentän (oranssi) ja lähialueen muiden palloiluun soveltuvien kenttien (sininen) sijainnit sekä primääriset 500 metrin vaikutusalueet kotitalouksiin nähden (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohdealueen tulevaisuus ja kehittäminen

Kiveriön alueella on lukumääräisesti vähintäänkin riittävästi ulkoilmassa olevia, sorapäälysteisiä kaupunginosakenttiä. Kiveriön kenttä puolustaa kovasta kilpai-

lusta huolimatta paikkaansa osana tilastoalueen lähiliikuntapalveluita. Kenttä sijoittuu ympäröivässä kaupunkirakenteessa lähes ideaalipaikalle, alueen väestölliseen keskipisteeseen. Kenttä on sijaintiinsa nähden rauhallinen, ja ympäristöstä löytyvät hyvät kulkuyhteydet. Kohteen primäärisellä 500 metrin vaikutusalueella asuu jopa tuhat ihmistä.

Kohde on ainoa Lahden liikuntapalveluiden vastuulla oleva kaupunginosakenttä Kiveriön keskuksen alueella. Se on ehdottomasti saatava takaisin yksikön hoitotoiminnan alaiseksi. Yleisilmeen kohentaminen tulisi aloittaa sorapäälysteen kunnostamisella sekä kenttäalueen ja penkereiden selkeämmillä rajauksilla ja siistimisillä. Eteläpäätyä voisi kehittää monipuolisempaan suuntaan esimerkiksi asvaltoidulla koripalloalueella. Metsän reunaan rakennettaisiin kaikenikäisille tarkoitettu kiipeilyä, leikkiä ja kuntoilua yhdistävä monitoimialue. Jalkapallomaalien sijaan, kentän reunoille pystytettäisiin monipuolisemmat ja kestävämmät palloiluseinät.

Eteläpuolinen sisäänkäynti kentälle tapahtuu tontin ja pysäköintialueen läpi kulkemalla. Tonttiliittymän yhteyteen tulisi asentaa opasteviitta, jossa ohjataan Kiveriön kentän sijainti sekä sallitaan kevyen liikenteen kulku kentälle. Pohjoinen sisäänkäyntiliittymä säilyisi entisellään.

4.3.4 Lehtolan kenttä

Sijainti

Lehtolan kaupunginosakenttä sijaitsee Savistenkulman tilastoalueella, pohjoisosassa Lahtea (KUVIO 32). Rakennuskannaltaan ja -tyyliltään monipuolinen asuinalue on väkiluvultaan 982 asukkaan suuruinen (12/2008). Väkiluvun arvioidaan kasvavan 1071 asukkaaseen vuoteen 2017 mennessä (LIITE 1). Selvistä pientalovaltaisuudesta johtuen, alueella asuu lapsiperheitä keskimääräistä enemmän (0-15-vuotiaiden osuus 22 %). (TILDA-tilastotietokanta 2010.)

Tässä kehittämisselvityksessä kohteena on Lehtolan kentän länsipuolinen, hoitotoiminnan ulkopuolella oleva kentänosa. Se sijoittuu erinomaisesti ympäröivään

yhdyskuntarakenteeseen nähden, pääosin 1960-1980-luvuilla rakennetun pientalo-voittoisen asuinalueen keskelle. Heti kentän länsipuolelta alkavan ja väkiluvultaan noin puolet suuremman Kilpiäisen tilastoalueen asukkaat ovat samalla tavoin liikuntapaikan pääkäyttäjiä. Kentän länsi- ja eteläsuunnassa on jonkin verran myös kerros- ja rivitalorakentamista. Lähellä sijaitseva asuinympäristö kattaa sisälleen hyvät ja monipuoliset kulkuyhteydet.

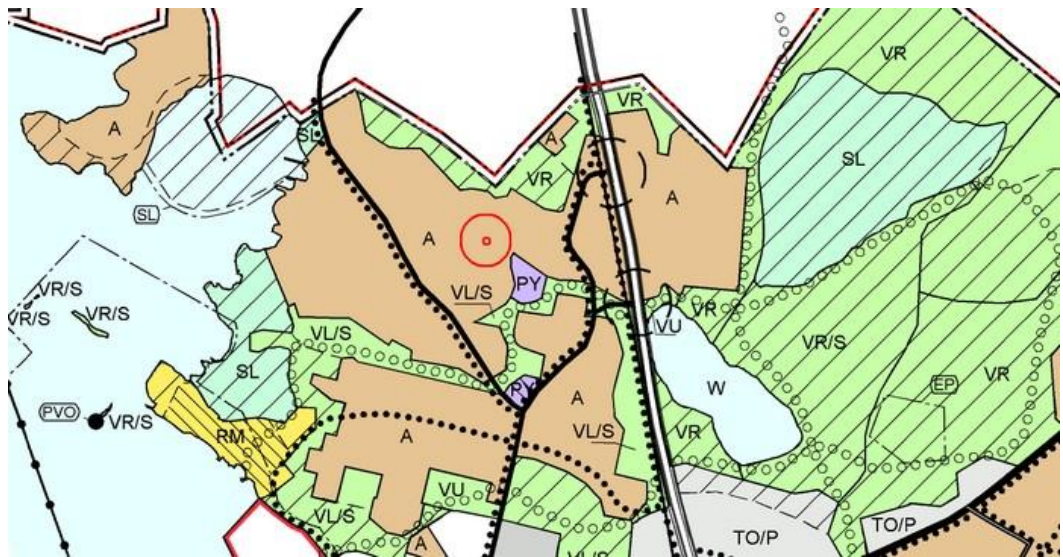
KUVIO 32. Lehtolan kenttä sijaitsee Savistenkulman tilastoalueella (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen yleiskaavassa

Lahden kaupungin yleiskaavassa (KUVIO 33) Lehtolan kenttä sijaitsee pääosin asumiskäyttöön tarkoitettulla (A) alueella. Kentän itäpuolella noin 200 metrin päässä sijaitsee pääosin julkisten ja alueellisesti merkittävien palvelujen ja hallinnon alue (PY). Itäpuolella noin 700 metrin etäisyydellä kulkee myös valtakunnallinen pääväylä, Vääksyntie. Kilometrin säteellä kentästä sijaitsee kaksi vesialuetta (W): länsipuolella Vesijärvi ja itäpuolella Merrasjärvi.

Lehtolan kenttää ympäröivältä asuinalueelta aukeaa moneen suuntaan alueellisesti ja kaupunkirakenteellisesti tärkeitä lähivirkistysalueita (VL/S) sekä retkeily- ja ulkoilualueita (VR), joita joissain osin hoidetaan ja kehitetään niiden merkittävät

luonnonarvot huomioiden (VR/S). Alueet ovat pääosin rakentamatonta alaa. Vääksyntien jälkeen laajasti erityisesti itäsuuntaan avautuva viheryhteys on monilta osin ympäristökokonaisuutena arvokasta aluetta maiseman, luonnonolosuhteiden tai kulttuurihistoriallisten ominaisuuksien puolesta. Pesäkallion ja Ritämäen luonnonsuojelualueet (SL) ovat myös osa merkittävää ja kattavat ulkoilureitit sisältävää viheryhteyttä.

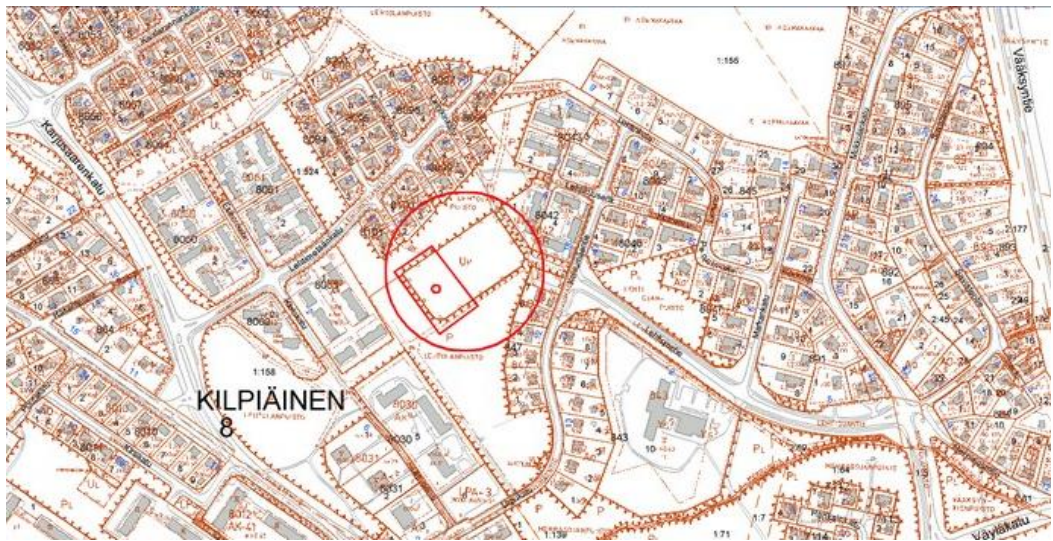

KUVIO 33. Lehtolan kentän sijainti Lahden kaupungin yleiskaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen asemakaavassa

Lahden ajantasa-asemakaavassa (KUVIO 34) Lehtolan kenttä on merkitty palloilu- tai urheilukentäksi (UP). Se kuuluu osaksi palvelurakentamiselle tarkoitettua (P) Lehtolanpuistoa, mikä toimii kenttää, mutta myös asuinkorttelialueita rajaavana ja jakavana viheryhteytenä. Ympäröivät korttelialueet ovat lähes yksinomaan asuinrakentamista: pääasiassa erillispientalojen (AO) sekä rivitalojen ja muiden kytkettyjen rakennusten (AR) korttelialueita. Lisäksi lähiympäristössä on pientalojen (AOR), asuinkerrostalojen (AK) sekä asuinkerros- ja rivitalojen (AKR) korttelialueita. Sijaintinsa puolesta Lehtolan kenttä on hyvin keskeisellä paikalla, rakennetun yhdyskuntarakenteen sisällä.

Ympäröivä puistoalue luo rauhaa ja eristää palloilualuetta lähellä sijaitsevista kotitalouksista. Lehtolanpuisto on osa suurempaa viherketjua yhdistymällä etelässä muun muassa Merrasojanpuistoon. Kentän koilliskulmassa on sen käyttäjiä palveleva yleinen pysäköintialue (LP). Sisääntuloväylänä toimii pohjoisesta kulkeva kävelyille ja polkupyöräilylle varattu katu (pp). Asemakaavassa esitettyä eteläistä kevyen liikenteen väylää ja sisääntulomahdollisuutta ei ole toteutettu.

KUVIO 34. Lehtolan kentän sijainti Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa. Kohdealueena oleva kentän osa on osoitettu kuviossa neliskulmaisena alueena (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohteen perustiedot

Vuonna 1986 valmistunut Lehtolan kenttä on kokonaisuudessaan kaupunginosakentäksi varsin suurikokoinen (KUVIO 35). Hieman epäsymmetrinen, sorapäälysteinen kenttäalue on pituudeltaan 110 metriä ja leveydeltään keskimäärin noin 50 metriä. Tässä selvityksessä kehittämiskohteena oleva, hoitotoiminnan ulkopuolinen, läntinen osa on pinta-alaltaan lähes puolet koko kentän alasta.

Kilpiäisen puoleinen, hoitamaton kentänosa on jäänyt vailla minkäänlaista liikuntakäyttöä. Myös saavutettavuudeltaan huomattavasti paremmin sijoittuvaa, hoidettua osaa, käytetään kesäaikana varsin vähän pallopelien harrastamiseen. Talvisin se jäädytetään luistelualueeksi. Varsinaisella kenttäalueella ei ole päädyssä sijait-

sevan verkkoaidan lisäksi minkäänlaisia rakenteita tai liikuntaa tukevaa irtaimistoa. Itäreunassa sijaitsee pieni, kentästä erottuva sora-alue, jossa on yksittäinen, rikkinäinen koripalloteline. Keskeisen sijaintinsa johdosta Lehtolan kenttä toimii lähialueen nuorison kohtaamis- ja ajanviettopaikkana. Moottoriajoneuvoilla tapahtuva häiriökäyttäytyminen on varsin yleistä. Sijaintinsa puolesta kenttäalueelle muodostuu myös useita merkittäviä läpikulkureittejä Savistenkulman ja Kilpiäisen kotitalouksien välille. Kenttäalue on kokonaisuudessaan valaistu neljällä valonheittimellä.

Pohjoispäätyä asutuksesta rajaa ja suojaa noin kolmemetrinen metalliverkkoaita ja metrin korkeammalle ulottuva isotuomipihlaja-aidanne. Muilta osin kenttäalue rajautuu ympäröivästä asutuksesta ulkoilu- ja virkistymetsäalueisiin. Pohjoispuolelta sisäänkäynti tapahtuu Leinikinkadun päästä jatkuvan kevyen liikenteen väylän kautta. Väylä kulkee kentän päätyä pitkin liittyen lopulta Koivumäentiehen ja koilliskulman sisääntuloliittymään. Runsas tienvarsikasvillisuus peittää näkymät Koivumäentieltä kentälle ja tekee liittymästä melko vaikeasti havaittavan. Heti sisääntulon yhteydessä on noin kymmenelle autolle mitoitettu pysäköintialue (KUVIO 36). Tien ja kentän väliin asettuva alue eristyy selkeästi omaksi tilaksi ympäröivän pensaskasvillisuuden ansiosta. Sisääntuloliittymän yhteydessä on pysäköintialueen merkki, mutta ei Lehtolan kentälle johdattavaa tieviittaa. Kyseiset sisääntuloratkaisut palvelevat huonosti kentän hoitamaton takaan.

KUVIOT 35, 36. Lehtolan kenttä kokonaisuudessaan on pinta-alaltaan turhan suuri kaupunginosakentäksi. Koivumäentien sisääntuloliittymän yhteydessä on pysäköintialue.

KUVIO 37. Lahden liikuntapalveluiden yksikön hoitotoiminnan alaisuudessa oleva kentänosa erottuu taustalla selkeästi hoitotoimintaa vaille olevasta osasta.

Yleisilme, ympäristö ja luonto

Pohjoispuolen sisääntulosta katsottuna laaja kenttäalue avautuu ensisilmäyksellä siistinä ja hyväkuntoisena. Tarkemmalla tarkastelulla selvityskohteena oleva hoitamaton takaosa erottuu selkeästi hoitotoiminnan alaisesta osasta (KUVIO 37). Hoitamattomuus ilmenee selkeimmin kauttaaltaan sorapäällysteiden läpi kasvavasta rikka- ja niittykasvillisuudesta. Länsipään metsän ja kenttäalueen välisestä rajasta on muodostumassa epämääräinen, pensasmaisen kasvillisuuden valtaama vyöhyke.

Lehtolan kenttää ympäröivät ulkoilu- ja virkistymetsät sijaitsevat asutuksen ja liikunta-alueen välissä. Ne tarjoavat rajaavina sekametsävyöhykkeinä ympäröivään kaupunki- ja taajamarakenteeseen väljyyttä. Alueita käytetään virkistäytymisen ja ulkoilun lisäksi suuressa määrin myös läpikulkureitteinä. Koska kentälle johtavia selkeitä sisäänkäyntejä on vähän ja ympäröivä asutus on tiivistä, kentälle johtaa vihervyöhykkeen läpi useita luonnostaan syntyneitä kävelypolkuja. Taajamametsien hoitoluokitusten osalta metsäalueet muistuttavat joissakin kohdin kulumisensa puolesta enemmän lähimetsien kaltaisia alueita. Kentän viherympäristö on puustoltaan sekä pensas-, kenttä- ja pohjakerroksien kasvistoiltaan runsas ja

monipuolinen. Selkeää pääpuulajia ei ole. Esiintyviä puulajeja ovat raudus- ja hieskoivu, metsä- ja lehtikuusi, mänty sekä haapa. Asuintontteja rajaamaan on istutettu muun muassa sirotuomi- ja kotipihlajaa.

Kentälle ei kantaudu suurta häiriötä aiheuttavaa liikenteen melua. Erityisesti sen reunoilla sijaitsevat pientalotontit saattavat toisaalta kärsiä kentän käyttäjien aiheuttamasta melusta. Ongelman voi kuitenkin todeta olevan luonnollinen osa tiiviisti rakennettuja asuinalueita. Lähellä sijaitseva asutus toimii positiivisella tavalla kenttämääräyksen intensiteetin ja käyttöasteen lisääjänä.

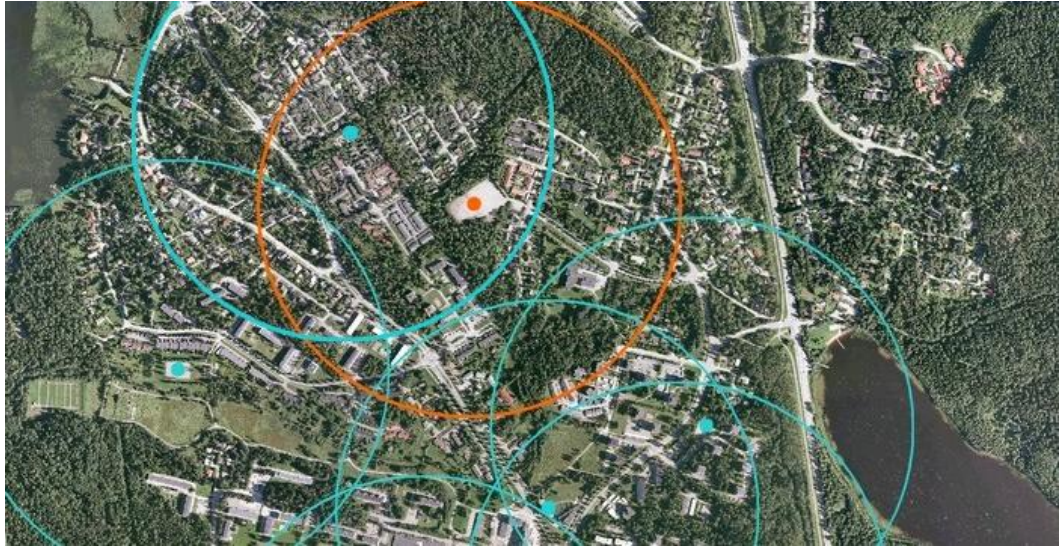
Kohdealueen merkitys ja asema lähiliikunnan suorituspaikkana

Lehtolan kenttäalue on kokonaisuudessaan toiminut aiemmin merkittävänä palloilulajien harrastuspaikkana. Kohde on soveltunut erinomaisesti eri urheilulajien juniori- ja puulaakijoukkueiden harjoituskentäksi. Suuri käyttäjäpotentiaali, hyvät kulkuyhteydet, selkeä rajaus ja tilava pysäköintialue ovat mahdollistaneet kyseisen toiminnan. Koventuneen kilpailun ja olosuhteiden kehittymisen johdosta se on kuitenkin auttamatta jäänyt vähemmälle käytölle ja osittain hoitotoiminnan ulkopuolelle. Kohdealue ja Lehtolan kenttä kokonaisuudessaan on konkreettinen esimerkki lähiliikunnan heikentyneestä tilasta. Hoitamattomalla osalla on selkeästi negatiivinen vaikutus myös hoidetun osan käyttöaktiivisuuteen.

Länsipuolen kerrostalotonteilta ei varsinaista kulkuväylää kentälle ole rakennettu. Tämä on varmasti ollut osaltaan vaikuttamassa negatiivisesti kohteen saavutettavuuteen, käyttöasteeseen ja erityisesti sen länsiosan nykytilaan. Asemakaavassa osoitetun eteläisen sisääntulon vaikutuksesta kenttäalueesta muodostuisi selkeä läpikulkureitti Koivumäentien ja Lehtimetsänkadun välille.

Lehtolan kaupunginosakentän kuuluisi olla keskeisen sijaintinsa ja ympäristössä asuvan laajan väestöpohjan puolesta merkittävä liikuntapaikka ihmisille. Savistenkulman ja Kilpiäisen alueilla ei ole muita liikuntapalveluiden yksikön alaisia, suurikokoisia ja valaistuja kaupunginosakenttiä. Muut kentät ovat pienikokoisia, pääosin leikkialueiden yhteydessä olevia pallokenttiä (KUVIO 38). Lehtolanpuiston leikkialueen yhteydessä sijaitsee koripallokorilla varustettu sorakenttäalue.

Merrasojan leikkialueen yhteydessä on hyväkuntoinen, aidattu sorakenttäalue. Itä-kaakkoissuunnassa sijaitsevat kaksi muuta pientä sorakenttää. Kyseisten alueiden pääkäyttäjärühmänä ovat usein alakouluikäiset tai pienemmät lapset. Mukkulan hyvälaatuiset ja palveluiltaan kattavat liikuntapaikat sijaitsevat noin puolentoista kilometrin kävelymatkan päässä eteläsuunnassa.

KUVIO 38. Ilmakuvassa on esitetty Lehtolan kentän (oranssi) ja lähialueen muiden palloiluun soveltuvien kenttien (sininen) sijainnit sekä primääriset 500 metrin vaikutusalueet kotitalouksiin nähden (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohdealueen tulevaisuus ja kehittäminen

Lehtolan kaupunginosakentän tilanne on erikoinen. Ympäröivän kaupunkirakenteen kannalta katsottuna kentän selkeä asema ja sen kehittäminen ja hoitaminen kokonaisuudessaan tulisi olla itsestäänselvyys. Lehtolan kentän ympäristössä asuvien liikuntatottumuksiin on tullut selkeä muutos 2000-luvulla. Lähialueen asukkaat ovat siirtyneet käyttämään entistä enemmän leikkialueiden yhteyteen rakennettuja pikkukenttiä. Osa kulkee mieluummin harrastamaan pallopelejä jopa kahden kilometrin matkan päähän Mukkulaan.

Hoitamattoman osan säilyttäminen liikunnan harrastuspaikkana ei ole enää järkevää. Kenttä on kokonaisuudessaan lähes täysimittaisena jalkapallokenttänä liian suuri ympäristölleen. Ellei lähivuosina Lehtolan kenttää päätetä kehittää monipuoli-

lisempaan suuntaan, kenelläkään ei ole tarvetta käyttää kohdealueena olevaa, länsipuolista, kentänosaa.

Lehtolan kentän hoitamattoman osan muuttamista koira-aitaukseksi on keskusteltu aiemminkin lähialueen asukkaiden toimesta. Kentän lähiympäristössä asuvien ristiriitaiset mielipiteet ovat kuitenkin ainakin toistaiseksi hidastaneet hankkeen etenemistä. Hoitamattoman kenttäalueen pinta-ala on noin 2500 neliometriä, mikä vastaisi melko hyvin kaksiosaisen aitauksen yleisiä tilavaatimuksia. Ympäröivien olosuhteiden ja sijainnin puolesta se olisi täysin mahdollista toteuttaa. Lahden keskustan pohjoispuolella ei entuudestaan löydy koira-aitauksia.

Uusien koira-aitausten sijainti pitää kuitenkin ratkaista aina yhteistyönä. Useimmiten aloite aitauksen perustamisesta tulee asukkailta. Hankkeen eteenpäin viemiseksi, lähialueen asukkaille tulisi tehdä perusteellinen ja laajamittainen kysely koira-aitauksen toteuttamisesta. Kyselyssä tulisi erityisesti pyrkiä selvittämään kentän vieressä asuvien kanta sekä kielteisesti suhtautuvien perustelut aitauksen rakentamiselle. Lisäksi tulisi selvittää Savistenkulmalla ja Kilpiäisellä, mutta myös ympäröivillä tilastoalueilla asuvien koiranomistajien määrä ja todellinen tarve aitaukselle. Koira-aitaus tulisi joka tapauksessa palvelemaan useamman tilastoalueen koiranomistajia. Toteutuessaan aitaus tulisi rajata ja eristää selkeästi erilleen liikuntakäytössä säilyvästä kenttäalueesta sekä viereisistä asuinrakennuksista. Eri toimintojen turvallisuuden ja häiriötekijöiden välttämisen kannalta, tärkeä rajaus tulisi toteuttaa tiheällä ja pääosin yli kahden metriin korkeuteen ulottuvalla puu- ja pensaskasvillisuudella. Kasvivallinnoissa voisi käyttää ympäristössä jo esiintyviä, kuten tuomipihlajaa, kotipihlajaa ja heisiangervoa.

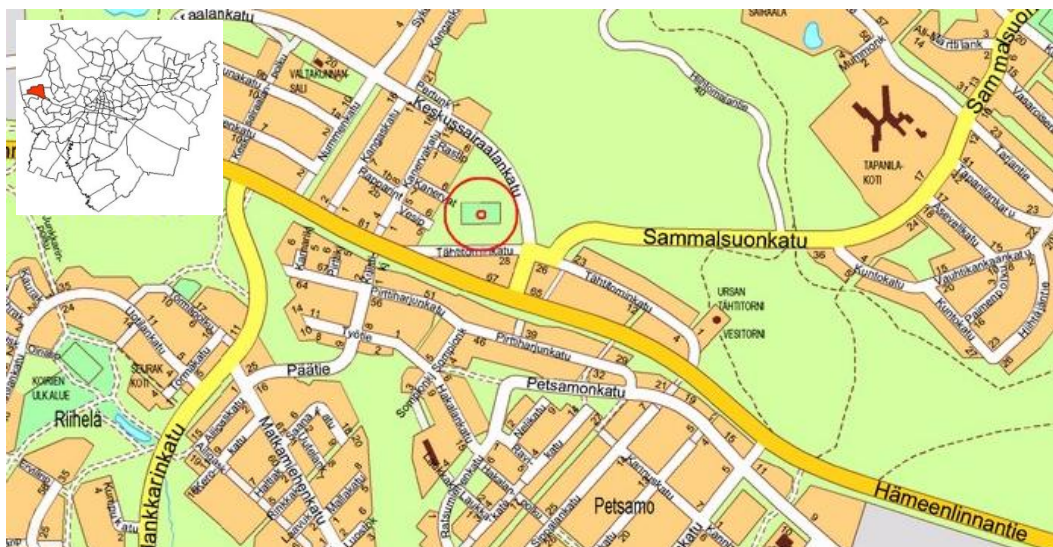
Lehtolan kentän maa-alueen toinen kehittämismahdollisuus olisi jatkaa länsipuolella sijaitsevaa, erillispientalojen (AO) tonttikatuna toimivaa, Hanhikinkatua hoitamattomalle kenttäalueelle. Katua olisi mahdollista pidentää noin sadalla metrillä. Tällöin uuden katupätkän yhteyteen pystyisi kaavoittamaan yhteensä kahdeksan uutta erillispientalotonttia, neljä kadun molemmille puolille. Uusien tonttien pinta-alat ja rakennustapaohjeet noudattaisivat Hanhikinkadun olemassa olevaa rakentamista. Pohjoispuolisten tonttien ja Lehtolan kentän säilytettävän osan väliin tulisi jättää vähintään kymmenen metriä leveä suojaviheralue.

4.3.5 Pirttiharjun kenttä

Sijainti

Pirttiharjun kenttä sijaitsee Salpausselän ympäristössä länsiosassa Lahtea, Pirttiharjun tilastoalueen itäreunassa (KUVIO 39). Pääosin 1940-1950-luvuilla rakennetusta erillispientaloasutuksesta muodostuva tilastoalue on väkiluvultaan 693 asukkaan suuruinen (12/2008). Väkiluvun arvioidaan kasvavan 750 asukkaan suuruiseksi vuoteen 2017 mennessä. (LIITE 1). (TILDA- tilastotietokanta 2010.) Pirttiharjun kenttä on sijaintinsa puolesta merkittävä lähiliikunnan harrastuspaikka myös eteläpuolella sijaitseville Petsamon ja Riihelän tilastoalueille.

Kentän ja sen eteläpuolitse kulkevan Hämeenlinnantien väliin jää suurikokoinen päivittäistavarakauppa ja pääosin tavarakuljetukselle ja pysäköinnille varattu Tähtitorninkatu. Valtatie 12:ksi luokitellun Hämeenlinnantien lisäksi, varsin vilkasliikenteinen Keskussairaalankatu sijoittuu kohdealueen pohjoispuolelle. Katu johtaa pohjoisempaan Päijät-Hämeen keskussairaalaan, jonka yhteydessä on myös kerrostaloasutusta. Kentän länsi- ja eteläpuolella sijaitsevat pääosin erillispientalovaltaiset korttelialueet. Kenttää ympäröi Kanervapuiston viheralue. Itäpuolella, Keskussairaalantien takana, sijaitsee Ilvessuonpuistoalue. Hämeenlinnantien läheisyys tekee Pirttiharjun kentästä hyvin saavutettavan myös moottoriajoneuvolla.

KUVIO 39. Pirttiharjun kenttä sijaitsee Pirttiharjun tilastoalueella (Lahden kartta-palvelu 2010).

Sijoittuminen yleiskaavassa

Pirttiharjun kenttä sijaitsee Salpausselän alueella, jolle on tehty oikeusvaikutteinen osayleiskaava (KUVIO 40). Kohde sijaitsee lähivirkistysalueella (VL). Alue liittyy pohjois- ja itäsuunnassa osaksi suurialaista ja valtakunnallisesti merkittävää Salpausselän retkeily- ja ulkoilualueutta (VR-3), jonka luonnonympäristöä suoritettavilta toimenpiteiltä edellytetään varovaisuutta. Ainutlaatuisen, Salpausselän-suuntaisen viheryhteyden muodostava ympäristökokonaisuus pitää sisällään myös retkeily- ja ulkoilualueita, joita voi käyttää vain vähäisessä määrin kilpaurheiluun tai liikunta- ja virkistystoimintaan (VR-4). Alue on maisemallisesti ja luonnonoloiltaan arvokasta ja pääosin rakentamatonta aluetta. Yksi kattavan ja monipuolisen ulkoilureitistön pääväylistä kulkee noin 500 metrin etäisyydellä Pirttiharjun kentästä.

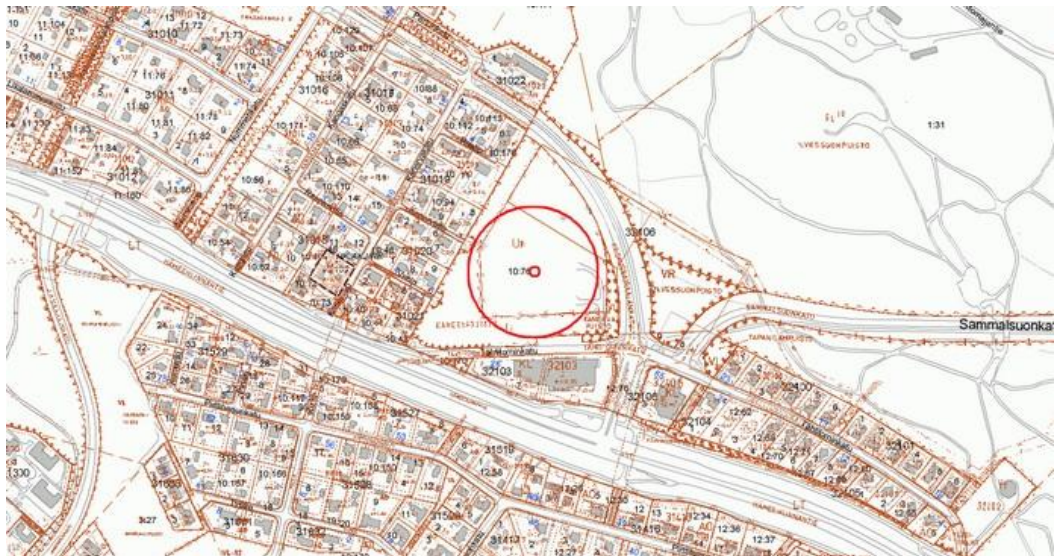
Pohjaveden muodostumisalueella sijaitsevan kentän lähivirkistysalueen läntistä puolta rajaa pääosin pientaloasumiseen tarkoitettu alue (A). Eteläpuolella on palvelujen ja hallinnon alueita (P) sekä noin sadan metrin etäisyydellä kentästä kulkeva kaksiajoratainen seudullinen pääväylä, tieliikenteen alueeksi (LM) merkitty, Hämeenlinnantie.

KUVIO 40. Pirttiharjun kentän sijainti Salpausselän osayleiskaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen asemakaavassa

Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa (KUVIO 41) Pirttiharjun kenttä on merkitty pallo- tai urheilukentäksi (UP). Kenttää ympäröi Kanervapuisto, mikä toimii viihtyisyyttä lisäävänä, mutta osin myös melulta, pölyltä ja näkymiltä suojaavana alueena. Puistoalue on merkitty kaavassa osittain lähipalvelurakennusten (PL) ja osittain lähivirkistystoiminnan (VL) alueeksi. Kentän länsipuolella on erillispientalojen korttelialueita (AO). Eteläpuolella sijaitsevan liikerakennusten korttelialueen (KL) ja kentän väliin jää pääosin rakennuksen toimintaa palveleva tienosa Tähtitorninkadusta. Pitkä liikerakennus suojaa myös Pirttiharjun kenttää Hämeenlinnantieltä (LT) tulevalta melulta. Kentän itäpuolella, melko vilkasliikenteisen Keskussairaalan kadun takana, alkaa laajalle ulottuva Ilvessuonpuisto (VR, PL), mikä yhdistyy idempänä Tapanilanpuistoon ja pohjoisessa Ilvessuonkankaaseen.

KUVIO 41. Pirttiharjun kentän sijainti Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohteen perustiedot

Pirttiharjun sorapäällysteinen pallokenttä on valmistunut vuonna 1972. Se on mitoiltaan 90 metriä pitkä ja 60 metriä leveä. Sora-alue on hoitamattomuudesta huolimatta selkeä ja varsin hyvässä kunnossa. Pelialue hahmottuu hyvin kentän käyt-

täjille (KUVIO 42). Päällyste on paikoin varsin suurirakeista ja irtokivet häiritsevät erityisesti palloilulajien pelaamista. Kentällä on neljä jalkapallomaalia ympärivuotisesti. Kauempaa tuleville autojen pysäköintipaikat sijaitsevat eteläpuolella, ruokakaupan yhteydessä.

Kentän käyttöaste on erinomaiseen sijaintiinsa nähden varsin alhainen. Pääkäyttäjryhmänä ovat ympärivuotisesti jalkapalloa pelaavat lähialueen lapset ja nuoret. Pientä osaa itäpäädyistä on talvisin jäädytetty luistelualueeksi Kuntatekniikan toimesta. Kentän läheisyydessä kulkevat valtakunnallisestikin kattavat Salpausselän ja Tapanilan kuntoratareitit. Aktiivisesti käytetyt reitit ovat suurilta osin pururatapäällysteisiä ja valaistuja. Ympäristö kokonaisuudessaan tukee hyvin lähiliikunnan harrastamista.

Kentän yhteydessä, pohjoispuolella, sijaitsee Kanervapuiston leikkialue (KUVIO 43). Metsän yhteyteen muodostuvan alueen varustukseen kuuluvat uusittujen leikkivälineiden lisäksi jätteastia ja kolme istuinpenkkiä. Leikkipaikka on vakituisesti ja ympärivuotisesti käytössä lähialueen lapsiperheiden toimesta.

KUVIO 42. Pirttiharjun kaupunginosakentän ympäristö ja puitteet takaavat hyvät mahdollisuudet lähiliikunnan harrastamiselle.

KUVIOT 43, 44. Kohdealueen luoteiskulmassa sijaitsee Kanervapuiston leikki-alue. Kentän lähiympäristöön on muodostunut useita maaston kulumisesta aiheutuneita polkuja.

Pirttiharjun kentän havaitseminen ympäröivistä katutiloista on melko hankalaa. Kentälle johtavaa viitoitusta ei ole. Itäpäädyn kaksi selkeää, sorapäällysteistä kulkuväylää johtavat Tähtitorninkadun ja Keskussairaalkadun liittymään. Länsipäätyyn on tehty myös kaksi kulkua viereiselle pientaloalueelle, Kanervatielle ja Vesipolulle. Kenttää ympäröivä viheralue on monin paikoin kulutukselle altistuvaa maastoa. Metsään onkin syntynyt useita luonnostaan muodostuneita kävelyreittejä Tähtitorninkadun, Keskussairaalkadun sekä pientaloalueen välille (KUVIO 44). Kenttäalue toimii itä-länsisuuntaisesti pientaloalueelle johtavana kävelijöiden ja pyöräilijöiden läpikulkureittinä.

Yleisilme, ympäristö ja luonto

Kenttää ympäröivä metsä on hyvälaatuista, uudistuskelpoista ja helppokulkuista. Se on viheralueluokitukseltaan lähimetsää. Asuinympäristön läheisyys tekee metsävyöhykkeestä kulutukselle alttiin. Kentän eteläreunaa rajaa jopa yli 20 metrin korkeuteen ulottuva, kuivahko kangasmetsävyöhyke, jossa selkeänä pääpuulajina on mänty. Pohjoispuolella on tuoreempaa kangasmetsää, jossa kuusi yleistyy männyn ohella pääpuulajiksi. Erityisesti kentän reunoilla esiintyy myös koivuja sekä nuoria lehti- ja kuusipuita. Eteläpuolen valoisimmilla paikoilla kasvaa katajaa. Luoteiskulmassa sijaitseva leikkialue luokitellaan käyttöviheralueena.

Aukea sorapintainen kenttäalue on hoitamattomuudesta huolimatta yleisilmeeltään varsin siisti. Reuna-alueilla kenttäpäälysteen läpi kasvaa jonkin verran heinäkasveja sekä nuoria puuvartisia. Lähimetsäalueella ei ole selkeää pensaskerrosta. Metsä on suurelta osin helppokulkuista ja varsin kulutusherkkää. Ympäristökokonaisuuksena Pirttiharjun kenttä on miellyttävä ja ilmasto-olosuhteidensa puolesta valoisa.

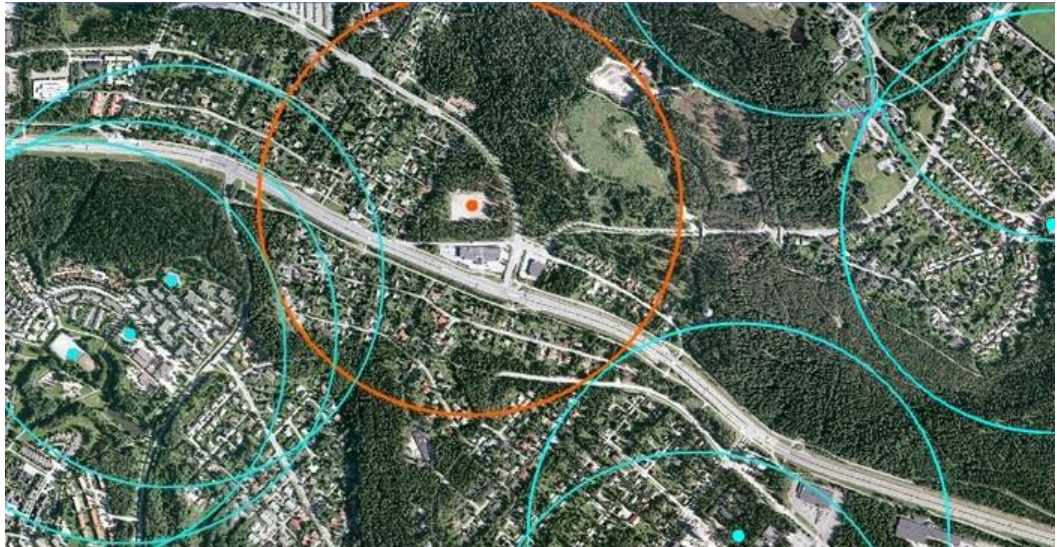
Kenttää ympäröivä puusto estää melko tehokkaasti ulkopuoliset näkymät. Itä- ja eteläpuolille avautuu vain harvoja siivilöityviä näkymiä. Mäntypuuvoittoinen metsäalue ei kuitenkaan tarjoa varsin niukan kenttä- ja aluskasvillisuutensa vuoksi kovinkaan hyvää melusuojaa. Liikuntapaikkaa urheilu- ja kilpailumielessä käyttävien kannalta Hämeenlinnan- ja Keskussairaalamanteiltä kantautuva liikennemelu ei välttämättä vaikuta kovinkaan negatiivisesti. Rauhaisaan virkistys- ja terveystuokuntaan kenttä voi sen sijaan olla melko rauhaton. Kaksiajorataisen Hämeenlinnantien reunaan sijoittuvat päivittäistavarakauppa ja meluaita toimivat melko hyvin eteläpuolen melua torjuvina elementteinä.

Kohdealueen merkitys ja asema lähiliikunnan suorituspaikkana

Pirttiharjun kaupunginosakenttä palvelee sijaintinsa puolesta hyvin, mutta hieman epätasaisesti länsipuolelle sijoittuvia Pirttiharjun kotitalouksia. Hämeenlinnantien alikulut, kentän itä- ja länsipuolilla, mahdollistavat hyvät kevyen liikenteen yhteydet myös eteläpuolelta, Petsamon ja Riihelän asuinalueilta. Eteläpuolella sijaitseva pysäköintialue ja läheinen sijainti valtatiehen nähden, mahdollistavat kentän saavuttamisen myös kauempaa käsin. Voikin sanoa, että kohdealueen lähiliikuntarvoa heikentää sen sijainti aivan Hämeenlinnantien varressa. Kaupunginosakentille tai lähiliikunnan suorituspaikoille kun ei ole tarkoituksenmukaista päästä moottoriajoneuvoilla. Kentän kutsuminen pelkkänä lähiliikunnan suorituspaikkana tulee kyseenalaistaa.

Kaupunginosakenttä on pelkästään jo sijaintinsa puolesta erittäin merkittävässä asemassa lähialueen liikuntapalvelutarjonnassa. Hämeenlinnantien pohjoispuolella seuraavaksi lähin Pirttiharjun tilastoalueen asukkaita palveleva pelikenttä sijaitsee yli puolentoista kilometrin kävelymatkan päässä (KUVIO 45). Tien eteläpuolella,

Riihelän tilastoalueella, sijaitsee muutama sorapäälysteinen pelikenttä: Pirttiharjunpuiston leikkialueen yhteydessä sekä Riihelän lakkautetun koulun ympäristössä. Petsamon alueella ei ole liikuntapaikkoja lainkaan. Pirttiharjun tilastoalueelta yli kilometrin kävelymatkan päässä sijaitsee itäsuunnassa, Kasakanpuiston leikkialueen yhteydessä, pienikokoinen pelikenttä. Metsäkankaan ja Kärpäsen koulujen kentät sijaitsevat vieläkin kauempana itä-kaakkoissuunnassa.

KUVIO 45. Ilmakuvassa on esitetty Pirttiharjun kentän (oranssi) ja lähialueen muiden palloiluun soveltuvien kenttien (sininen) sijainnit sekä primääriset 500 metrin vaikutusalueet kotitalouksiin nähden (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohdealueen tulevaisuus ja kehittäminen

Julkisuudessaakin on jonkin verran puhuttu uuden ja täysimittaisen tekonurmikentän rakentamisesta Lahteen. Keskustelu rakentamisesta on alkanut, kun Lahden liikuntapalveluiden yksikkö ehdotti Lahden Suurhallin muuttamista monitoimihalliksi. Liikuntatoiminnaltaan halli toimii nykyisellään pääosin lahtelaisten jalkapallojoukkueiden talviharjoittelupaikkana. Suurikokoinen, erityisesti jalkapalloa palveleva kenttäalue jaettaisiin remontissa pienempiin kenttäalueisiin, useampia liikuntalajeja palvelevaksi halliksi. Siihen on ideoitu muun muassa nykyisen Urheilutalolla suoritettavien vuorojen ja harrastusmahdollisuuksien siirtämistä. Samalla

keskusteluun on tullut jalkapalloilijoiden talviharjoittelun heikentyvät olosuhteet, jolloin on ruvettu miettimään uuden ulkotekonurmikentän paikkaa.

Pirttiharjun kenttä on sijaintinsa puolesta oivallisella paikalla uudelle pelikentälle. Liikenneyhteydet niin moottoriajoneuvo- kuin kevyen liikenteenkin suhteen ovat kunnossa. Kyseeseen tulisi täysimittainen, nykyaikainen, niin sanottu kolmannen sukupolven jalkapallokenttä. Pitkänukkaisten tekonurmikentän ympärivuotinen käyttö mahdollistettaisiin lämmityksen ja valaistuksen avulla. Uudistettavaa kenttäaluetta vaatisi ympäristöstään hieman lisätilaa. Leveyttä se vaatisi noin kymmenen ja pituutta noin kaksikymmentä metriä lisää.

Ongelmia alueen kehittämiseksi voisi aiheuttaa lähiympäristön kulutukselle altistuva maasto. Lisäksi jalkapalloilijat pitävät nykyistä, katettua harjoitusolosuhdetta elintärkeänä osana lajin talviharjoittelua. Muut Lahdessa entuudestaan sijaitsevat samankaltaiset tekonurmikentät ovat varsin lähellä toisiaan Mukkulassa, Kivimaalla ja Kisapuistossa.

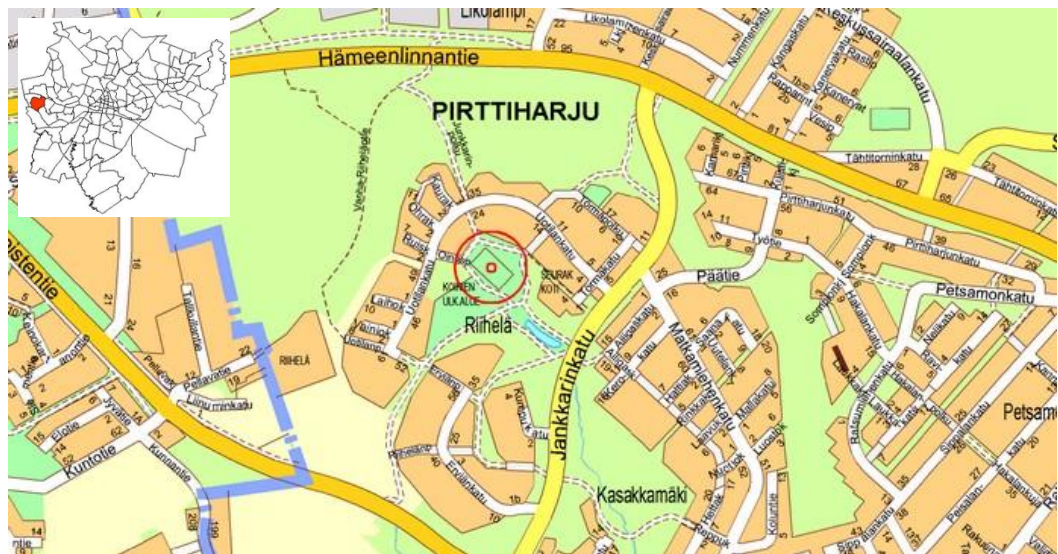
4.3.6 Riihelän kenttä

Sijainti

Riihelän kaupunginosakenttä sijaitsee Riihelän tilastoalueella, länsiosassa Lahtea (KUVIO 46). Salpausselän etelärinteeseen sijoittuvan alueen rakennuskanta koostuu pääosin omakotitaloista, mutta myös matalista rivi- ja kerrostaloista. Alueella on 2046 asukasta (12/2008). Vuoteen 2017 mennessä väkiluvun arvioidaan säilyvän lähes muuttumattomana (LIITE 1). Lapsiperheitä asuu alueella melko paljon (0-15-vuotiaiden osuus 21 %) ja toisaalta eläkeikäisiä verrattain vähän. (TILDA-tilastotietokanta 2010.)

Kohdealue on Riihelän kaksiosaisen pallokentän pienempi, itäpuolinen osa. Hoitotoiminnan ulkopuolella olevan kohteen yhteydessä sijaitsee suurikokoisempi ja liikuntapalveluiden yksikön säännöllisen hoidon alainen kenttäalue. Kenttä sijoituu hyviä ulkoilureittejä sisältävään viherympäristöön, kaarimaiseksi muodostuneen Uotilankadun pientalo- ja rivitalotonttien keskelle. Lähes kauttaaltaan puura-

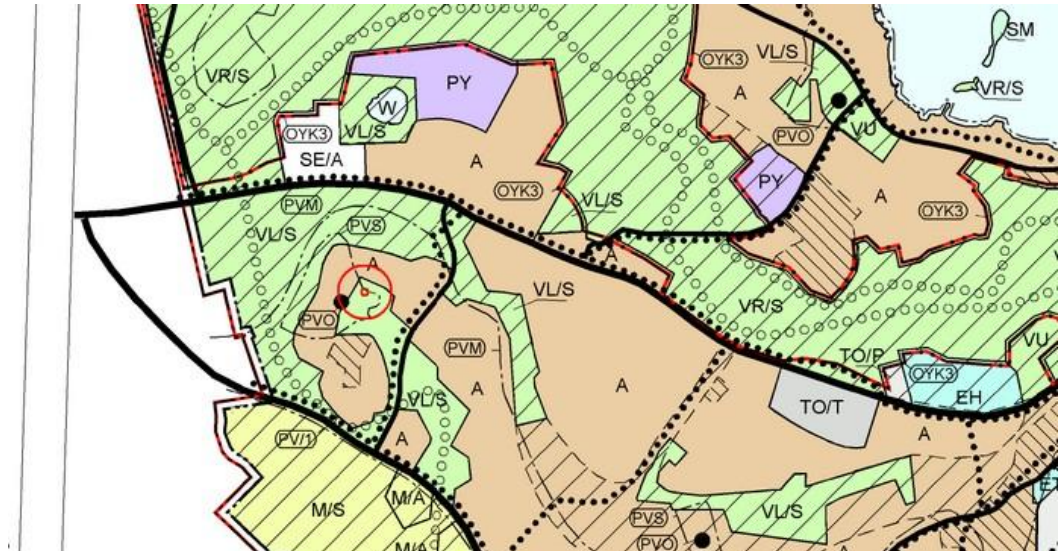
kenteinen osa on vuoden 1978 asuntomessualuetta. Tilastoalueen pohjoisosan tehokkaamman rakentamisen alueille toteutettiin samana vuonna kisakylä pohjoismaisten hiihtolajien maailmanmestaruuskisoja varten. Pohjoispuolella, Hämeenlinnantie kulkee noin 500 metrin päässä kentästä.

KUVIO 46. Riihelän kenttä sijaitsee Riihelän tilastoalueella (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen yleiskaavassa

Lahden kaupungin yleiskaavassa (KUVIO 47) Riihelän kenttä sijaitsee alueellisesti ja kaupunkirakenteellisesti tärkeällä lähivirkistysalueella (VL/S). Se sijaitsee lähellä olevan pohjavedenottamon (PVO) lähisuoja-alueella (PVS). Lähivirkistysalue ja eteläsuuntaan avautuva viheryhteys sijoittuvat pohjavesialueelle tai osin pohjaveden muodostumisalueelle (PVM). Viheryhteys muodostuu melko kapeana ja katkonaisena, pääosin asumiskäyttöön (A) tarkoitetun alueen sisäisenä käytävänä. Etelämpänä se rajautuu seudulliseen pääväylään, Ala-Okeroistentiehen, sekä maa- ja metsätalousalueisiin (M/S, M/A). Samassa kohtaa se myös yhdistyy etenkin pohjoissuuntaan laajalle ulottuvaan pääulkoilureittiverkostoon sekä ympäristökokonaisuutena arvokkaaseen ja pääosin rakentamattomaan lähivirkistysalueeseen.

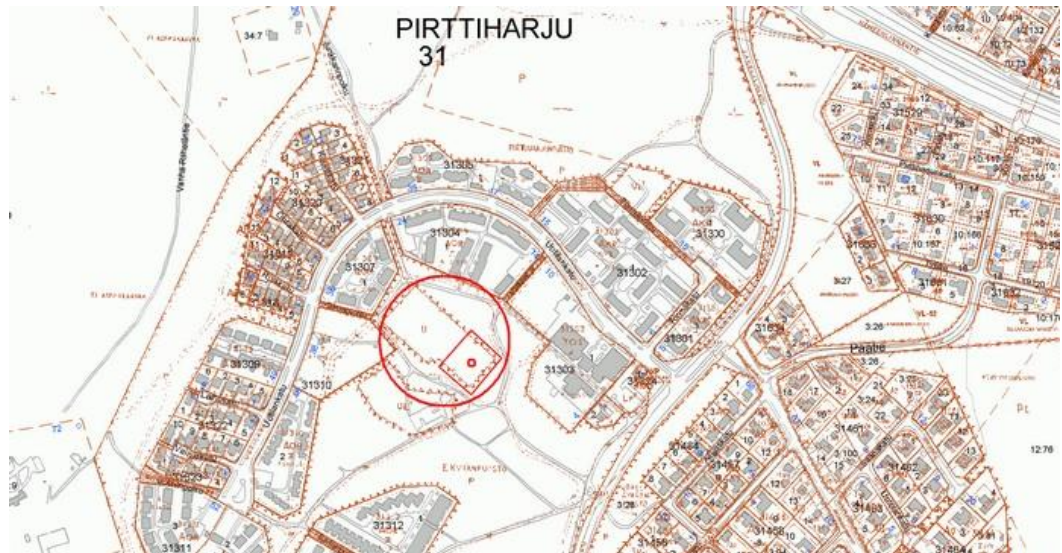

KUVIO 47. Riihelän kentän sijainti Lahden kaupungin yleiskaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen asemakaavassa

Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa (KUVIO 48) Riihelän kenttä on merkitty urheilualueeksi (U). Se kuuluu osaksi suurempaa puistokokonaisuutta, Erviänpuistoa (P), joka toimii myös liikuntapaikkaa suojaavana ja rajaavana alueena. Kentän eteläpuolella sijaitsee leikkikenttänä (UL) toimiva alue. Erviänpuisto muodostuu selkeärajaiseksi puistoalueeksi länsi- ja pohjoispuolella kulkevan Uotilankadun ja itäpuolisen Jankkarinkadun myötä.

Erityisesti Uotilankadun yhteyteen sijoittuu pääosin erillispientalojen ja pientalojen (AO, AOR), mutta myös asuinkerros- ja rivitalojen (AKR) korttelialueita. Riihelän kentän länsipuolella on kunnallisteknisten rakennusten ja laitosten korttelialue (YT). Itäpuolella sijaitsee pääosin opetustoiminnalle tarkoitettu korttelialue (YOS). Alueella olevien hyvien kevyen liikenteen yhteyksien johdosta Erviänpuistosta muodostuu selkeät viheryhteydet etelämpänä sijaitseviin Pirttiharjun-, Myllyojan- ja Jokiäyräänpuistoihin.

KUVIO 48. Riihelän kentän sijainti Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa. Kohdealueena oleva kentän osa on osoitettu kuviossa neliskulmaisena alueena (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohteen perustiedot

Sorapäällysteinen Riihelän kenttä on valmistunut kokonaisuudessaan vuonna 1979. Selvityksen kohdealueena oleva itäinen kentänosa on pituudeltaan noin 50 metriä ja leveydeltään 25 metriä. Viereiseen kenttään verrattuna kohdealue sijaitsee saavutettavuudeltaan selkeästi huonommalla paikalla. Erillistä sisääntuloa ei ole lainkaan, jolloin kulku tapahtuu hoidetun osan lävitse. Kenttäalueita rajaa toisistaan noin kolme metriä korkea, osin huonossa kunnossa oleva metalliverkkoaita sekä kuuden koivun muodostama puurivi. Kenttäalueita erottaa toisistaan myös hoidetun osan hieman ylempi korkeusasema.

Todella huonoon kuntoon päässyt hoitamaton osa on ollut jo useamman vuoden ajan vailla käyttöä ja tarkoitusta (KUVIO 49). Kohdealue rajautuu rehevään ja intensiivisesti kasvaneeseen kasvillisuuteen, siitä on muodostunut sulkeutunut, luonnonläheinen tila (KUVIO 50). Reunoilla olevat metalliverkkoaidat ovat myös peittyneet kasvillisuuden alle. Lähiympäristössä asuvien mukaan kentällä ei ole urheilullista käyttöä enää laisinkaan. Toisinaan se toimii pohjoispuolella asuvien läpikulkureittinä Erviänpuistoon, ja toisinaan asukkaat järjestävät kenttäympäristössä roskienkorjaustalkoita.

KUVIO 49. Kohdealueen yleisilmeen perusteella sitä ei ole perusteltua kutsua kaupunginosakentäksi tai lähiliikunnan suorituspaikaksi.

KUVIOT 50, 51. Kohdealue on runsaan kasvillisuuden ympäröimä. Lehtolan kentän hoitotoiminnan alainen osa on hyväkuntoinen, valaistu ja saavutettavuudeltaan erinomainen pelikenttä.

Hoidettu kentänosa on valaistu ja varsin suosittu liikuntapaikka Riihelän asukkaiden keskuudessa. Keskeinen sijainti ja hyvät kulkuyhteydet tekevät siitä saavutettavuudeltaan erinomaisen ja myös sosiaalisesti merkittävän kohtaamispaikan (KUVIO 51). Talvisin se jäädytetään luistelijoiden käyttöön. Erviänpuiston viihdytysleikkialue ja koira-aitaus sijaitsevat kivenheiton päässä, kohdealueen länsipuolella. Ulkoilemaan innostavassa lähiympäristössä on muutenkin hyvätasoiset liikuntapalvelut: kuntopolut, ladut ja pyörätiet sijaitsevat lähellä.

Yleisilme, ympäristö ja luonto

Riihelän kenttä sopeutuu erinomaisesti alueen ympäröivään maisemarakenteeseen. Kentän ympäristön muodostaa viihtyisä, vihreä ja paljon viheralueita sisältävä asuinalue. Asuintontit sijoittuvat sektorimaisesti viheraluekokonaisuuden ympärille, jossa on monipuolinen, liikunta- ja viheralueita yhdistävä polkuverkosto. Ympäristökokonaisuus on mittasuhteiltaan toimiva ja pinnanmuodoiltaan vaihteleva. Ilmavuutta yhdyskuntarakenteeseen tuovat avoimet nurmialueet, ja toisaalta tiloja ja toimintoja jakavat puu- ja pensasryhmät. Riihelän päiväkodin ja lakkautetun ala-asteen leikkialueet, Riihelän kenttä sekä Erviänpuisto leikkialueineen ja koiraaitauksineen muodostavat ympäristöltään ja toiminnoiltaan monipuolisen ja kauniin virkistysalueiden ketjun.

Hoitotoiminnan loppumisella on ollut erittäin negatiivinen vaikutus kohteen yleisilmeeseen. Se on pahoin heinittynyt ja vain pieni osa sorapintaa on enää näkyvisissä. Kohdealue eristyy ulkopuolelta tulevalta melulta. Kenttää rajaa monessa kohtaa korkeat ja valtoimenaan kasvavat isotuomipihlaja-aidanteet. Itä- ja eteläpuolta ympäröi lähimetsäalue, mikä on kasvustoltaan lehtomainen ja varttunut. Sen puusto on joiltakin osin huonokuntoista ja kaatuneita yksilöitä esiintyy. Kasvilajistoltaan runsaassa metsässä esiintyy puulajeista muun muassa harmaaleppä, haapa, tuomi ja rauduskoivu. Muilta osin kenttää ja asutusta ympäröivät käyttö- ja suojaviheralueet, joissa puusto on yleisesti ottaen nuorempaa ja parempikuntoista.

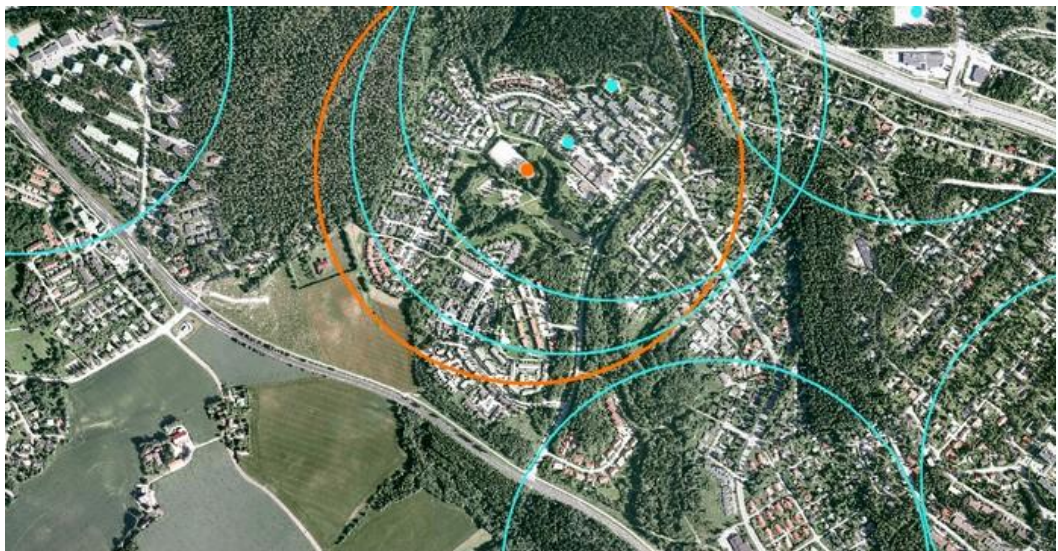
Riihelän kentän ympäristö on ollut aikoinaan peltoaluetta. Kentän eteläpuolella, noin 500 metrin päässä, sijaitsevat edelleen osin Hollolan puolelle avautuvat peltoalueet. Lähiympäristössä sijaitsevat myös vuokrattavat palstaviljelyalueet. Kohdealueen itäpuolella sijaitseva tekolampi on ympäristöineen ja kasvilajeineen arvokas kulttuuribiotooppi.

Kohdealueen merkitys ja asema lähiliikunnan suorituspaikkana

Riihelän kenttäkokonaisuus on ainoa varsinainen kaupunginosakenttä käyttäjäpotentiaaliltaan hyvällä Riihelän tilastoalueella. Se on myös ainoa liikuntapalveluiden yksikön alaisuudessa oleva ulkoliikuntapaikka Riihelässä. Suurelle osalle lähialueen asukkaita kohdealue on täysin merkityksetön ja ylimääräinen maa-alue.

Hoidetun osan toiminnallinen ja sosiaalinen merkitys asukkaille on puolestaan suuri. Saavutettavuudeltaan erinomainen kenttäalue toimii merkittävässä määrin ihmisten kohtaamispaikkana. He käyttävät vapaa-aikanaan myös taloyhtiöiden ympärillä ja sisäpihoilla sijaitsevia pienepeli- ja viheralueita. Lisäksi Riihelän alueen polkuverkostojen yhteyteen muodostuu pelialueiksi soveltuvia, hoidettuja nurmialueita.

Riihelän tilastoalueella asuvat ala-asteikäiset lapset käyvät nykyään Kasakkamäen koulua. Tämän vuoksi myös Riihelän kaupunginosakentän ja lakkautetun ala-asteen kentän käyttö päiväsaikaan on vähentynyt. Kasakkamäen koulun kenttä on laadukas ja toiminnoiltaan monipuolinen. Se sijaitsee kaakkoissuunnassa, kuitenkin lähes puolentoista kilometrin kävelymatkan päässä Riihelän kentästä, Kasakkamäen tilastoalueella. Riihelän kenttää lähimmät pelikentät sijaitsevat Pirttiharjunpuiston leikkialueen sekä Riihelän lakkautetun koulun yhteydessä (KUVIO 52). Ne ovat pienikokoisia ja harvoin käytettyjä sorakenttäalueita. Pirttiharjun kenttä sijaitsee puolestaan Hämeenlinnantien pohjoispuolella lähes puolentoista kilometrin kävelymatkan päässä. Viereisellä Petsamon tilastoalueella ei ole pelikenttiä lainkaan.

KUVIO 52. Ilmakuvasssa on esitetty Riihelän kentän (oranssi) ja lähialueen muiden palloiluun soveltuvien kenttien (sininen) sijainnit sekä primääriset 500 metrin vaikutusalueet kotitalouksiin nähden (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohdealueen tulevaisuus ja kehittäminen

Luonnollisin vaihtoehto olisi säilyttää kohdealue liikuntapaikkana. Muu virkistystoiminta leikkialueineen, koira-aitauksineen ja viheralueineen on lähiympäristössä jo entuudestaan hyvällä mallilla. Vaikka kohdealue päätettäisiinkin ottaa takaisin hoitotoiminnan alaiseksi, ei se tarjoaisi ympäristölleen mitään uutta tai pystyisi kilpailemaan pelkkänä sora-alueena vieressä sijaitsevalle kentänosalle. Ihmiset eivät käyttäisi syrjemmässä sijaitsevaa, vailla varsinaista sisäänkäyntiä ja valaistusta olevaa kentänosaa. Jos kohde halutaan pitää tulevaisuudessakin lähiliikuntapalveluita tarjoavana alueena, on sitä pystyttävä kehittämään ja uudistamaan toiminnoiltaan monipuolisemmaksi, houkuttelevammaksi ja poikkeavaksi viereiseen kenttäalueeseen nähden.

Lähellä ympäröivän asutuksen ja entuudestaan tiiviisti kasvillisuuteen rajautuvan kenttäalueen tuoma intensiteetti sopisi erinomaisesti pienikokoiselle monitoimikaukalolle. Kohteelle olisi mahdollista hakea valtion lähiliikuntapaikoille myöntämää avustusta. Tämän opinnäytetyön luvussa 3.4.1 esitelty pelikenttämalli sopisi mittasuhteiltaan luontevammin ympäristöönsä kuin esimerkiksi Kärpäsen koulun lähiliikuntapaikan tai Launeen perhepuiston yhteyteen rakennetut pienkaukalot. Kohteen kenttäalue olisi pinta-alaltaan sopiva kaukalon tilavaatimuksille.

Lähiliikuntapaikka-ajattelun mukaisesti, kentän varustuksen tulisi olla useaa liikuntalajia tukeva ja monipuolinen. Pääosin puumateriaalista rakennetun kaukalon laidat olisivat korkeudeltaan noin metrin ja päädyissä noin kolme metriä. Se mahdollistaisi jalka-, kori- ja käsipallon sekä salibandyn ja tarpeen tullen myös lenton ja sulkapallon pelaamisen. Lisäksi kenttä tarjoaisi selkeästi rajautuvana tilana mielenkiintoisen leikkiympäristön. Kaukaloalueen päällystemateriaali poikkeaisi ehdottomasti viereisen kenttäalueen sorapinnasta. Valinta tulisi kohdistua kulutusta kestävään, lyhytnukkaiseen hiekkatekonurmeen, mutta myös maalattu asfalttipinta tukisi liikuntatoiminnan monipuolisuutta. Kentän ympäristöön voisi toteuttaa myös pienen ulkokuntolaitteiden alueen.

Kenttäalueelle tulisi järjestää suora kulku eteläpuolella sijaitsevalta Erviänpuiston leikkialueelta. Tämä parantaisi selkeästi kohdealueen saavutettavuutta myös eteläpuolella asuvien osalta. Kohdealuetta ei olisi tarpeen valaista tai jäädyttää talvi-

sin. Viereinen kenttäalue säilyisi edelleen valaistuna ja talviaikaan luistelukäytössä. Kesäisin se palvelisi erinomaisesti muun muassa pesäpallon, mölkyn ja petanquen pelaamista.

4.3.7 Ristkarin kenttä

Sijainti

Ristkarin kenttä sijaitsee kerrostalovaltaisella, pääosin 1970- ja 1980-luvuilla rakennetulla, Ala-Tonttilan tilastoalueella (KUVIO 53). Alue on väkiluvultaan 1493 asukkaan suuruinen (12/2008). Vuoteen 2017 mennessä, väkiluvun arvioidaan laskevan merkittävästi, 1285 asukkaaseen (LIITE 1). Eläkeikäisten, eli yli 65-vuotiaiden osuus tilastoalueen väestöstä on suuri. Vuoteen 2017 osuuden ennustetaan nousevan jopa 33 prosenttiin. (TILDA-tilastotietokanta 2010.)

Kohdealue sijoittuu runsaskasvuiseen metsäympäristöön, länsipuolelle muodostuvan kerrostaloalueen ja itäpuolella kulkevan rautatien väliin. Lähiötyyppisen kerrostaloalueen maasto viettää itäpuolelle sijoittuvan Joutjoen ja kentän suuntaan. Valtatie 4 kulkee alle 500 metrin etäisyydellä Ristkarin kentän itäpuolella. Joutjärven ala-aste sijaitsee noin 500 metrin kävelymatkan päässä länsipuolella.

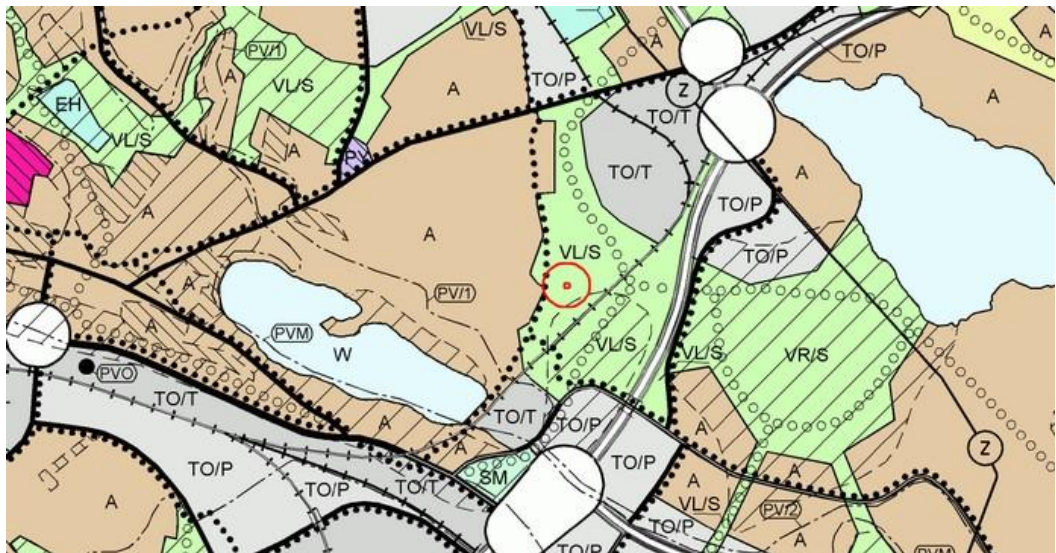

KUVIO 53. Ristkarin kenttä sijaitsee Ala-Tonttilan tilastoalueella (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen yleiskaavassa

Lahden kaupungin yleiskaavassa (KUVIO 54) Ristkarin kenttä on alueellisesti ja kaupunkirakenteellisesti tärkeällä lähivirkistysalueella (VL/S). Virkistysalue on osana laajalle itä- ja pohjoissuuntiin avautuvaa viheryhteyttä. Yhteys on kuitenkin varsin katkonainen useassa kohtaa risteävien valtakunnallisten ja seudullisten pääväylien ja rautatieyhteyksien johdosta.

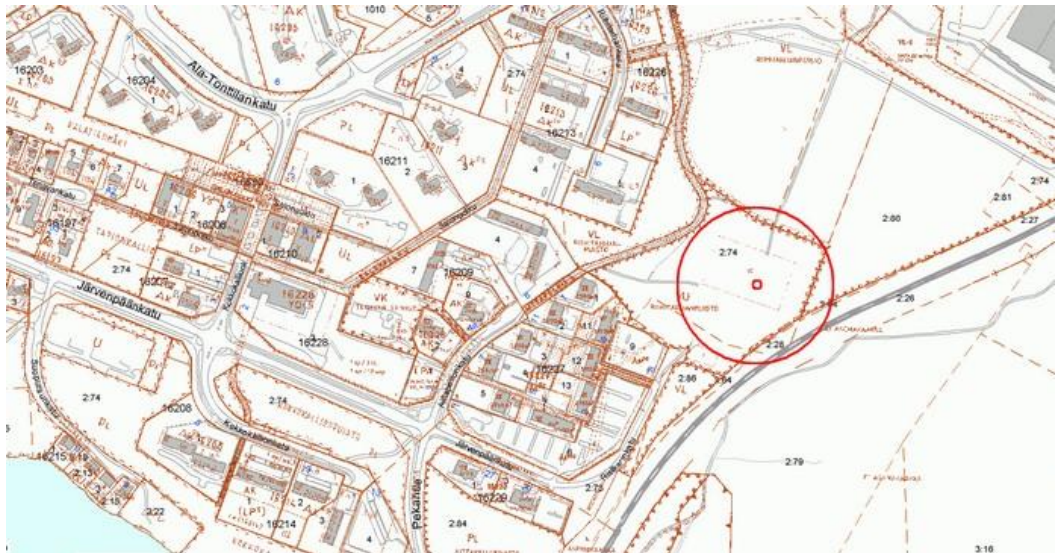
Pohjois- ja eteläpuolella sijaitsevat laajalle ulottuvat, pääosin tuotannolle ja varastoinnille (TO/T) sekä palveluille (TO/P) tarkoitetut alueet. Kentän länsipuolelle, Joutjärven ympäristöön, muodostuu pääosin asumiskäyttöön tarkoitettu alue (A). Läheltä kentän itäpuolitse kulkevan rautatien takana on lähivirkistysalueenosa, joka on ympäristökokonaisuutena arvokas maisemallisesti, luonnonoloiltaan tai kulttuurihistoriallisesti. Ristkarin kentän pohjoispuolitse kulkeva Tonttila-Karistokuntopolku on pohjois- ja itäsuuntainen, alueita yhdistävä ulkoilureitistön pääväylä.

KUVIO 54. Ristkarin kentän sijainti Lahden kaupungin yleiskaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen asemakaavassa

Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa (KUVIO 55) Ristkarin kenttä kuuluu osaksi urheilu- ja virkistyspalvelujen aluetta (VU). Varsinainen kenttäalue on rajattu ohjeellisesti urheilukenttäalueena (up). Urheilu- ja virkistysalue sijaitsee Riihitarhan puistoalueella, joka jatkuu pohjoissuuntaan laaja-alaisempana viheryhteytenä ja lähivirkistysalueena (VL). Se yhdistyy pohjoisempana Taipaleenmäenpuistoon (VL, P). Ristkarin kentän lounais- ja länsipuolella on pääosin kookkaiden asuinkerrostalojen korttelialueita (AK). Itäpuolella, rautatien takana, on pääosin asemakaavoittamatonta aluetta aina Kariston asuinalueelle saakka.

KUVIO 55. Ristkarin kentän sijainti Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohteen perustiedot

Ristkarin kohdealue on valmistunut kaupunginosakentäksi vuonna 1993. Maa-alueena se on todella laaja ja epäsymmetrinen sorakenttä. Pituudeltaan se on paikoin jopa 150 metrin ja leveimmältä kohdaltaan 100 metriä. Kentän sora-alueen pinta-ala kattaa 1,4 hehtaaria (KUVIO 56). Kohdealueen liikunnallinen käyttö on varsin satunnaista. Kentällä näkee toisinaan valikoituja, yksittäisiä liikunnan harrastajia. Kesäisin siellä saatetaan harrastaa pienissä porukoissa pallopelejä sekä yleisurheilulajeista muun muassa kiekon- ja keihäänheittoa.

KUVIO 56. Ristkarin kaupunginosakenttä on todella suuri ja avoin sorapintainen maa-alue kerrostaloalueen ja rautatieyhteyden välissä.

Kentällä on erityisesti kesäilmaisina ilmennyt häiriökäyttäytymistä. Sitä on käytetty merkittävässä määrin moottoriajoneuvoilla ajamiseen sekä pienialaiseen ilkeiden harrastamiseen. Irraimistona kentän reunoilta löytyy vain vanhoja ja rikkoutuneita jalkapallomaaleja sekä muuta metalli- ja puuromua. Talvella osaksi Ristkarin kenttää ajettavat hiihtoladut liittyvät pohjoispuolitse kulkevaan ja valaistuun Tonttila-Karisto-kuntorataan. Kentän poikki muodostuu selkeitä ja paljon käytettyjä läpikulkureittejä Ristkarinkadun päähän muodostuvan pääsisäänkäynnin ja ympäristössä kulkevan polkuverkoston välille. Lisäksi länsipäädystä metsän läpi on muodostunut luonnostaan reitti Aittapolulle, kohti kerrostaloaluetta.

Yleisilme, ympäristö ja luonto

Kentällä on rauhallista ja avaraa. Reunoilla sorapäällysteen läpi kasvaa joissain paikoin niittykasvillisuutta ja lehtipuiden alkuja. Kentän pinta on monesta paikasta epätasainen moottoriajoneuvojen aiheuttamien ajourien vuoksi. Kesäisin alue on paahteinen ja suojautuu suuresta koostaan huolimatta varsin hyvin tuulilta. Länsipuolella asuvien kannalta, jokaisella Ristkarin kentälle johtavalla kulkureitillä on

aina metsä ja luonto läsnä. Tasainen, mutta varsin äänetön liikenteen melu kantautuu kentälle itäpuolella moottoritienä kulkevalta Lahden ohitustieltä. Kävelylenkillä kenttää läpikulkureittinä käyttävälle se tarjoaa avoimena ympäristönä mielenkiintoista vaihtelua reitille.

Ristkarin kaupunginosakenttä rajautuu länsi- ja pohjoispuolilla laajoihin ja runsaskasvuisiin ulkoilu- ja virkistysmetsäalueisiin. Itä- ja eteläpuolella kenttäaluetta junaradasta erottaa pääosin näkösuojana toimivat kapeat metsäalueet. Itäpuolella rataa metsät toimivat valtatie 4:n melusuojametsinä. Suurelta osin kehityskelpoinen metsäympäristö on erityisesti kentän reunoilta keskenkasvuista ja joiltakin osin hieman harvaa.

Kohdealueen etelä- ja länsipuolilla esiintyy selkeitä metsäkuusikeskittymiä. Aivan lähiympäristössä ja pohjoispuolella metsät ovat kuitenkin lehtipuuvoittoista. Eri-tyisesti hies- ja rauduskoivua, harmaaleppää sekä haapaa esiintyy paljon. Ympä-
röivät metsäalueet ovat suurelta osin kosteita ja lehtomaisia alueita, joissa myös aluskasvillisuus on runsasta. Puusto nousee kentän eteläpuolella paikoin jopa 25 metrin korkeuteen.

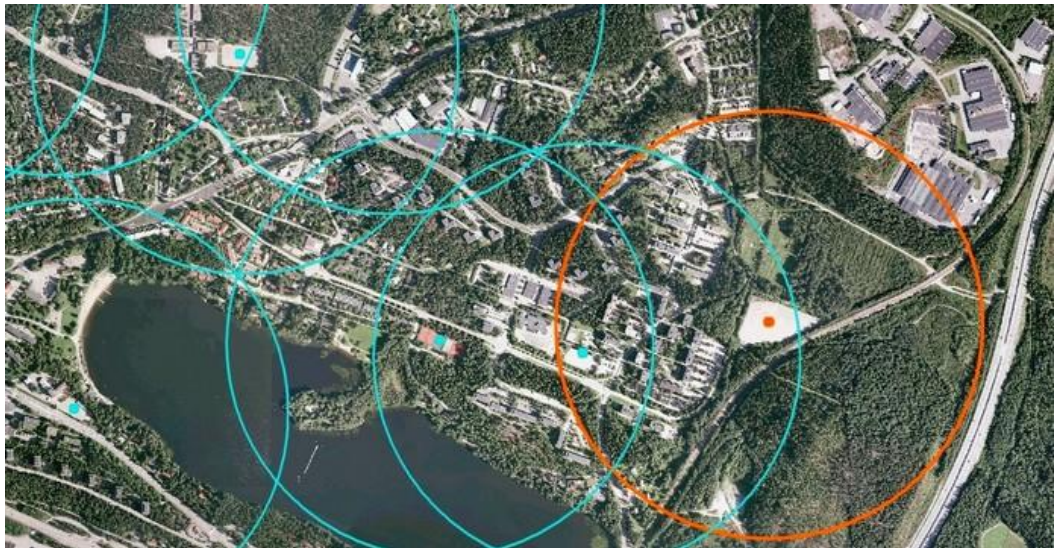
Kenttäalue on muodostunut vanhalle peltoalueelle junaradan rajaamalle maa-
alueelle. Tämän jälkeen siitä muodostui suo- ja kosteikkoalue. Myöhemmin alue muuttui kiviainesten kускаuspaikaksi. Kentän reunoille ovat muodostuneet maa-
täyttöjen johdosta selkeät metsään laskevat penkereet. Pohjoispuolella, muutaman kymmenen metrin leveän metsäsaarekkeen takana sijaitsevat vuokrattavat palsta-
viljelyalueet.

Kohdealueen merkitys ja asema lähiliikunnan suorituspaikkana

Lapsiperheiden osuus kerrostalovaltaisella asuinalueella on pieni. Tämän vuoksi liikunnan harrastuspaikkojen tarve voidaan todeta vähäiseksi. Toisaalta alueella asuu erityisesti lähitulevaisuudessa paljon eläkeikäisiä, joille liikuntapalveluiden läheisyys ja hyvä saavutettavuus ovat erityisen tärkeitä ominaisuuksia.

Ristkarin kentän primäärisellä 500 metrin vaikutusalueella on suuri määrä kotitalouksia. Vaikka kohdealue sijaitsee vain lyhyen kävelymatkan päässä, on se syrjässä asutuksesta, selkeästi omana maa-alueenaan. Tämän vuoksi kentällä on todella vähän niin sanottuja satunnaiskäyttäjiä. Suuri alue vailla ehjää irtaimistoa ei innosta ihmisiä liikunnan pariin. Ihmiset käyttävät mieluummin lähialueen muita, tiivistunnelmaisempia pelikenttiä.

Kohdealueen läheisyydessä ei lukumääräisesti ole montaa, kilpailevaa kenttäaluetta. Joutjärven ala-asteen ja Tenavan leikkialueen varsin monipuoliset pelikenttä- ja leikkimahdollisuudet sijoittuvat keskeisesti ympäröivään rakennuskantaan nähden, Ristkarin kentän länsipuolelle (KUVIO 57). Vierekkäisinä alueina ne muodostavat monipuolisuutensa ja hyvän saavutettavuutensa puolesta merkittävimmän lähiliikuntapalvelun Tenava-Tonttilan ja Ala-Tonttilan asukkaille. Samassa suunnassa, Joutjärven läheisyydessä, sijaitsevat myös hyvälaatuiset ja paljon käytettävät tennis- ja koripallokentät. Luoteissuunnassa Ristkarin kentästä, Salonpolun leikkialueen yhteydessä sijaitsevaa sora-aluetta ei kokonsa puolesta tule varsinaiseksi pelikentäksi kutsua.

KUVIO 57. Ilmakuvassa on esitetty Ristkarin kentän (oranssi) ja lähialueen muiden palloiluun soveltuvien kenttien (sininen) sijainnit sekä primääriset 500 metrin vaikutusalueet kotitalouksiin nähden (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohdealueen tulevaisuus ja kehittäminen

Ristkarin kenttä on malliesimerkki asuinalueiden pallokenttiä koskevasta kasvavasta ongelmasta. Kerrostalokortteleiden reuna-alueella sijaitseva suuri sorapäälysteinen kenttä on jäänyt vaille tarkoituksenmukaista liikuntakäyttöä. Se on jäänyt jälkeen alalla tapahtuneesta kehityksestä. Hoitotoiminnan puuttuminen vain korostaa ongelmaa entisestään. Maa-alueelle ei synny varsinaista roolia ympäröivässä yhdyskuntarakenteessa.

Kohdealueen kaltaisen suuren maa-alueen liikuntatoiminnan kehittäminen on todella haastavaa. Pienen osa-alueen kehittäminen ei puolestaan tukisi muuta avoimeksi jäävää kenttäympäristöä. Kentällä satunnaisesti harrastettavien marginaalilajien, kuten kiekon- ja keihäänheiton suorituspaikkojen rakentaminen ei olisi puolestaan lajien todelliseen käyttöasteeseen ja -potentiaalin nähden kannattavaa.

Järkevin ratkaisu olisi miettiä maa-alueelle täysin uusi maankäytöllinen tarkoitus. Tällöin kysymykseen voisi tulla pohjoissuuntaan rautatien suuntaisesti laajennettava pientalorakentamisen tai vastaavasti pienteollisuuden alue. Mahdolliset Ristkarin alueelle kohdistettavat liikunnan kehittämismäärärahat tulisivat mieluummin suunnata potentiaalisempaan, Joutjärven ala-asteen ympäristöön.

4.3.8 Venetsian kenttä

Sijainti

Venetsian kaupunginosakenttä sijaitsee Venetsian tilastoalueella (KUVIO 58). Alue sijoittuu eteläosaan Lahtea, Renkomäen kaupallisen ja pienteollisen keskittymän tuntumaan, pohjoispuolelle. Rakennuskanta muodostuu pääosin 1940-1960-luvuilla valmistuneista pientaloalueista. Tilastoalue on väestöpohjaltaan 457 asukkaan suuruinen (12/2008). Väkiluvun arvioidaan pysyvän vuoteen 2017 mennessä lähes muuttumattomana (LIITE 1). Lapsiperheitä asuu alueella selvästi keskimääräistä enemmän (0-15-vuotiaiden osuus 23 %). (TILDA-tilastotietokanta 2010.)

Kenttä ja sitä ympäröivät pelto- ja niittyalueet muodostavat avoimen ja valoisan ympäristökokonaisuuden länsipuolitse kulkevan Uudenmaankadun sekä itä- ja pohjoispuolelle, Jaakkolankadun yhteyteen, sijoittuvan pientaloalueen väliin. Erittäin talviaikaan liikenteen aiheuttama tasainen melu kantautuu kentälle Uudenmaankadulta, mutta jonkin verran myös eteläpuolelta, valtatieltä 4. Kohde sijoittuu liikenteellisesti ja yhdyskuntarakenteellisesti varsin keskeiselle paikalle.

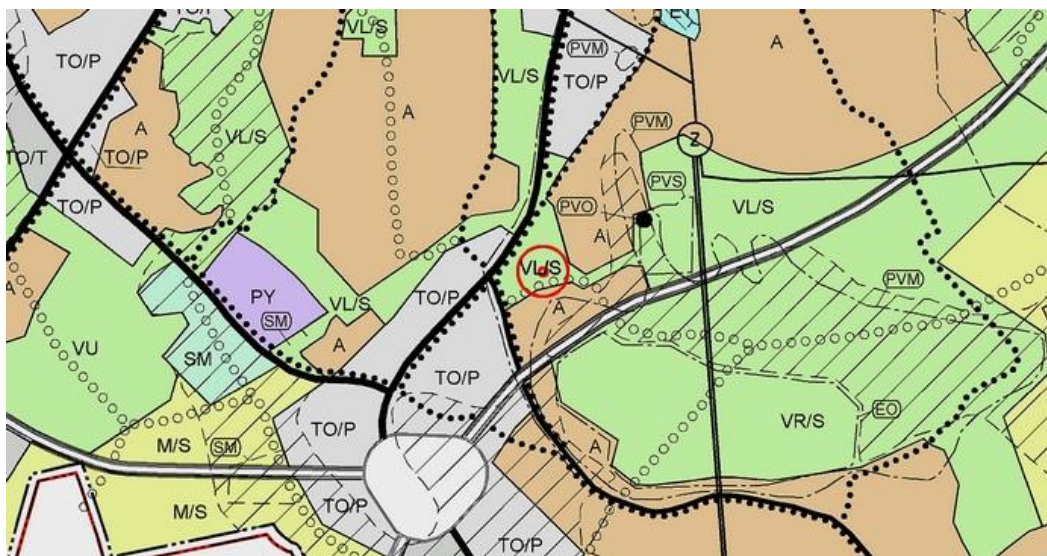
KUVIO 58. Venetsian kenttä sijaitsee Venetsian tilastoalueella (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen yleiskaavassa

Lahden yleiskaavassa (KUVIO 59) Venetsian kenttä sijaitsee alueellisesti ja kaupunkirakenteellisesti tärkeällä lähivirkistysalueella (VL/S). Alue muotoutuu pohjois- ja eteläpuolisten pääosin asumiselle (A) ja palveluille (TO/P) tarkoitettujen alueiden väliin. Vedenhankinnalle tärkeällä pohjavesialueella (PV/1) sijaitsevan kentän länsipuolella kulkee alle 200 metrin etäisyydellä seudullisena pääväylänä toimiva Uudenmaankatu.

Virkistysalue jatkuu kapeana käytävänä kohti itää rajautuen siellä valtakunnalliseen pääväylään, Lahden itäpuolitse kulkevaan ohitustiehen. Tien läheisyydessä on pääosin rakentamattomia alueen osia, jotka ovat ympäristökokonaisuutena ar-

vokkaita maisemallisesti, luonnonoloiltaan tai kulttuurihistoriallisesti. Venetsian kentän reunasta kulkee noin seitsemäntoista kilometrin mittainen Patomäki-Venetsia-Tarola-Ämmälä-Saksala-kuntoilureitti – useita asuin- ja virkistysalueita yhdistävä ulkoilureitistön pääväylä. Reitti on talvisin joissain kohdin hiihtäjien käytössä ja osittain valaistu.

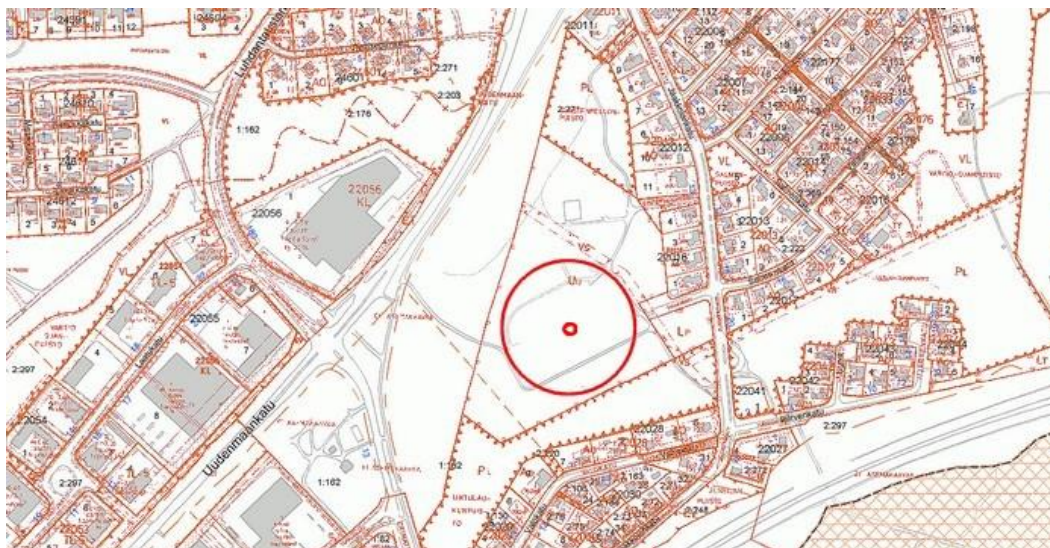

KUVIO 59. Venetsian kentän sijainti Lahden kaupungin yleiskaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Sijoittuminen asemakaavassa

Ajantasa-asemakaavassa (KUVIO 60) Venetsian kenttä ja sitä ympäröivä alue, johon kuuluvat myös lähellä sijaitseva leikkipuisto ja katukoripallokenttä sijaitsevat urheilutoiminnalle tarkoitetulla alueella (UU). Alue rajautuu pohjoispuolella Ojastenpellon ja etelässä Lintulaukun puistoalueisiin, jotka on merkitty kaavaan lähipalvelurakennusten korttelialueiksi (PL). Itäpuolta rajaa laajalle pohjoiskoillisuuntaan avautuva ja pääosin erillispientalokortteleista koostuva asuinalue.

Urheilualan ja sen länsipuolitse noin 150 metrin päässä kulkevan Uudenmaankadun välissä on asemakaavoittamatonta aluetta. Kentän itäisessä päädyssä on yleiselle pysäköinnille varattu alue (LP). Samasta kohtaa kentän pohjoispuolitse kulkee sekä voimansiirtolinjan ja sen suoja-alueita varten rajatun alueen osa (vs).

KUVIO 60. Venetsian kentän sijainti Lahden kaupungin ajantasa-asemakaavassa (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohteen perustiedot

Venetsian kaupunginosakenttä on vuonna 1954 valmistunut sorakenttä, joka on pituudeltaan noin 100 metriä ja leveydeltään 50 metriä. Sen ainoana irtaimistona ovat puiset, huonossa kunnossa ja harvoin käytettävät jalkapallomaalit. Pohjois-suunnassa on umpeen kasvanut lentopallokenttä ilman verkkoa. Samalla suunnalla, noin sadan metrin päässä kohdealueesta sijaitsee Ojastenpellon monipuolinen leikkialue (KUVIO 61).

KUVIOT 61, 62. Näkymä Venetsian kentän pohjoispuolella sijaitsevalle Ojastenpellon leikkialueelle. Kohdealueen ympäristössä on selkeä ja paljon käytettävä polkuverkosto.

Venetsian kentän reunoille muodostuu hyväkulkuinen, sorapäälysteinen polkuverkko (KUVIO 62). Se yhdistyy osaksi laajalle itä- ja pohjoissuuntiin jatkuvaan Patomäki-Venetsia-Tarola-Ämmälä-Saksala-kuntoilureittiin. Kentälle johtavia sisääntuloväyliä on useita: länsipuolelta Uudenmaankadun kevyen liikenteen väylältä, pohjoisesta Ojastenpellon leikkialueen suunnasta sekä itäsuunnasta Salmenkadun päästä. Ympäristöön muodostuvien toimivien kevyen liikenteen yhteyksien johdosta, saavutettavuus Venetsian tilastoalueelta on hyvä. Talvisin hiihtoladut kulkevat lähiympäristössä.

Kenttäalueen ovaali muoto on perua sen ympärille aikaisemmin muodostuneista juoksuradoista. Nykypäivänä pahoin heinittynyt alue on ollut vielä vuosituhaten vaihteessa juoksuratoineen huomattavasti suurempi. Kenttä on toiminut aiemmin merkittävänä ja monipuolisena liikuntapaikkana suurelta osin tilastoalueella aktiivisesti toimivan asukas yhdistyksen johdosta. Kohdealueen ollessa vielä hoitotoiminnan alaisuudessa on siellä järjestetty usein erilaisia tapahtumia, harrastettu yleisurheilua sekä pelattu muun muassa pesä- ja lentopalloa. Talvisin kenttä on ollut luistelukäytössä.

KUVIO 63. Huonoon kuntoon päässyt kenttä on ympäristönsä puolesta vetovoimainen ja virkistysarvoltaan merkittävä, niittymäinen alue.

Nykyään liikuntakäyttö on vähentynyt selkeästi. Järjestettyä toimintaa on edelleen kuitenkin jonkin verran. Avoin ympäristö on enemmän kävelijöiden ja koiranulkoiluttajien aktiivisessa käytössä. Luistelukenttä on siirtynyt viereisen leikkialueen yhteyteen. Iltaisin ilmenee jonkin verran häiriökäyttäytymistä.

Yleisilme, ympäristö ja luonto

Venetsian kenttä on muodostunut vanhalle peltoalueelle. Kenttäalue sopeutuu hyvin maisemakavaltaan arvokkaaseen ympäristöön (KUVIO 63). Maastonmuodoiltaan loivapiirteinen ympäristö on alueena avoin ja melko tuulinen. Lämpötilavaihtelut ovat ääreviä vuodenaikojen välillä. Liikuntapaikan yleisilmeestä on hoi-to toiminnan loputtua muodostunut vuosien saatossa epäsiisti ja luonnonvarainen. Ympäröivät niitty- ja peltoalueet tekevät ympäristökokonaisuudesta kuitenkin varsin vetovoimaisen. Monikerroksinen kasvillisuus rajaa aluetta kauniisti ja lisää maaston kulutuskestävyyttä. Kenttäympäristö soveltuu virkistysarvonsa puolesta hyvin ulkoiluun.

Koko kohdealueen ympärille muodostuneet kuivahkot maisemaniittyalueet ovat osa avointa maisemaa. Ympäristössä esiintyy näkyvästi muun muassa timoteitä, lupiinia, maitohorsmaa ja valkoapilaa. Kentän eteläsivulle sijoittuvan kulkureitin ja lehmusrivin takana on maisemapeltoaluetta. Itäpäädyssä pientalotonttien ja niityalueen väliin muodostuu lähimetsä- ja näkösuojametsäalueet. Kentän ja sen länsipuolella noin 150 metrin etäisyydellä kulkevan Uudenmaankadun väliin on viimeisen viidentoista vuoden aikana muodostunut näkösuojametsäalue. Meluntorjuntakyky nuorella istutusmetsällä on kuitenkin varsin huono. Kentän lähiympäristön puusto on vaihtelevaa. Monessa paikassa se on pensasmaista, mutta jossain varsin harvaa ja nuorta. Puuvartisena kasvillisuutena ympäristöstä erottuvat: istutetut rauduskoivualueet, pajut, metsä- ja lehtikuuset sekä yksittäiset mäntytaimet.

Kohdealueen merkitys ja asema lähiliikunnan suorituspaikkana

Venetsiassa vallitsee aktiivinen ja sosiaalinen ilmapiiri. Kenttä on ollut keskeisesti sijaitsevana ulkoilureittien risteyspaikkana tärkeä ja perinteinen osa asukastoimintaa. Tilastoalueen omakotiyhdistys on ollut järjestämässä monia tapahtumia. Ke-

sätapahtumiin on kuulunut pesäpallon pelaaminen, saappaanheitto, yleisurheilu- ja juoksukilpailut sekä erilaiset pelit ja leikit. Ennen sitä käytti toisinaan myös Renkomäen ala-aste, mutta koulun yhteyteen valmistuneen lähiliikuntapaikan jälkeen suurin tarve katosi. Vaikka toiminta on ympäristön rapistumisen myötä nykypäivään mennessä vähentynyt, kenttäalueella nähdään edelleen olevan vahva toiminnallinen ja sosiaalinen merkitystä asukkaille. Aluetta myös hoidetaan jossain määrin asukkaiden toimesta.

Sadan metrin päässä kentän pohjoispuolella sijaitsee Ojastenpellon leikkialue, jonka yhteyteen on rakennettu pienet asfaltti- ja sorakenttäalueet (KUVIO 64). Sen varustukseen kuuluvat koripallokori sekä palloiluseinä. Leikkialue on kokonaisuudessaan varsin viihtyisä ja suosittu myös liikuntakäytössä. Renkomäen koulun lähiliikuntapaikka sijaitsee valtatie 4:n eteläpuolella. Suurimmasta osasta Venetsian kotitalouksia kävelymatkaa sinne kertyy yli puolitoista kilometriä. Pitkästä välimatkasta huolimatta, se on tärkeä liikunnan harrastuspaikka myös Venetsian asukkaille. Uudenmaankadun länsipuolella noin kilometrin etäisyydellä sijaitsevat pelikenttäalueet on rakennettu leikkialueiden yhteyksiin. Ne ovat enemmän korttelikohtaisia ja palvelevat pääosin Patomäen ja Patoniityn tilastoalueita.

KUVIO 64. Ilmakuvassa on esitetty Venetsian kentän (oranssi) ja lähialueen muiden palloiluun soveltuvien kenttien (sininen) sijainnit sekä primääriset 500 metrin vaikutusalueet kotitalouksiin nähden (Lahden karttapalvelu 2010).

Kohdealueen tulevaisuus ja kehittäminen

Venetsian kenttä on ympäristökokonaisuutensa puolesta ainutlaatuinen liikunta- ja virkistysalue ympäröivine pelto- ja niittyalueineen. Kentälle on muodostunut vahva identiteetti, ja se on ympäristölleen hyvin merkityksellinen. Sillä on myös paljon potentiaalisia käyttäjiä keskeisen sijaintinsa ja hyvien kulkuyhteyksiensä johdosta. Alue tulisi ehdottomasti saada takaisin kaupungin liikuntapalveluiden yksikön hallinnoimaksi ja hoitotoiminnan alaiseksi maa-alueeksi. Venetsian tilastoalueella, mutta myös muilla lähialueen tilastoalueilla asuu paljon alle viidentoista vuoden ikäisiä lapsia. Erityisesti lapsille liikuntapalveluiden läheisyys ja laadukkuus ovat ensiarvoisen tärkeitä ominaisuuksia. Myös länsipuolella sijaitsevilta Patoniityn ja Patomäen alueilta puuttuu laadukas, suurikokoisempi pelikenttä. Renkomäen koulun lähiliikuntapaikka ei pysty palvelemaan riittävällä tavalla Venetsian alueen asukkaita.

Venetsian alueella toimiva omakotiyhdistys on edelleen erittäin kiinnostunut kentän käytöstä. Yhdistys olisi valmis sijoittamaan myös omia resurssejaan ja talkoovoimiaan kaupunginosakentän kunnostamiseen ja kehittämiseen. Näin ollen asukkaiden vahva sitoutuminen helpottaisi myös liikuntapalveluiden yksikön urakkaa. Kentän vetovoiman ja käyttäjämäärien lisäämiseksi tulisi sitä tulevaisuudessa pyrkiä kehittämään liikunnallisesti monipuolisemmaksi samalla kuitenkin ympäristön luonnonarvot ja historia säilyttäen.

Kentän päällystettä ei olisi tarpeen vaihtaa esimerkiksi kalliiseen tekonurmeen. Sorapäällyste tukisi myös esteettiseltä ja ekologiselta kannalta paremmin ympäristöään ja asukkaiden todellisia tarpeita. Ensiarvoista olisi saada kenttäalue kokonaisuudessaan, yleisurheilukentän muotoisena takaisin liikunnan käyttöön. Kenttäpäällysteen kunnostamisen lisäksi, pienillä panostuksilla, kuten uusilla jalkapallomaaleilla, pituushyppypaikalla ja lentopallokentän kunnostamisella saataisiin paljon aikaan.

Talven huomioiminen ja kentän jäädyttäminen luistelukäyttöön edes harvakseltaan olisi myös erittäin tärkeää ympärivuotisen käytön takaamiseksi. Samalla tulisi miettiä valaistuksen järjestämistä ja sijoittamista kentän pohjoisreunalla jo entuudestaan oleviin pylväisiin. Valaistus lisäisi luonnollisesti kentän käyttöastetta

ja -mahdollisuuksia. Lähiympäristössä kulkevien ja paljon käytettyjen ulkoilureitien läheisyydestä johtuen, asukkaat toivoisivat kohdealueen yhteyteen ulkokuntolaitteita. Avoin, mutta luonnollisia esteitä tarjoava ympäristö mahdollistaisi myös muutaman frisbeegolf-korin asentaminen kentän pohjoispuolelle. Kohdealueen kehittämistoiminnan tulisi ensisijaisesti pyrkiä lapsiystävällisen ympäristön luomiseen.

Venetsian kenttäympäristön kasvillisuudessa luonnonmukaisuus sekä kasvuedellytyksiin ja maisemaan sopeutuminen ovat olennaisia asioita. Kehittämisen yhteydessä, olemassa olevaa kasvillisuutta voitaisiin tarvittaessa täydentää pääosin ympäristössä esiintyvällä lajistolla. Lähemmäksi, kentän reunoille tulisi istuttaa esimerkiksi koivuja ja perinnepensasryhmiä muodostamaan kentän pelialueesta selkeärajaisemman. Kentästä ei kuitenkaan missään tapauksessa saisi muodostua omaa, suljettua tilaa, vaan pysyä edelleen avarana, näkymiltään avoimena liikuntaympäristönä.

4.4 Kysely Lahden alue- ja virkamieskummeille

4.4.1 Tavoitteet ja suorittaminen

Osana kehittämisselvitystä laadittiin Lahden asuinalueiden toiminnasta vastaaville alue- ja virkamieskummeille kysely, jolla pyrittiin erityisesti selvittämään kohdealueiden käyttötottumuksia sekä niiden merkityksiä lähiympäristöissä asuville. Lisäksi kyselyllä tiedusteltiin yleisemmin Lahden kaupungin lähiliikuntapalveluiden tilaa ja kehittämistarpeita. Se laadittiin elokuussa 2009 Lahden ympäristöneuvonnassa. Vastaaminen tapahtui sähköisesti elo- ja syyskuun välisenä aikana. Kyselyn tekemisessä käytettiin Digium Enterprise -ohjelmaa, joka on Internet-pohjainen palautteenhallinta- ja tiedonkeruuhjelmisto. Kummien yhteyshenkilönä ja apuna kyselyn laadinnassa toimi Lahden asukastoiminnasta vastaava Sari Knuuti Lahden ympäristöneuvonnasta.

Kohdekohtaisiin kysymyksiin vastasivat kummit, jotka joko asuvat selvityksessä mukana olevien kohdekenttien lähistöllä tai käyttävät niitä. Yleisiin kysymyksiin pystyivät vastaamaan myös muut kummitoiminnassa mukana olevat. Kohdealueita koskeviin kysymyksiin vastasi kahdeksan ja yleisiin kysymyksiin yhteensä 34 alue- ja virkamieskummiä. Yksi vastaajista kuitenkin ohitti kaikki kysymykset palauttaen lomakkeen tyhjänä. Kyselystä pyrittiin tekemään kysymysten asettelu ja vastaamisen kannalta monipuolinen ja helppolukuinen. Digium Enterprise -ohjelma soveltui erinomaisesti kyselyn suorittamiseen.

Selvityksessä olevien kohdealueiden lisäksi kyselyssä oli mukana yhdeksäntenä liikuntapaikkana Kuokkamaantien mäkihyppypaikka, joka kuitenkin poistettiin lopullisesta työstä. Kyselyn kohdekohtaisen osion yhteydessä kaupunginosakentistä käytettiin virheellisesti nimitystä lähiliikuntapaikka (LIITE 2/1).

Lahdessa aluekummit toimivat eri asuinalueilla vapaaehtoisina yhteyshenkilöinä asukkaiden ja viranomaisten välillä. Heidän avulla voidaan vaikuttaa alueiden yhteisiin asioihin. Asukkaat kertovat aluekummeille asuinympäristöistä, mielipiteistä ja mahdollisista kehittämistarpeista. Virkamieskummit saavat puolestaan tiedot aluekummeilta ja välittävät ne Lahden kaupunkiorganisaation eri toimialojen yksiköihin. Mielipiteet otetaan huomioon ja hyödynnetään suunnittelussa, päätöksenteossa ja toteutuksessa. (Lahden kaupunki 2010.)

4.4.2 Sisältö ja yhteenveto

Kohdekohtainen kyselyosa

Kyselyssä selvityksen kaupunginosakenttiä koskevista kahdeksasta vastauksesta neljä suuntautui Venetsian, kaksi Hiekkannummen ja kaksi Riihelän kohdealueelle (LIITE 2/1). Kohdekohtainen osio koostui kahdestatoista monivalintakysymyksestä, joissa valmiita vastausvaihtoehtoja oli kolmesta kuuteen. Lisäksi oli seitsemän avointa kysymystä, joihin vastaaminen tapahtui omin sanoin kirjoittamalla. Kysymykset koskivat alkupäässä kenttien nykytilaa ja lopussa niiden kehittämistarvetta. Vastauksia käytettiin hyödyksi kohdekohtaisesti kehittämisselvityksessä.

Monivalintakysymyksissä haettiin vastauksia muuan muassa seuraaviin kysymyksiin:

- Mikä on kaupunginosakentän toiminnallinen ja sosiaalinen merkitys alueen asukkaille?
- Miten kaupunginosakenttä sopeutuu alueen maisemaan ja muuhun rakennettuun ympäristöön?
- Miten hoitotoiminnan loppuminen on vaikuttanut kaupunginosakentän yleisilmeeseen ja käyttäjämääriin?
- Onko kaupunginosakentällä tulevaisuutta olosuhteiden ja toiminnan jatkuessa nykyisenlaisena?
- Tulisiko kaupunginosakentän maa-alueen käyttötarkoitusta muuttaa tai jakaa?

Seitsemässä kohdekohtaisessa, avoimessa kysymyksessä pyydettiin vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

- Miten kaupunginosakenttä on muuttunut vuosien saatossa?
- Mitkä ovat kaupunginosakentän hyvät ja huonot puolet?
- Miten kuvailisitte kaupunginosakentän käyttöä? Ketkä, mitä, miten, milloin ja kuinka usein?
- Löytyykö asuinalueeltanne sopivampi paikka lähiliikunnan harrastamiseen? Mistä?

Kohdekohtaisista vastauksista tuli selkeästi ilmi kummien ja heidän edustamiensa asuinympäristöjen mielipiteet kenttiä kohtaan. Samaa kaupunginosakenttää koskeneet vastaukset olivat hyvin paljon samansuuntaisia. Toisaalta eri kohteiden välillä ilmeni selkeitäkin eroja, vaikka kaikki kolme kenttäaluetta ovat hoitamattomuudesta johtuen kutakuinkin samanlaisessa tilassa. Kummien välillä ilmeni myös eroavaisuuksia kyselyyn paneutumisessa ja kohdealueen tuntemuksessa. Avoimien kysymyksiin vastaukset olivat joissain tapauksissa todella pitkiä tai vastaavasti muutamalla sanalla ilmaistuja.

Vastauksissa yhtä mieltä oltiin kohdealueiden hyvästä tai erinomaisesta sopeutumisesta ympäröivään maisemaan ja yhdyskuntarakenteeseen. Sijaintien tai hyvien kulkuyhteyksien johdosta, ne myös toimivat varsin merkittävinä läpikulku- tai ohikulkureitteinä. Lisäksi hoitotoiminnan loppuminen on vaikuttanut negatiivisesti tai erittäin negatiivisesti kaikkien kenttien yleisilmeisiin. Muista poiketen, Hiekkanutmen kentän käyttäjämääriin ei hoitotoiminnan loppuminen ole suuremmin vaikuttanut. Jatkossa kaikkia kenttiä tulisi kaupungin puolesta pyrkiä hoitamaan, mutta Hiekkanutmen ja Riihelän kenttien kohdalla lähialueilta löytyy hyvin myös muuta, korvaavaa liikuntatarjontaa. Hoito- ja huoltotarpeissa tulivat Venetsian ja Hiekkanutmen kenttien kohdalla esiin talviliikunta- ja luistelumahdollisuuksien takaaminen.

Hiekkanutmen kentän mäenpäällinen sijainti koettiin sen saavutettavuuden kannalta haitalliseksi. Kentän hyvinä puolina pidettiin luonnonläheisyyttä ja -mukaisuutta. Tämän vuoksi sen hoitamattomuutta ei nähty niin suurena ongelmana. Vastaukset antoivat ymmärtää, että kohdealue on edelleen tarpeellinen niin ihmisille, kuin ympäristölleenkin. Hiekkanutmen kentästä sanottiin seuraavaa:

- Metsän reunassa se on sellaisenaankin ns. ”luomuna” kiva paikka pelata, juosta yms.
- Osaksi se viehättää juuri siksi, kun sitä ei ole rakennettu piloille.
- On jo Sepänniemen ja Kunnaksen koulun kentät sekä ihanat maastot ympärillä. Hiekkanutmi on extraa.
- Kenttä on aika sivussa.

Nykyisellään Riihelän kentän hoitamaton osa on toiminnalliselta ja sosiaaliselta merkitykseltään tarpeeton. Kenttäaluetta pidettiin myös hieman syrjäisenä. Hoitotoiminnan osalta se tulisi yhtenäistää viereisen kenttäalueen ja muiden ympäristössä sijaitsevien virkistysalueiden tasolle. Riihelän kentästä sanottiin seuraavaa:

- Minusta tuntuu, että alueella ei ole enää mitään urheilullista käyttöä.
- Virikkeet puuttuvat. Vieressä toinen kenttäalue, joka on enempi käytössä.

- Väki ikääntyy, joten keskustassa sijaitsevat isot kentät eivät tule kysymykseen.
- Näille omille nurkille jaksaa tulla suoraan kotoakin – ei tarvita busseja eikä muita jalan jatkeita. Hyötyliikuntaa saadaan sekä menen että tullen.

Vastauksista päätellen Venetsian kentällä on todella merkittävä asema lähialueella asuville. Kenttää käytetään edelleen melko monipuolisesti ja ympärivuotisesti, ja aktiivinen omakotiyhdistys käyttää kohdetta monenlaisten tapahtumien järjestyspaikkana. Toiminnallinen ja sosiaalinen tarpeellisuus korostuivat vastauksissa, ja keskeinen sijainti takaa kentälle myös erinomaisen saavutettavuuden. Lisäksi kentän kehittäminen ja entisöinti yleisurheilu- ja luistelukentäksi tuli monessa vastauksessa esille. Venetsian kentästä sanottiin seuraavaa:

- On turvallisen lähellä lapsia ajatellen.
- Ennen oli luistelukoppi, luistinrata, hoidettu kenttä, lentopallokenttä yms... nyt ei mitään kuin ruohottunut ja nurmeltu aukio.
- Omakotiyhdistys on järjestänyt kentällä vuosikaudet kesätapahtumia.
- Toivon, että Venetsian kentän keskeinen sijainti huomioitaisiin ja sitä kautta sen käyttöä ja toimintaa kehitettäisiin.

Yleinen kyselyosa

Yleisiin kysymyksiin (LIITE 2/2) saatiin vastaukset 33 kummilta. Myös kohdealueita koskeviin kysymyksiin vastanneet kahdeksan kummiä osallistuivat tähän osioon. Osio koostui kolmesta monivalintakysymyksestä ja neljästä avoimesta kysymyksestä. Kyselyn rakenne ja vastaamistapa noudattivat kohdekohtaista osiota. Monivalintakysymyksissä haettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Minkä tasoisena pidätte asuinalueenne lähiliikuntapalveluja?
- Minkä verran Lahdessa on määrällisesti liikuntapalveluita?
- Olisitteko valmis kulkemaan pidemmän matkan saadaksenne nauttia laadukkaammista liikuntapalveluista?

Monivalintakysymysten pohjalta noin kaksi viidestä piti asuinalueensa lähiliikuntapalvelutarjontaa hyvänä. Seuraavaksi yleisimmät vastausvaihtoehdot olivat kuitenkin välttävä ja huono. Liikunnan määrällistä tarjontaa pidettiin varsin yksipuolisesti sopivana. Viimeinen monivalintakysymys jakoi vastaajat moneen osaan. Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei ja en osaa sanoa saivat kaikki lähes saman verroin kannatusta. Monivalintakysymysten vastauksista voi vetää seuraavia johtopäätöksiä: lähiliikuntapalveluiden määrällinen ja laadullinen taso eivät monissa tapauksissa kohtaa, lähiliikuntapalveluiden taso voi vaihdella asuinalueiden välillä melko paljon, ihmiset eivät käytä monipuolisesti liikuntapalveluita tai ole tietoisia niistä.

Yleisen kyselyosan avoimiin kysymyksiin vastattiin kohdekohtaisen osan tapaan sisällöllisesti varsin vaihtelevasti. Ensimmäisessä avoimessa kysymyksessä pyydettiin mainitsemaan omilla asuinalueilla olevia lähiliikuntamahdollisuuksia ja -palveluja. Vastauksista tuli ilmi kevyen liikenteen väylien ja erilaisten ulkoilu- ja kuntoilureittien tärkeys ihmisille. Lähimaastoissa sijaitsevat hiihtoladut mainittiin myös usein. Kaupunginosakenttiä ja muita pelialueita tuli vastauksista ilmi varsin vähän. Lähellä kaupungin keskustaa asuvat mainitsivat vastauksissaan useammin eri palloilulajien pelaamiseen soveltuvia kenttäalueita.

Toisessa avoimessa kysymyksessä tiedusteltiin omalle asuinalueelle parhaiten soveltuvaa lähiliikuntapalvelua. Suuressa osassa vastauksia tuli ilmi hoidettujen ja monipuolisten kenttäalueiden tarve. Kentät aktivoisivat erityisesti lapsia ja mahdollistaisivat eri pallopelien harrastamisen. Myös ulkokuntolaitteita haluttaisiin kenttien tai ulkoilureittien yhteyteen. Osassa vastauksissa tuli ilmi järjestetyn liikunnan ja avantouintipaikkojen tarve. Muutama oli toisaalta tyytyväinen nykyiseen lähiliikuntatarjontaan.

Seuraavassa kysymyksessä pyydettiin keinoja, joilla kaupungin tulisi yleisesti kehittää lähi-, arki- ja terveystuon palvelujaan. Useassa vastauksessa tuli esiin nykyisten olosuhteiden ylläpitäminen ja hoitotoiminnan korostaminen. Myös selkeämpiä, hyvässä kunnossa olevia pallokenttiä kaivataan leikkialueiden yhteyteen rakennettujen pelialueiden sijaan. Lisäksi lähi- ja arkiliikuntapalveluista tulisi tiedottaa ja opastaa aktiivisemmin. Arkiliikunnan kehittämiseen liittyvät vastaukset koskivat puolestaan pyöriteiden kehittämistä ja kunnostamista. Lihaskunnan

ylläpitämiseksi toivottiin lisää edullisia tai maksuttomia kuntosalipalveluja ja ulkokuntolaitteita myös keskustan ulkopuolisille asuinalueille. Kysymykseen vastattiin muun muassa seuraavalla tavoin:

- Lisätään monta pientä liikuntapaikkaa.
- Kunhan nykyisistä pidetään hyvää huolta, niin sekin on jo hyvä.
- Lähinnä kyse on markkinoinnista ja kunnossapidosta. Kiinnostuneille on löydyttävä reittikarttoja ja kenttiä, joissa voi liikkua.
- Maksuttomia kuntosaleja. Koulujen liikuntatilat tehokkaampaan käyttöön.
- Olisi huomioitava nykyihmisen kiireinen elämänrytmi.
- Lapsiperheet arvostavat liikuntapaikkoja, jotka sijaitsevat kodin lähellä, eli lapset voivat mennä sinne koulun jälkeen omatoimisestikin ulkoilemaan.
- Liikuttajakummi-ajatus on hyvä. Tästä pitäisi tiedottaa enemmän ja aktivoita ihmisiä käyttämään lähiliikuntapaikkoja.

Kyselyn päättäneissä vapaissa kommentteissa vaadittiin lisää useita toimintoja sisältäviä liikuntapaikkoja, joissa esimerkiksi peli- ja leikkialueet täydentäisivät toisiaan. Korotetusti tulivat esiin myös liikuntapaikkojen ja niiden ympäristöjen kunnossapidon tärkeys sekä liikunnanohjauksen tai ryhmätoiminnan lisääminen.

5 YHTEENVETO

Jokaisesta kehittämisselvityksessä mukana olleesta kahdeksasta kaupunginosa-kentästä tulee ilmi, etteivät ne ole olleet aikoihin minkään julkisen tahon hoidon ja kunnossapidon alaisuudessa. Kohdealueista Lehtolan, Riihelän ja Venetsian kentillä hoitotoiminnan loppumisella on ollut suurimmat vaikutukset yleisilmeeseen. Kyseisillä kentillä liikunnan harrastamisesta on tullut lähes mahdotonta olosuhteiden oleellisen heikkenemisen johdosta. Toisaalta olosuhteiden puolesta laadukkaammat Hiekkannummen, Kiveriön ja Pirttiharjun kohteet toimivat edelleen varsin hyvin käyttötarkoituksen mukaisina lähiliikunnan suorituspaikkoina.

Kaupunginosakentät ovat olleet aikoinaan hyvässä kunnossa, ja osa niistä on toiminut muun muassa paikallisten seura- ja kerhotoimintojen sekä asukasyhdistysten aktiivisessa käytössä. Tällöin ne ovat palvelleet hyvin ympäristöjensä asukkaita ja lähiliikunnan tavoitteita. Nykyisellään ne ovat yleisilmeeltään epäsiistejä. Sorapintaisilla kentillä luonnonkasvillisuus rönsyilee ja valtaa suurta osaa epätaisaisten kenttäpäälysteiden aloista. Vähäiset rakenteet ja irtaimistot ovat pääosin huonossa kunnossa vaillinaisesta ylläpidosta ja ilkeistä johtuen.

Kenttien liikunnallinen käyttö on hyvin vähäistä ja joissakin tapauksissa loppunut lähes kokonaan. Useat selvityksen kohteista eivät toimi nykyisellään käyttötarkoituksen mukaisina pallokenttinä, vaan ennemmin läpikulku- ja pysäköintialueina tai esimerkiksi nuorison ajanviettopaikkoina. Kohdealueiden asuinympäristöjen välillä ilmenee suuria eroja liikuntatarjonnan kattavuudessa. Tämän vuoksi, jollain kentillä on sijaintinsa puolesta jopa varsin keskeinen rooli ympäröivässä lähiliikuntatarjonnassa. Suurin osa kohteista sijaitsee kuitenkin asuinalueiden reunamilla, jolloin saavutettavuus voi olla lähiympäristöissä asuvienkin kannalta varsin vaihteleva.

Kentät on rakennettu aikanaan selkeästi erillisiksi liikuntapaikoiksi, eivät esimerkiksi leikkialueiden toiminnan yhteyteen. Kooltaan ja ulkomuodoiltaan ne ovat melko vaihtelevia. Suurin osa niistä on rakennettu nykypäivän lähiliikunnan periaatteiden ja käyttäjätottumusten sekä hoitotoiminnan toteuttamisen kannalta liian suuriksi. Lähes jokainen kenttäalue on runsaan ympäröivän kasvillisuuden johdos-

ta rajauksiltaan selkeä ja ympäröiviltä häiriötekijöiltä suojassa. Jokaisen kaupunginosakentän ympäristöön muodostuu selkeä, metsämäinen virkistys- ja viheralue.

Kehittämisselvityksessä mukana olleiden kaupunginosakenttien yhteenvedo on kuvattu taulukkomuodossa. (TAULUKKO 8). Taulukossa on kuvattu, arvioitu ja arvosteltu selvityksessä käsiteltyjä ominaisuuksia kohdealueista. Arvioinnissa on käytetty numeroarvostelua. Numero 1 tarkoittaa huonoa, 2 välttävää, 3 tyydyttävää, 4 hyvää ja numero 5 erinomaista. Vastaavasti x tarkoittaa kyllä ja – tarkoittaa ei. Joissain kohdin numeroarvostelu pohjautuu enemmän kohdealueiden väliseen vertailuun, kuin yleiseen vertailuun muihin lähiliikunnan suorituspaikkoihin tai esimerkiksi hoitotoiminnan alaisuudessa oleviin kaupunginosakenttiin.

TAULUKKO 8. Kohdealueiden yhteenvetotaulukossa on esitetty kenttien kehittämisselvityksessä käsiteltyjä asioita.

	Hiekkkan.	Joutjoki	Kiveriö	Lehtola	Pirttih.	Riihelä	Ristkari	Venetsia
Yleisilme ja -kunto	3	2	3	2	4	1	3	2
Virkistysarvo	4	3	2	2	3	3	2	4
Sijainti	3	2	5	4	4	4	3	4
Saavutettavuus	2	2	3	2	4	3	3	4
Käyttäjäpotentiaali	4	1	5	4	4	3	4	3
Ympäristöhäiriöt	–	x	–	–	x	–	x	x
Häiriökäyttäytyminen	–	–	x	x	–	–	x	x
Irtaimisto- ja sen kunto	2	1	2	–	3	–	1	1
Liikunnallinen käyttö	2	1	3	1	3	1	2	2
Liikunnallinen asema	2	2	3	1	4	1	2	4
Sosiaalinen merkitys	3	2	4	3	3	1	2	4
Sopeutuminen ympäristöön	3	4	3	2	3	4	1	4
Yhteys viherympäristöön	5	3	2	3	4	4	3	4
Kehittämispotentiaali	3	2	4	2	5	2	2	4
Liikun. Kehittämistarve	–	–	x	–	x	x	–	x
Maankäytön muutostarve	–	x	–	x	x	–	x	–

Jokaisen kohdealueen säilyttäminen liikuntakäytössä ja niiden hoitotoiminnan palautuminen on lähiliikunnan kehittämisen ja liikuntapalveluiden saavutettavuuden kannalta ensisijainen tavoite. Joissain kohteissa maa-alueen säilyttäminen

liikunta-alueena on kuitenkin tarpeen kyseenalaistaa. Maankäytöllinen muutostarve kohdistuu erityisesti Joutjoen, Lehtolan ja Ristkarin kohteisiin. Muutamaa kohdetta, kuten Kiveriön, Pirttiharjun ja Venetsian kaupunginosakenttien kehittämispotentiaalin puolesta niitä voisi puolestaan kehittää tulevaisuudessa lähiliikuntapaikkaperiaattein monipuolisiksi lähiliikunnan suorituspaikoiksi.

Lahdessa on ulkokentiksi luokiteltuja liikuntapaikkoja laskentatavasta riippuen noin 40, joista talvisin 25 luistelukäytössä. Niistä viisi on lähiliikuntapaikkoja. (Lahden kaupunki 2010.) Kaupungin neljästäkymmenestä ulkokentästä kahdeksan on siis vailla hoito- ja ylläpitotoimintaa. Viidesosa on nähtävä varsin merkittävänä, kun ottaa huomioon niiden maantieteelliset sijainnit. Joutjoen ja Kiveriön kenttiä lukuun ottamatta, kaikki selvityksen kohteet sijaitsevat selvästi keskustalueen ulkopuolella, suurin osa lähellä naapurikuntien rajoja. Lahdella voidaan havaita olevan samanmoista liikuntapalveluiden keskittämistä kuin muissakin kunnissa. Tiukassa taloudellisessa tilanteessa keskustan liikuntapalvelut tuntuvat olevan ensisijaisessa asemassa, jolloin hoitotoiminnan järjestämisen kannalta hankalammat ongelmat jäivät vähemmälle huomiolle.

Tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa korostettiin lähi-, arki- ja terveystoiminnan tärkeyttä valtion liikuntapoliittisina painopistealueina. Lahden kaupunki pyrkii realisoimaan kyseisiä tavoitteita muun muassa toteuttamalla terveystoimintastrategiaansa sekä tarjoamalla kaupunkilaisille liikuntaneuvontaa ja tietämystä liikuntapaikoista. Kehittämisselvityksen kahdeksan heitteille jätettyä lähiliikunnan suorituspaikkaa, merkittävän kokoista kaupunginosakenttää, ovat kuitenkin täysin vastakohtia liikuntapoliittisten painopisteiden noudattamisesta.

5.1 Oma pohdinta

Lähiliikunnalla tiedostetaan olevan tärkeä rooli ihmisten jokapäiväisen hyvinvoinnin edistäjänä, mutta millä tavoin ja minkälaisin palveluin heidät saadaan liikkeelle. Tulevaisuuden kannalta on mietittävä tarkkaan ihmisten lähiliikuntatarpeita sekä tapoja ja olosuhteita, joilla ne pystytään tyydyttämään. Tässä kehittämisselvityksessä tarkastellut, ylläpitoa kaipaavat, kaupunginosakentät eivät ole suorituspaikkoina niitä, joilla lähiliikunnan tarpeet tyydytettäisiin ja liikuntaaktiivisuutta edistettäisiin. Ominaisuuksiltaan ja kehittämispotentiaaleiltaan vaatimattomat kentät ovat osoittautumassa ongelmallisiksi maa-alueiksi useissa kunnissa. Kasvavan ongelman selvittämiseksi päättäjien tulisi pyrkiä löytämään nopeat ja selkeät ratkaisumallit.

Tuleeko lähiliikuntapalveluverkon olla tulevaisuudessa tiheä ja pyrkiä tarjoamaan päivittäinen liikuntamahdollisuus mahdollisimman monen kotitalouden lähiympäristössä? Vai onko järkevämpää panostaa laadukkaampaan, monipuolisempaan, mutta lukumääräisesti vähäisempään lähiliikuntapalvelutarjontaan. Kyse on joka tapauksessa kuntien heikentyneestä taloustilanteesta. Myös liikuntakaupungin maineen saaneessa Lahdessa liikuntapalveluiden yksikön on jatkossa pohdittava tarkkaan varojensa kohdentamista. On selvää, ettei se pysty tarjoamaan ja ylläpitämään samanaikaisesti korkealaatuista ja monipuolista, mutta myös määrällisesti kattavaa lähiliikuntapalveluverkkoa. Jos suorituspaikkojen määrää joudutaan pakon edessä karsimaan, ovatko ihmiset silloin halukkaita kulkemaan pidemmän matkan esimerkiksi laadukkuutta ja monipuolisuutta tarjoaville lähiliikuntapaikoille. Se taas saattaisi lisätä moottoriajoneuvoriippuvuutta entisestään. Tällöin myös lähiliikunnan ja lähiliikuntapaikan käsitteet olisivat saavutettavuuden heikentyessä muuttamassa merkityksiään ja vaikutuksiaan.

Lahteen on muodostunut varsin kattava yleisten leikkialueiden verkosto. Alueiden yhteyteen on usein rakennettu selkeästi rajattu sora- tai asfalttipäällysteinen pelikenttä. Yleensä kenttien varustukseen kuuluu palloiluseinä tai koripallokori. Pääasiassa ne ovat kooltaan noin 30 metriä pitkiä ja 20 metriä leveitä. Leikkipaikka tuo lasten leikkeihin monipuolisuutta ja pieni kenttä tarjoaa hyvin usein riittävän pelialueen lähiliikunnan suorittamiseen. Lähiliikuntapalveluiden suunnittelu on

menossa enemmän pienimittakaavaisempaan suuntaan. Suuria, avoimia ja usein mielikuvitusta vailla olevia sorakenttiä toteutetaan asuinalueiden yhteyteen yhä harvemmin. Alalla tapahtuneen kehityksen myötä suorittamisen monipuolisuus ja mukavuus ilmenee myös liikuntapaikkojen päällyste- ja rakennemateriaaleissa.

Lähiliikunnan olosuhteiden kehittämässä on tiedostettava ihmisten asuinalue- ja ympäristökohtaiset liikuntaintressit. Suositaan kasvattaneet pienikokoiset pelikentät palvelevat hyvin esimerkiksi lapsiperheiden tarpeita ja usein mittakaavoiltaan myös asuinympäristöjään. Kaupunginosakentillä yleensä suurta osallistujajoukkoa ja tilaa vaativien pallopelien suosio on puolestaan laskenut. Asuinalueilla ja lähiöissä harrastetaan yhä useammin liikuntaa yksin tai pienemmissä porukoissa. Nykyään suuremmat pelit järjestetään taajamien keskusta-alueilla tai liikuntakeskuksissa sijaitsevilla, olosuhteiltaan laadukkaammilla kentillä.

Valtion aktiivisesti tukemalla lähiliikuntapaikkarakentamisella on ollut positiivinen, lähiliikuntaan aktivoiva vaikutus erityisesti lapsissa. Opetusministeriön ja lääninhallitusten myöntämät, vuosittaiset veikkausvoittovara-avustukset ovat olleet kannustamassa kuntia lähiliikuntapaikkojen perustamiseen. Suomessa käsite on vielä varsin nuori, joten laajamittaista verkostoa ei ole päässyt vielä synty-mään. Lahdessakin virallisia lähiliikuntapaikkahankkeita on toteutettu vasta viisi. Lisää tarvitaan, jotta lähiliikuntakulttuurissa korostuisivat nykyistä paremmin monipuolisuutta, yhteisöllisyyttä ja sosiaalisuutta korostavat arvot. Suunta on kuitenkin oikea.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Fogelholm, M., Paronen, O. & Miettinen, M. 2007. Liikunta - hyvinvointipoliittinen mahdollisuus, suomalaisen terveystuokunnan tila ja kehittyminen 2006, Sosiaali- ja terveystuokunministeriön selvityksiä 2007:1, Helsinki, Sosiaali- ja terveystuokunministeriö

Harmokivi, P. & Rantala, M. 2008. Päijät-Hämeen terveystuokuntastrategia 2009-2020, Lahti, Päijät-Hämeen liitto

Holopainen, K. 2004. Terveystuokunnan asema kunnissa, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 158, Jyväskylä, Liikunnan ja kansanterveyden edistämistäitiö LIKES

Hänninen, S., Matilainen, P. & Puronaho, K. 1995. Kunnallisen vapaa-aikatoimen tutkimus- ja kehittämishohjelma, Helsinki, Suomen Kuntaliitto

Häyrinen, R. 2007. Liikkuva Päijät-Häme 1/2007 helmikuu, Lahti, Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu

InfraRYL 2006 Infrarakentamisen yleiset laatuvaatimukset, Osa 4: Liikunta- ja virkistyspaikkojen rakenteet 2006. RT 14-10944, Helsinki, Rakennustieto Oy

Jalkanen, R., Kajaste, T., Kauppinen, T., ym. 2004. Asuinaluesuunnittelu, Helsinki, Rakennustieto Oy

Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006 2006. SLU: julkaisusarja 5/06, Helsinki, Suomen kuntourheiluliitto, Kunto ry

Karvinen, J. & Norra, J. 2001. Länsi-Suomen läänin lähiliikuntapaikkojen kokeiluhankkeet – loppuraportti, Julkaisusarja nro 19/2001, Turku, Länsi-Suomen lääninhallitus

Karvinen, J. & Norra, J. 2002. Lasten liikuntapaikkojen suunnittelu, Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu 83, Helsinki, Rakennustieto Oy

Kemppinen, M. & Myllylä, M. 2005. Liikenne- ja viestintäministeriön kävelyn ja pyöräilyn tutkimusohjelma 2005-2015, Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu ja 12/2005, Helsinki, Liikenne- ja viestintäministeriö

Korhonen, A. 1978. Maisema ja rakennettu ympäristö, Armas-tutkimus, Espoo, Otakustantamo

Lehmuspuiisto, V. & Åkerblom, S. 2007. Iäkkäiden ihmisten liikuntapaikkojen suunnittelu, Arki- ja terveystuokunnan tilat palvelu- ja hoiva-asumisympäristöissä, Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu 94, Helsinki, Rakennustieto Oy

Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011 2008. Opetusministeriön julkaisu ja 2008:45, Helsinki, Opetusministeriö

Oittinen, A. 1994. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu: tieteellinen katsaus, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisu ja, Jyväskylä, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES

Perkiö-Mäkelä, M., Hirvonen, M., Elo, A., ym. 2006. Työ- ja terveys - haastattelututkimus, Taulukkoraportti, Helsinki, Työterveyslaitos

Pöyry, J. 2002. Urheilukenttien suunnittelu- ja rakentamisopas, Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu 82, Helsinki, Rakennustieto Oy

Rantanen, T. 1994. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu: tieteellinen katsaus, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisu ja, Jyväskylä, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES

Ruokonen, R., Karvinen, J., Norra, J. ym. 2007. Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus, Helsinki, Nuori Suomi ry

Salminen, P. 1981. Urheilualuetutkimus, liikuntapaikkojen suunnitteluohjeet, Helsinki; Opetusministeriö, Urheilu- ja nuoriso-osasto

Telama, R. 1994. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu: tieteellinen katsaus, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja, Jyväskylä, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES

Terveysliikunnan paikalliset suositukset 2000. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2000:1, Helsinki, Sosiaali- ja terveysministeriö

Vasara, E. 2004. Valtion liikuntahallinnon historia, Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 157, Helsinki, Liikuntatieteellinen seura ry

Verhe, I. & Ruti, M. 2007. Esteetön luontoliikunta, Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu 93, Helsinki, Rakennustieto Oy

Virta, K. 2000. Missä lapsi liikkuu? Ala-asteikäisten lasten liikkumisympäristö ja liikunnan sisältö, Helsinki, Nuori Suomi ry

Vuolle, P. 1994. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu: tieteellinen katsaus, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja, Jyväskylä, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES

Suulliset lähteet

Auvinen, E. 2009. Tampereen kaupungin liikuntapalveluiden käyttöpäällikkö, sähköpostikeskustelu 16.11–4.12.2009.

Lanki, T. 2010. Lahden kaupungin liikuntapalveluiden liikuntajohtaja, Sähköpostikeskustelu 19.1.2010.

Packalen-Vehko, L. 2009, Lahden kaupungin liikuntapalveluiden terveystuunnittelija, sähköpostikeskustelu 4.11.2009.

Ruokonen, R. 2009. Nuori Suomi ry:n kehitysjohtaja, sähköpostikeskustelu 10.9–11.9.2009.

Suutari, A. 2009, Kerko Sportin lähiliikuntapaikoista ja liikuntavälineistä vastaava, sähköpostikeskustelu 4.11–9.11.2009.

Sähköiset lähteet

Lahden karttapalvelu 2010, [viitattu 4.5.2010]. Saatavissa: <http://kartta.lahti.fi/>

Lahden kaupunki 2010, [12.5.2010]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/suomi/asukastoiminta>

Lahden kaupunki 2010, [viitattu 28.4.2010]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/yleiskaava>

Leavitt, M.O. 2008, 2008 Physical Activity Guidelines for Americans, Washington D.C., U.S. Department of Health and Human Services, [viitattu 10.1.2010]

Saatavissa: <http://www.health.gov/paguidelines/pdf/paguide.pdf>

Liikuntalaki 1054/1998. Annettu 18.12.1998. Finlex [viitattu 24.6.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19981054>

Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2004, perusteluosa 2001. Valtion liikuntaneuvosto/ Rakentamisjaosto, Pdf-tiedosto, [viitattu 10.9.2009]. Saatavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2001/liitteet/opm_58_liikuntapaikkarakentamissuunta2004.pdf?lang=fi

Liitokiekko.com. 2009, [viitattu 26.8.2009]. Saatavissa: <http://www.liitokiekko.com/index.php/artikkelit/viralliset-saeannoet-ja-muita-ohjeita/35-virallisia-saeantoejae/47-frisbeegolf-eli-kiekkogolf-eli-liitokiekko>

Lähiliikunta 2009, Kerko sport, Pdf-tiedosto [viitattu 10.11.2009]. Saatavissa: <http://www.kerkosport.com/tuotteet/data/attachments/Lahiliikunta2009.pdf>

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Annettu 5.2.1999. Finlex [viitattu 2.11.2009]. Saatavissa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132?search\[type\]=pika&search\[pika\]=maank%C3%A4ytt%C3%B6-%20ja%20rakennuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132?search[type]=pika&search[pika]=maank%C3%A4ytt%C3%B6-%20ja%20rakennuslaki)

Piela, S., Päivänen, J. & Virrankoski, L. 2005, Kevyen liikenteen väylät liikuntapaikkoina, Tiehallinnon selvityksiä 16/2005, Helsinki, Tiehallinto, Pdf-tiedosto, [viitattu 29.9.2009]. Saatavissa: <http://alk.tiehallinto.fi/julkaisut/pdf/3200928-vkevliikentvaylliikunt.pdf>

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 2007, päivitetty 4.5.2007, Valtioneuvoston kanslia, Pdf-tiedosto, [viitattu 16.9.2009]. Saatavissa: <http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>

Ruuhinen, V. 2009, FrisbeeSports [viitattu 26.8.2009]. Saatavissa: <http://www.frisbeesports.net/frisbeegolf.php>

TILDA-tilastotietokanta 2010, Lahden kaupunki, Tekninen ja ympäristötoimiala, [viitattu 26.3.2010]. Saatavissa: <http://www4.lahti.fi/verkkotilastointi/>

LIITTEET

LIITE 1.

Väestömäärät ja -ennusteet tilastoalueilla ikäluokittain 31.12.2008 ja 2017

Tilastoalueet on esitetty samaisessa järjestyksessä vastaavien kaupunginosakenttien mukaan

Lähde: Tekninen ja ympäristötoimiala

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
422 Sydänkangas	2008	1539	171	186	74	58	938	74	27	11
(Hiekkannummen kenttä)	2017	1792	165	170	94	96	1029	167	57	14

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
314 Joutjoentie	2008	311	28	29	15	20	173	19	25	2
(Joutjoen kenttä)	2017	308	20	22	14	16	184	32	14	6

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
309 Kiveriön keskus	2008	1385	96	88	49	54	858	140	77	23
(Kiveriön kenttä)	2017	1230	105	61	27	37	664	196	106	34

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
204 Savistenkulma	2008	982	75	81	50	55	561	109	46	5
(Lehtolan kenttä)	2017	1071	63	71	42	48	633	126	65	22

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
706 Pirttiharju	2008	693	57	42	17	38	466	52	17	4
(Pirttiharjun kenttä)	2017	750	59	52	27	28	438	104	36	8

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
709 Riihelä	2008	2046	209	153	70	96	1344	133	38	3
(Riihelän kenttä)	2017	2056	154	162	90	94	1166	271	99	19

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
320 Ala-Tonttila	2008	1493	84	92	38	42	898	197	106	36
(Ristkarin kenttä)	2017	1285	85	55	25	33	667	232	142	47

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
624 Venetsia	2008	457	35	42	29	26	260	42	17	6
(Venetsian kenttä)	2017	458	23	28	18	25	273	56	28	8

	Yhteensä	0-6v	7-12v	13-15v	16-18v	19-64v	65-74v	75-84v	85-v	
Lahti yhteensä	2008	100080	6771	5739	3312	3716	62403	9848	6229	2062
	2017	105765	6879	5584	2883	3501	61253	15008	7697	2960

LIITE 2/1.

Valitse asuinalueellasi sijaitseva tai käyttämäsi lähiliikuntapaikkakohde, jos mikään näistä ei ole lähiliikuntapaikkasi, älä vastaa tähän kohtaan.

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Hiekkanutmen kenttä	2	25,00%					
2.	Joutjoen kenttä	0	0,00%					
3.	Kiveriön kenttä	0	0,00%					
4.	Kuokkamaantien entinen mäkihyppypaikka	0	0,00%					
5.	Lehtolan kenttä (takaosa)	0	0,00%					
6.	Pirttiharjun kenttä	0	0,00%					
7.	Riihelän kenttä (1/2 kentästä)	2	25,00%					
8.	Ristkarin kenttä	0	0,00%					
9.	Venetsian kenttä	4	50,00%					
	Yhteensä	8	100%					

Mikä on lähiliikuntapaikan toiminnallinen merkitys alueen asukkaille?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	erittäin tarpeellinen	2	25,00%					
2.	tarpeellinen	4	50,00%					
3.	ei niin tarpeellinen	0	0,00%					
4.	tarpeeton	1	12,50%					
5.	en osaa sanoa	1	12,50%					
	Yhteensä	8	100%					

Mikä on lähiliikuntapaikan sosiaalinen merkitys alueen asukkaille?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	erittäin tarpeellinen	3	37,50%					
2.	tarpeellinen	3	37,50%					
3.	ei niin tarpeellinen	0	0,00%					
4.	tarpeeton	1	12,50%					
5.	en osaa sanoa	1	12,50%					
	Yhteensä	8	100%					

Miten lähiliikuntapaikka sopeutuu alueen maisemaan ja muuhun rakennettuun ympäristöön?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	erinomaisesti	4	50,00%					
2.	hyvin	3	37,50%					
3.	huonosti	0	0,00%					
4.	erittäin huonosti	0	0,00%					
5.	en osaa sanoa	1	12,50%					
	Yhteensä	8	100%					

Millainen saavutettavuus lähiliikuntapaikalla on?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1. erinomainen	4	50,00%					
2. hyvä	3	37,50%					
3. huono	1	12,50%					
4. erittäin huono	0	0,00%					
5. en osaa sanoa	0	0,00%					
Yhteensä	8	100%					

Toimiiko lähiliikuntapaikka merkittävässä määrin ihmisten läpikulkureittinä?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1. kyllä	6	75,00%					
2. ei	1	12,50%					
3. en osaa sanoa	1	12,50%					
Yhteensä	8	100%					

Miten hoitotoiminnan loppuminen on vaikuttanut lähiliikuntapaikan yleisilmeeseen ja siisteyteen?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1. positiivisesti	0	0,00%					
2. ei mitenkään	0	0,00%					
3. negatiivisesti	3	37,50%					
4. erittäin negatiivisesti	2	25,00%					
5. en osaa sanoa	3	37,50%					
Yhteensä	8	100%					

Miten hoitotoiminnan loppuminen on vaikuttanut käyttäjämääriin ja käyttäjäkuntaan?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1. positiivisesti	0	0,00%					
2. ei mitenkään	1	12,50%					
3. negatiivisesti	3	37,50%					
4. erittäin negatiivisesti	2	25,00%					
5. en osaa sanoa	2	25,00%					
Yhteensä	8	100%					

Hoitaako lähiliikuntapaikkaa jokin yksityinen tahon?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1. kyllä	1	12,50%					
2. ei	4	50,00%					
3. en osaa sanoa	3	37,50%					
Yhteensä	8	100%					

Onko lähiliikuntapaikalla tulevaisuutta olosuhteiden ja toiminnan jatkuessa nykyisenlaisena?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1. kyllä	5	62,50%					
2. ei	2	25,00%					
3. en osaa sanoa	1	12,50%					
Yhteensä	8	100%					

Miten lähiliikuntapaikka on muuttunut vuosien saatossa?

Mitkä ovat lähiliikuntapaikan hyvät puolet?

Mitkä ovat lähiliikuntapaikan huonot puolet ja häiriötekijät?

Miten kuvailisitte lähiliikuntapaikan käyttöä? Ketkä, mitä, miten, milloin ja kuinka usein?

Onko lähiliikuntapaikalla ympärivuotista käyttöä?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	kyllä	4	50,00%					
2.	ei	2	25,00%					
3.	en osaa sanoa	2	25,00%					
	Yhteensä	8	100%					

Multa asioita, joita haluaisitte tuoda esille koskien lähiliikuntapaikan nykytilaa.

Olisiko lähiliikuntapaikan hoitaminen tarpeen?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	kyllä	7	87,50%					
2.	ei	0	0,00%					
3.	en osaa sanoa	1	12,50%					
	Yhteensä	8	100%					

Pitäisikö lähiliikuntapaikan nykyistä käyttötarkoitusta muuttaa tai jakaa?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	kyllä	5	62,50%					
2.	ei	1	12,50%					
3.	en osaa sanoa	2	25,00%					
	Yhteensä	8	100%					

Miten kehittäisitte lähiliikuntapaikkaa tai kyseistä maa-aluetta?

Löytyisikö asuinalueeltanne parempi paikka lähiliikunnan järjestämiseen? Mistä?

LIITE 2/2

Mitä lähiliikuntamahdollisuuksia asuinalueeltanne löytyy?

Minkä tasoisena pidätte asuinalueenne lähiliikuntapalveluja?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	erinomainen	4	12,12%					
2.	hyvä	13	39,39%					
3.	tyydyttävä	7	21,21%					
4.	välttävä	3	9,09%					
5.	huono	5	15,15%					
6.	en osaa sanoa	1	3,03%					
	Yhteensä	33	100%					

Millainen lähiliikuntatoiminta sopisi parhaiten asuinalueellenne?

Minkä verran Lahdessa on määrällisesti liikuntapalveluita?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	liikaa	0	0,00%					
2.	sopivasti	23	69,70%					
3.	liian vähän	4	12,12%					
4.	en osaa sanoa	6	18,18%					
	Yhteensä	33	100%					

Olisitteko valmis kulkemaan pidemmän matkan saadaksenne nauttia laadukkaammista liikuntapalveluista?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	kyllä	12	36,36%					
2.	ei	9	27,27%					
3.	en osaa sanoa	12	36,36%					
	Yhteensä	33	100%					

Miten Lahden kaupungin lähi-, arki- ja terveysliikuntapalveluita tulisi kehittää?

Muita asioita, joita haluaisitte tuoda esille koskien Lahden kaupungin lähiliikuntapalveluita.